

చెన్నపట్టణము ౧౯౨౭ సెప్టెంబరు

సంపుటము ౪ ప్రభవ సంవత్సరము భాద్రపదమాసము సంఖ్య ౯

చాటుపద్యములు

వడ్డాది సుబ్బారాయఁడు గారు

పడగయుఁ బానవట్టమును స్ఫాటికలింగము నివ్వి మూఁడునుం
గడుఁ గఠినంబు; లేగతిని గాఁగలవో సుకుమారమూర్తియౌ
మృదు నెఱిఁగింపఁ దగ్గవని, సృష్టియొనర్చెనొ తమ్మిచూలి, పు
ప్పొడిభసితంపుఁ గమ్మవలపుల్ గలయీపువు నాగలింగమున్.

ఉ. గుండెలపైని గొండ నిడుకొన్నటు లుండు విచారభారముం
బెండుగఁ జేయు దివ్యమగు భేషజమాను భవత్పరిభ్రమం
బండజరాజవాహున కజాండఘటావన కార్యసిద్ధి, నీ
వండగ నుండకున్న నగునా? దురతిక్రమకాలచక్రమా!

చ. నిరతిశయద్రుతభ్రమణనేమి నలంగును బ్రాణులెన్నియో
యరముల నంటిపెట్టుకొని యగ్గతి నెన్నియొ క్రిందుమీఁదు నౌఁ

దిరిగెడువో సదృశ్యములు దృశ్యము లెన్నియొ తాఱుమాఱులా
నరుఁ డరుదుల్ భవద్గమమునం గనునెన్నియొ, కాలచక్రమా!

క. తృణమును మేరువు మేరువుఁ-దృణమును, గావించు లీల దేవుం; డేదే
క్షణమున నేమగునో నిరూ-పణమును జేయంగఁ గలరె ప్రజ్ఞావంతుల్ ?

ఉ. నీరముతోడి నెయ్యమున నీకు ఘటిల్లెడుచేటుఁ గానవో
కూరిమిఁ బేరిమిన్ సయిఁచుకొందువొ, మైన నెఱుంగఁ జెప్పెదన్
నీరుచి తగ్గెఁ; బల్చనయి నిందను జెందితి; నిల్వఁబెట్టుకోఁ
గోరిన నీదువిల్వ, నినుఁ గూడఁగ నీయకు నీరు క్షీరమా!.

ఆ. అఖిలపూర్ణహరిదయాపయోరాశిలో-మొనయుబుద్బుదములొ యని తలంతుఁ
బ్రజలఁ బెనుపఁ జిన్నిప్రాయంపులకకూన-యందుఁ దోఁచు పూపపిందియలను.

తే. ధవళరుచి దానిదంతకుంతముల మిగులఁ-బరిహాసించెడు తనమూఁచఁ బారలు గప్పి
కడుపులోఁ బెట్టుకొని దాఁచుఁ గదళి; యదియె-కరటి కరఁటికి వైరంపుఁ గారణంబు.

చ. మొగుళులచాల్ దిగంతములు మోసిననీలిగుడారమో యనం
గగనమునం బ్రదోషమునఁ గ్రమ్మి, జగమ్మును జీకుఁ జేయఁగా
బగబగమండు వేల్పగలువత్తుల నొక్కటఁ గాల్చినట్లు, విం
తగు నొక సాంధ్యరోచి, క్షణ మక్షులతోరణఁ గట్ట నింగికిన్.

తే. గూబ లదరవు, మిఱుమిట్లు గొనవు కన్ను-లాకు గదలదు, చోరను సుంతైన నందు
చూపునకు నీనిధారలు జోరుమనఁగఁ-గురిసెఁ గ్రొక్కారుకార్మొగుల్ కుంభవృష్టి.

క. తిత్తూఁదినట్టు లాఁగక-చెత్తలలోఁ జెమ్మపట్లఁ జేరి చెవులు ది
మ్మెత్తఁగ రేయిటఁ గూయును-గుత్తుక లగలంగఁ జిమట గుమ్మరపుర్వుల్.

క. కోకములను ఘూకములను-గాకోదరఫేరువృశ్చికములం దములం
జీకురువాలను రం డని-కూఁక లిడుం దాఁగి చిమట గుమ్మరపుసవుల్.

క. కనులను దనుపుసువర్ణము-లను గవితాచిత్రకళ లలంకృత లైనన్
ఘనతాభాజన మాజం-టను, శ్రుతిరసనానురంజనమ సుమి సమితిన్.

నేపాళ - చోలగళశబ్దములు

విజయవిలాసము

ఆంధ్రవిశారద - తాపీ ధర్మారావు గారు

హిమవత్పర్వత నితంబప్రదేశంబుననుండి ప్రఖ్యాతి వహించిన దేశమునకు నేపాళమని పేరు కలదుగదా. ఈ వాడుకంబట్టి యెట నేపాళశబ్దము గంటఁబడినను మనమీ దేశంబునే నిర్దేశించుచుండుట యచ్చెరువు [illegible] సమంజసంబును; కావున విజయవిలాస [illegible]ను నుత్తమప్రబంధమున షష్ఠ్యంతములలో,

క. సుస్థిరలక్ష్మీమహితమ
హాస్థగితగృహాంగణునకు, నేపాళనృపా
ల స్థాపనచణునకు, సక
లాస్థానప్రణుతవరగుణాభరణునకున్.

అనుపద్యమును జూచునపుడు కవియగు చేమకూర వేంకటరాజు కృతిపతియగు తంజావూరు రఘునాథనాయకుని స్తుతించుటయం దతిశయోక్తి కతిశయముఁ గల్పించుచున్నాఁడను నూహ పాఠకులకుఁ బొడమక మానదు. కాకున్న పదునేడవ శతాబ్దారంభమున (1615-1630) నున్న రఘునాథనాయకుం డెక్కడ వేయికోసులకన్న నెక్కుడు దూరంబుననున్న నేపాళ దేశపురాజును సింహాసనమున సుస్థిరుఁడగు నట్లు నిల్పునవకాశంబుగల్గుట యెక్కడ! ఆకాలంబున నీ నేపాళ దేశంబున నట్టియాగడంబులం గానమి యటుండ, నడుమంగల దేశంబులన్నియు గొడ్డువోయెనా? కాక, రఘునాథుఁడే యీహిందూ దేశంబునకంతకును సార్వభౌముఁడాయెనా యను సందేహము కలుగకమానదు. కాన, నిద్యది యొకతంపరి యతిశయోక్తి యనక తప్పదు. ఆవిజయవిలాసమునకు వ్యాఖ్యానమును వ్రాసి యాంధ్రజనకృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులయిన బ్రహ్మశ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి (ఇప్పుడు మహోపాధ్యాయులు) గారు నీ పద్యవ్యాఖ్యానమున "నేపాలరాజును నెలకొల్పుటయందు నేర్పరియు" ననియే వ్రాసియున్నారు. ఇంక సందేహమున కవకాశ ముండదు గదా!

కాని నేనిటీవల, నీ విజయవిలాసమును వ్యాఖ్యాతృదృష్టిని జూచునపుడు "ఈకవి చారిత్రకవిషయములను దెల్పుటయం దావంతయు నతిశయోక్తిగాని యసత్యంబుగాని వ్రాయని వాఁడు"గా నాకుఁ దోఁచెను. తంజావూరి నాయకులచరిత్రము నే మూలముననేని యెఱింగినవారల కీ చేమకూరకవి వ్రాసిన ప్రతియక్షరమును యథార్థమని స్పష్టముకాక మానదు. అట్లు చారిత్రకసత్యమును బ్రతిపదము

నను బొటించు నీకవి "నేపాళనృపాలస్థాపణ చణునకు" అను నొక యత్యంతాతిశయో క్తికి పూనుకొనునా యను సందేహము కలిగెను. నెల్లూరులో నుపన్యసించుచు నీసందేహమునే మనవిచేసియుంటిని.

క. వాసించు గవిత సెప్పఁగ
వీసరవో వొకట; భ క్తివిశ్వాసంబుల్
నీసొమ్ములు; సామాన్యుఁడ
వే సూర్యవరప్రసాది విజ్జగ మెఱుఁగన్.

అని మహాపండితుండును గవియునగు రఘునాథనాయకునిచే మెప్పువడసిన చేమకూరకవి విశ్వాసపాత్రుఁడు గాకుండునా యను నూహతో సత్యాన్వేషణమునకుఁ గడంగితిని. నా యదృష్టవశంబున నాకాలమునందలి కావ్యముల భాగములు గొన్ని లభించెను. అందుఁ బ్రధానములు.

1. రఘునాథనాయకుని "దళకర్తప్రధాని"యు మంత్రియు గురువును నగు గోవింద దీక్షితుల కుమారుఁడు యజ్ఞనారాయణ దీక్షితుఁడు వ్రాసిన "సాహిత్యరత్నాకరము."

2. రఘునాథనాయకుని కుమారుఁడును, నాతని యనంతరము సింహాసనము నధిష్ఠించిన వాఁడు నగు విజయరాఘవనాయకుఁడు వ్రాసిన "రఘునాథాభ్యుదయము."

3. రఘునాథనాయకునికడ విద్య నేర్చి కొని "సాహిత్యసామ్రాజ్యపదపీఠారూఢ" యగు రామభద్రాంబ వ్రాసిన సంస్కృత "రఘునాథాభ్యుదయము".

4. డాన్వెర్ వ్రాసిన "హిందూదేశము నందలి పోర్చుగీసులు".

అందు రఘునాథరాయ చారిత్రమును దెల్పు "సాహిత్యరత్నాకరంబు"నందు, రఘునాథనాయకుని విద్యాభ్యాసము ముగియఁగనే, తనతండ్రియగు నచ్యుతనాయకుఁడు తన విద్యాసారము నెఱుంగఁగోరి శ్రీకృష్ణునిఁ గూర్చి యొక్క-కృతిని రచింపుమని రఘునాథుని నియమించెను. అంత నీరఘునాథుఁడు నిలిచియున్న పాటున నారంభించి రెండుజాముల కాలములో (6 గంటలు) "పారిజాతాపహరణము"ను నాటకముగ సంస్కృతమున ననర్గళధారగ చెప్పెనట. పాఠము లేఖకో త్తముల కయ్యది [illegible] పరీక్షగఁ బరిణమించెను. అంత నచ్యుత[illegible] కుండు సంతసించి, కుమారునకు దేశజ్ఞానంబును నలవడఁ జేయవలయునని తన రాష్ట్రంబున సంచారంబు సేయ నాజ్ఞ నొసంగెను. ఆసంచారంబును ముగించి రఘునాథుండు రాజధానిని మగిడి చేరినంత, నంతిపురమునుండి యొక యా ర్తనాదము కోలాహలంబుగఁ దన వీనులంబడెను.

శ్లో. ......నృపతి శ్రవతో౽రతాసీత్
కోలాహలం కమపిభూప కులాంగనానామ్.

శ్లో. భో౽రక్షరక్ష సహసా భువనైకవీర
విద్రావితా న్నిజసదాద్విమ త్తై స్త్వమస్మాక
నేపాళ నేతు రవరోధ నితంబసత్యాః
పత్యావయం పదమితా శ్శరణం త వేతి.

ఆ యాక్రందనమును విని యచ్యుతనాయకుండు కారణము నారసి

శ్లో. నేపాళ భూవిభు మసౌ నిజధర్మగేహ-
　ద్వారిస్థితం ద్రుత ముపేత్య త మిత్యువాచ
　ప్రక్షీత శేషరుధిరా మ్యధి పారసీక-
　ప్రాణాహ రేయు రదునాతు త ఏవ బాణాః.

నేపాళరాజున కభయంబు నొసంగె.

ఇటుల పారసీకులచే బాధింపఁబడిన నేపాళరాజు అచ్యుతనాయకసహాయంబును గోరుట కలదు. ఆపారసీకులను దోలి నేపాళరాజును సింహాసనంబున సుఖోపవిష్టునిగఁ జేయు భారము రఘునాథునిపైఁ బడెను.

తంజాపూరు విజయరాఘవ నాయక విరచిత రఘునాథాభ్యుదయమున, రఘునాథుని నగరిలోని లక్ష్మీవిలాసమను "ఇందిరామందిరం గాదు, వర్ణించుచు నిట్లు వ్రాసెను.

ద్వి. మేలైనపటికంపు మెట్టికలుగల్గి
　కదనంబులోఁజోళగని గల్చినట్టి
　పోలికల్; నేపాళ భూపాలకునకు
　దొరతనంబిచ్చిన దోర్విలాసములు;
　దురిములో నలపాండ్యతుండీర పతుల
　చేరిగెల్చిన గెల్పు; సింహాసనమున
　నారామదేవరాయల నిల్పుటయును;
　మొదలైన విజయము లుద్దులు గుల్కఁ
　బదరక వ్రాసిన భావముల్ మెఱయ
　యుందింటరాలక యిందిరా రమణి
　కందళించిన వేడుకలఁ గటారింప
　రమణీయమగు నిందిరా మందిరంబు.

ఇందుఁగూడ నేపాళభూపాలునకు దొరతనంబిచ్చుట సూచింపఁబడినయది.

ఇంతియకాక రామభద్రాంబ తనసంస్కృత రఘునాథాభ్యుదయంబున

శ్లో. అథ వేత్రజనో౽వదన్మహీశం
　నృపనేపాల నృపోతి తూర్ణం
　భవనాం గణమేత్యబంధు వర్గైః
　సమయం సంప్రతివీక్షతే త్వదీయం.

అని, సమయము నిరీక్షించి సహాయము కోరిన నేపాళరాజున కభయమిచ్చి రఘునాథనాయకుఁడు కతిపయదినంబుల దిగ్విజయ యాత్రకు బయలువెడలి, కొందఱ విమతులనోర్చి

శ్లో. అథాఖిలాశావిజయోత్సుకాయ
　మహీభుజే చోళగమాన హంత్రే
　నేపాళభూపా నిజకార్యభాగం
　వ్యాజిజ్ఞ పన్మంత్రియుతో విసీత్యా.

*　　*　　*　　*

　వినా ప్రగల్భం విమతాంజిగీషుః
　మహీపతిస్తత్ర మహాంబురాశౌ
　తరీభి రేత త్తరణాయతూర్ణం
　అకల్పయత్సేతు మనన్యసాధ్యం.

శ్లో. ఉదస్తనానాయుధముత్పతాక
　　మభిద్రవంతీ మవనీశసేనాం
　ఆలోకితుమ్ స్థాతు మశక్నువంతో
　　భయాత్పలాయంత పరంగివంశ్యాః.

అని లవణాంబురాశిని దాటుచు శత్రువులతుపాకిగుండ్లకు జలింపక పరంగులనువారిని జయించి నేపాళరాజును దనసింహాసనంబున భద్రపఱచెనని పైశ్లోకముల విదితమగుచున్నయది. కావున చేమకూర వేంకటరాజు వ్రాసినయది మిన్నుమన్ను నెఱుంగని యతిశయోక్తి కాదు. సూన్ళతేతరం బంతకన్నను గాదు.

అటులయినచో నీ నేపాళ మెక్కడిది? సాహిత్యరత్నాకరంబునందలి

శ్లో. ప్రాణస్యమే హృదిగతం తిక నేక బద్ధం
　　విజ్ఞాపనోక్తిరచ నేన వినాలదద్య
　　ద్వీపం హ్యాతంజితమపి ద్వీపతామనీకం
　　నేపాళభూమి పరిణేరితి నిశ్చికాయ

వలనను, రఘునాథాభ్యుదయమునందలి "లవణాంబురాశి" తరణమువలనను నీనేపాళము ద్వీపముగ నెన్నఁదగియున్నది గదా. ఇంక నీ నేపాళసంగరంబున రఘునాథుని శత్రువులు సాహిత్యరత్నాకరంబున "పారసీకులు" గను రామభద్రాంబచే "పరంగీలు"గను జెప్పఁబడిరి. ఈపారసీకులు తుపాకులతో రఘునాథనాయకు నెదిరించిరి.

ఇది యిట్టులుండ, బుడుతకీచులని మన మిప్పుడు పేర్కొనుచున్న పోర్చుగీసు లాదినములలో దక్షిణహిందూస్థానంబున తమయాగడంబులు చూపుచుండిరనియు, నందునను నేడు జాఫ్నాయని తెలియుచున్న ద్వీపమునందు పోర్చుగీసునాయకులు రాజ్యాభిలాషతో మెలంగుచుండిరనియు, నట్టిసమయంబుల రాజ్యచ్యుతులగు జాఫ్నారాజులు తంజాపూరినాయకుల సాహాయ్యసంపత్తి నాశత్రువులం బారఁదోలి మరలఁ దమరాజ్యంబుల నందుచుండిరనియు పోర్చుగీసుల యధికారు లాదినములలో వ్రాసినవ్రాతలఁబట్టి డాన్వర్ అను నాతఁడు వ్రాసిన "హిందూదేశమునందు పోర్చుగీసు"లను పుస్తకమునఁ గలదు. కావున నీ తంజాపూరు నాయకులకు శత్రువులుగ నుండిన వారు పోర్చుగీసులు. వీరినే యజ్ఞనారాయణ దీక్షితులు పారసీకులనియు, రామభద్రాంబ పరంగివారలనియు నుగ్గడించిరి. అంతియ కాని, వారు పరిషియాదేశజులుకాని ప్రాన్సు దేశీయులుగాని కారు. ఆనేపాళద్వీపము జాఫ్నాయేగాని వేఱుగాదు. ఇది సింహళము చేరువ నున్నది.

నూతనులగు విమతుల నెట్టులు పిల్చినను చేరువనుండిన జాఫ్నాను నేపాళమనుట యసంభవముగఁ గానరాకమానదు. కాని యొక్కటి కలదు. జాఫ్నా నేటి నామధేయము దేశాంతరులును ఖండాంతరులునగు వారల జిహ్వాలంబడి రూపాంతరమునందిన పేరుగాని స్వదేశీయులు వాడుకొనుచుండిన పేరుగాదు. జాఫ్నాకు తొలుతటి నామము "యాళ్ పాణ". ఈపదమున నించుక ధ్వని వ్యత్యాసమున నేపాళరూపము సిద్ధింపఁగలదు. నేటికిని దక్షిణమధురనుగూర్చి చెప్పునప్పుడు పాండ్య దేశజులు "మరద" యని వ్యవహరించుట గాంచిన నిందేమియు వింత గలుగదు. నారికేళమునకు నాళికేరముచేసిన మనకిది యచ్చెరువు నొసంగఁ గూడదుగదా.

కావున నేపాళమనునది యాళ్పాణయను జాఫ్నా; రఘునాథనాయకుఁడు నిశ్చయముగ "నేపాళనృపాలస్థాపనచణుఁడే".

　　పష్ఠ్యంతమునందలి
　　"సుస్థిరలక్ష్మీమహితమ
　　　　ణిస్థగితగృహాంగణునకు..."

అనుటయందు కవియూహించిన మందిరము "లక్ష్మీవిలాసమ"ను పేరఁబరగు ఇందిరామందిరము. దీనివర్ణనమే పైనుదాహరించిన ద్విపదయందున నున్నది. ఈరఘునాథుని కొల్వు

కూటము "రామసౌధము". దీనియందు రాముని పటము మిగుల గొప్పదిగ చిత్రింపఁబడి యుండును. ఈతని మందిరములలో "విజయవిలాసము" అను పేర నొక్క భవనరాజము గూడఁ గలదని తెలిసిన విజయవిలాసపాఠకుల కెంత యుత్సాహము గలుగును!

కావున వ్యాఖ్యాత చారిత్రకవిషయముల నారయవలయుననుట ధ్రువము. అట్లు గానిచో కవీశ్వరుని వసత్యవచస్కుండనుటయే కాక, కవిత్వమునందలి పద్యములనుగూడ చక్కఁగఁ దెలిసికొనక వ్యాఖ్యాత కుండు కర్తవ్యమును నిర్వహింపఁజాలక యుండును. విజయవిలాసంబున తృతీయాశ్వాసాంతపద్యములలోని

ఉ. శ్వేళగశైకలాంఛన వి
　జిత్వర శుభ్రయశోవిశాల ధా
రాళగళన్మద ద్విరద
　రాజివిరాజిసభాంగణా ఘనా
వేళగరిష్ఠదానపదవీ
　పరితోషిత కాళగాతమీ
చోళకవి ద్విజస్తుత వ
　చోలగ చోలగమానభంజనా.

అనుపద్యమునఁ గడపటి సంబోధనమగు "చోలగమానభంజనా" యనుటకు బ్రహ్మశ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు "చోళదేశమునుపొందిన రాజుయొక్క అభిమానమును పోగొట్టినవాఁడా" యని వ్యాఖ్యానమును వ్రాసిరి. చరిత్ర నెఱింగిన వారి కీయర్థము హాస్యాస్పదముగఁ గానవచ్చును. ఏలయనిన, నాయకులే చోళదేశమునుపొందిన రాజులయి మూఁడు తరములనుండియు పాలనముచేయుచుండిన వారుగానుండ, నింక నీ మానభంగమునందిన చోలగుఁ డెవ్వఁడగును?

ఈచోలగుని గూర్చియు సాహిత్యరత్నాకరంబునను రఘునాథాభ్యుదయములు రెంటియందును నెంతయో చరిత్ర కలదు. ఈచోలగుఁడు కొల్లెడ (కొలరూన్) సంగమస్థానంబున నున్న యొక చిన్నద్వీపమునకుఁ రాజుగనుండి (ఇప్పటి దేవకోటకడ) ప్రజలకెంతయు వంతగూర్చుచుండెడి జనకంటకుఁడు. పరమదుర్మార్గుఁడు, గర్వి. రఘునాథనాయకుఁడుముట్టడింపఁబోయినను ఈతఁ డెదురరాక రఘునాథున కాయాసముఁ గల్గించెనఁట. అపుడు

సీ. పోరాడగారాని వైరులకోటలు
　సంపులచే లగ్గపట్టి తివిచ

—విజయవిలాసము.

అనునట్లు పడవలతో వంతెనకట్టి వానిని బయటికీడ్చి మానభంగ మొనర్చి జనులకు హాయి నొడఁగూర్చెను. ఆహా! ఇంక చోలగ కాలకూటబాధలు లేవు. నిరపరాధులింకఁ బెంపుడు మొసళుల కరాళవక్త్రంబులఁబడి యుసురుమనుచు నుసురులఁ గోలుపోవుట గలుగదు. అకారణంబుగ నింక జనులకు

"అధిరోపయ తేఽధి రోమకూపం
　శితసూచీ రిహపాయయత్ర జన్రం"

—సాహిత్యరత్నాకరం.

రోమకూపంబుల సూదులగ్రుచ్చుట లేదు. ఎంత యుత్తమకార్యంబు! ఆసంబోధనంబున నెంత సుఖదాయకంబగు నర్థ మిమిడియున్నది!

ఆబిరుదున నట్టిగౌరవ మొప్పారును! కావున నే లక్ష్మీవిలాసమందిరంబునఁ జిత్రింపఁబడినవిజయ చిత్రంబులలో

ద్వి. "కదనంబులో చోళగని గెల్చినట్టి
పోలికల్..............."

— తెలుఁగు రఘునాథాభ్యుదయము.

గూడ జీవకళలతో "బదరక" వ్రాసియున్నవి. ఇట్లు నేపాళ, చోళగ (దేవకోట) ద్వీపంబుల జయించుట తెలియకుండినయెడల వ్యాఖ్యాత గాని పాఠకుఁడు గాని

క. "కలహారంభణ కౌతూ
హలపులకితభుజపరాక్రమార్జిత నానా
జలదుర్గ వనీదుర్గ
స్థలదుర్గాహార్య దుర్గసామ్రాజ్యనిధీ."

— విజయవిలాసము.

అనుపద్యమునందలి యర్థము నెఱుంగఁగలఁడా? ఇద్దియు నేదియో యతిశయోక్తియని భావింపకుండునా?

పై నుదాహరించిన గ్రంథముల నుండి రఘునాథ నాయకుని విద్యాధిక్యమును, నాతని యాస్థానశోభయు నెంతయో కలదని స్పష్టము కాకమానదు. దాని నెఱింగినఁ గదా!

గీ. రసికమాత్రుండె యంతఃపుర ప్రవీణ
సారసారస్వతాధార శారికాసు
కవన కృతముఖశుకకలాకలన హృష్ట
బుధజనాస్థాని రఘునాథ భూమిజాని.

— విజయవిలాసము

అనుపద్యమునందలి సత్యము తేటపడఁ గలదు. ఈయంధ్రాభినవభోజరాజచరిత్రమునొకించుక శ్రమవహించి యెవ్వరేని కూర్చి వ్రాసినచో నవ్వార లాంధ్రజనుల కెంతయు మేలుచేసిన వారగుదురు. గాన సారస్వతసేవకు లద్దానికిఁ బూనుదురుగాత మని ప్రార్థించువాఁడ.

హృదయ పటము

గాడేపల్లి అనంతముగారు

కాంత! నీకయి దుఃఖోదకములలోన
తడిపియుంచితిహృదయవస్త్రమ్ము, రమ్ము!
నీట హృదయమ్ము బరువెక్కె, నీదు మృదుకర
రమ్ముల హృదయమ్ము పిడిచికొమ్ము, చివికి
చినిగిపోవకమున్నె, అశేషసౌఖ్య
వీచికల నారగట్టు మో ప్రియసఖుండ!

నన్నయయతులలోని యసందర్భములు

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తి గారు

ప్రభవసంవత్సర జ్యేష్ఠమాస సంచికలో శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావు, యం. ఏ. యల్. టి, గారు నన్నయ యతులను శీర్షికతో నొకవ్యాసము వ్రాసియున్నారు. అందుఁ గొన్నియసందర్భము లుండుటచే నీవ్యాసమును వ్రాయఁబ్రారంభించినాను.

శ్రీ నారాయణ రావుగారు ప్రాచీనలక్షణగ్రంథమైన భీమనఛందమునఁ జెప్పఁబడిన ౧౦ యతుల స్వరూపమును దొలుతఁ జెప్ప మొదలిడినారు. ఆసందర్భమున బిందు యతి స్వరూపమును వీరిట్లు చెప్పినారు.

"బిందుయతులు—

ఙ, క, ఖ, గ, ఘ, ఞ, చ, ఛ, జ, ఝ, ణ, ట, ఠ, డ, ఢ, న, త, థ, ద, ధ, మ, ప, ఫ, బ, భ," అని యీవిధముగ వ్రాసినారు. కాని యిట వీరియభిప్రాయమేమో సరిగాస్ఫురించుటలేదు. ఈనాల్గువర్గలు పరస్పరము మైత్రిగానున్న బిందుయతులని యర్థమా?—లేక తొలియక్షరములకు నాల్గింటికి ఁపలను బూర్ణబిందువులిడినఁ దమతమ పంచమాక్షరములతోఁ జెల్లుననియా?—మున్ముందు వీరీయతులకన్నిటికి నుదాహరణములను భారతములోనివి యిచ్చినారు. ఆసందర్భమును బరికింతము—

"బిందుయతులు—

శా, ర్గజవినిర్ముక్తనిశాత సాయక
  శతాగ్రచ్ఛిన్నమై... అర-౧-౧౮౫

వాం, ఛితమెయ్యదిదానిఁ జేపుమ
  చేయుదు ననినన్... ఆది-౧-౧౦౯

పీథం, బులచెవియచ్చరవిమాన
  పంక్తులు దూలన్ ఆది-౨-౬౭"

అని యీమూటిని పైని తాము చెప్పిన బిందుయతుల కుదాహరణములుగ నిచ్చినారు. బిందుయతుల లక్షణము సరిగా గ్రహింపమి శ్రీ నారాయణరావుగా రొసంగిన యీ యుదాహరణములు సరిగావని నా యభిప్రాయము.

ఆయావర్గలలోని ప్రథమాక్షర చతుష్టయమునకుఁ బూర్వమునఁ బూర్ణానుస్వారమున్నచో నాయాయక్షరము లాయావర్గపంచమాక్షరములతో మైత్రిఁ బొందును.

ఇది బిందుయతిస్వరూపము-ఇట్లే లాక్షణికులును

"పనిఁబూని నిలుచుఁ దమతమ, యనునాసికములకు బిందుయతులను వెనుకఁ, గను

పట్టు నాల్గులిపులును, బెనుసున్నలుడాసి
తమకుఁ బిఱుఁదఁ గదియుచోన్."

(అప్పకవీయము-3 ఆ-౫౨ ప.)

వరుస టతపవర్గవర్ణచతుష్కములు
పిదప సున్నలూని నెరియు నంత్య
వర్ణములకుఁ గృతులవళులగు నవి బిందు
యతులటండ్రు సుకవు లభ్రకేశ-

(సర్వలక్షణసారసంగ్రహము-౨ ఆ. 33.)

కచట తపలనఁగఁ బరగిన
ప్రచురంబగు నేనువర్గ పంక్తుల పిఱుఁదన్
రుచిరముగ బిందుపూదిన
నచలంబై వళ్లు చెల్లు నంత్యాక్షరముల్.

—కవిజనాశ్రయము, సంజ్ఞా, ౭౮."

అని యీవిధముగా బిందుయతిస్వరూపమును జెప్పియుండ దీనికి విపరీతముగ నారాయణరావుగా రీయతిస్వరూపముఁ జెప్పుటకు హేతువు గానరాదు. పంచమాక్షరములతో మైత్రియున్నను లేకున్నను బిందుమాత్ర మున్నచో బిందుయతి యగునని వీరి యభిప్రాయము. ఈలక్షణ మెచటను లేదు. కావున నారాయణరావుగా రొసంగిన యీబిందు యతుల లక్ష్యములు వారు తలంచినట్లు బిందు యతులు కావు—

"ఎక్కటివడి

మ, ర, య, ల, వ, (పాఠాం. మ, ర, వ, న, ల) వీటిలో వీటికే యతి" అని నారాయణరావుగా రేకతర యతిస్వరూపముఁ జెప్పిరి. వీరు భీమనఛందము ముద్రితప్రతులలో నెట్లున్నదో దానినే యచట నెత్తి వ్రాసిరి గాని యందున్న ముద్రణాప్రమాదముగాని యుక్తియుక్తమునుగాని గ్రహించినట్లు తోచదు—ముద్రిత కవిజనాశ్రయప్రతులలో—

....

మ, ర, య, ల, వ, ములను నేన
క్షరములు తమతమకె వళ్లుకమలాధీశా—

అని యున్నది. నారాయణరావుగారు చూపిన పాఠాంతరమును శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారును బాఠాంతరముగఁ గవిజనాశ్రయమునందే చూపించి యున్నారు. కాని యీ రెండుపాఠములును సరిగావని నా యభిప్రాయము. భీమన సరసవడిక్రింద—

"అ, య, హ, లు......
నయసంయుత న ణ ట రేచనా......"

అని అకార యకార, హాకారములు పరస్పరము మైత్రిఁబొందుననితత్స్వరూపమున నే చెప్పియున్నాఁడు. మఱియు న, ణ, లకుఁ బరస్పరము మైత్రి కలదనియుఁ జెప్పినాఁడు. తమకు సజాతీయాక్షరములు లేనివిగదా యెక్కటివడు లనఁగా; అట్టితఱి యితర సాజాత్యాక్షరములు గల యీయకారనకారము లెట్లెక్కటి వడుల క్రిందికివచ్చును? కావున యకారపాఠము గాని నకారపాఠముగాని సరిగాదు. ఇచట పాఠము

" మ, ర, అ, ల, వ, ములను" అని యుండిన బాగుండుననియు నట్లే యుండవల యుననియు నాయభిప్రాయము.

తరువాత భీమన చెప్పినది పది యతుల ను నిరూపించి యీ పదియతులను దక్కిన యర్వాచీన లాక్షణికులు పెంచుచు వచ్చి

నారనియు, నప్పకవిమాత్రము వానికి గుడిక
ట్టినాడనియు నారాయణరావుగారు వ్రాసిరి.
అర వఱకుఁ బెరిఁగినయీయతులను ౪౧
వఱకుఁబెంచి ప్రాచీన లాక్షణికు లేరును
జెప్పనట్టియు, విశేషించి ప్రాచీనపుంగవివర్యుల
ప్రయోగములు మృగ్యములుగనున్న విశేష
వళులను గొన్నింటి నప్పకవి యుక్తియుక్తము
లుగ నుండుటచేఁ జేర్చొనినాఁడు. అట్టియీ
యప్పకవి యతులకు గుడికట్టినాడనుటకు వీలు
లేదు.

ఇఁక నప్పకవిచెప్పిన యీ ౪౧ యతు
లలోఁ గొన్నియతు లితరయతుల క్రిందికివ
చ్చునని కొన్నిచూపించియున్నారు. అవిగాక
ను జాలవఱ కితరయతుల క్రిందికే వ
చ్చును. అప్రస్తుతమగుట వివరణ మనావశ్య
కము.

వర్గయతులును బిందుయతుల క్రిందికే
వచ్చునని నారాయణరావుగారి యాశయము.
కానియిదియు యుక్తముగ లేదు.

"తమతమలఁను నాసిక వ
ర్ణములు విడిచి వెనుకలిపులు నాల్గును తమలో
తమకు నవలేక నిలిచిన
నమరాహితదమన వర్గయతు లనఁబఱఁగున్.

అని యప్పకవీయమునకు వర్గయతిలక్షణము.
బిందుయతిలక్షణము వెనుక వివరింపఁబడినది.
అప్పకవిగాకతదితర లాక్షణికాభిప్రాయములును
నీ యతుల కిట్లే యున్నవి: అనఁగా వర్గప్రథ
మాక్షరములకు ముందు బిందువులుండి పంచమ
ములతో మైత్త్రిగలిగిన బిందుయతులు నాఁబ
ఱఁగును.అట్లు బిందువులతో నవసరములేకయే
పంచమాక్షరములనువదలి యాయాయక్షర
ములు పరస్పరము మైత్త్రిచెందిన వర్గయతు
లనఁబడును. ఇట్టివిభేదముగల యీ రెంటను
నొకే యతివర్గము క్రింది కెట్లు వచ్చును?

"ప్రత్యేకయతులు, భిన్నయతులు అని
అప్పకవి చెప్పినవి యతిభేదము లనుటకు వీలు
లే"దని నారాయణరావుగారు వ్రాసినయం
శముయుక్తముగనే యున్నదిగాని దీని కొకటి
రెండుయుక్తులు చెప్పిన నెంతయు రుచిరముగ
నుండెడిది.

ఇఁక వీరు పైనఁ జూపించిన యతులకుఁ
దాము విశేషించి పరిశోధనఁగావించి కని
పెట్టిన పద్యముల నుదాహరణములుగఁ జూపిం
చియున్నారు. అందు మువిభక్తి,ముకారయతు
ల కుదాహరణములు చూపించినారు.

మువిభక్తియతులు—

...వంశం, బునను భరద్వాజకలశ
*మ్మునఁ బుట్టెశరాసన విద్యాచార్యుఁడు...

—ఆది. 3-౨౨.

ముకారయతులు—

...భువనంబులయందు సర్వ
*మ్ములు ద్రిమ్మరుటఁ.

—ఆది. ౨-౧౧౪

ఎట్టి విశిష్టకులంబునఁ
బుట్టిన సదసద్వివేక*మ్ములు గలిగిన..."

అని యీయతుల కుదాహరణములు చూపి
యున్నారు. కాని యీలక్ష్యములు పైన వా
రనుకొనిన మువిభక్తి ముకారయతులకు రెం
డిటికిఁ జెల్లవనియు వీరు మువిభక్తి, ముకార

యతులస్వరూపమును గమనింపలేదనియు నా మనవి-ప్రథమమున నీయతిద్వయముయొక్క స్వరూపముచెప్పుట యవసరము. మఱియు దానిని నారాయణరావుగారును జూపలేదు గాన లక్షణముల నిట వ్రాయుదును.

ము విభక్తియతులు

"పున్నపుంసక తత్సమంబుల కడపలఁ,
దత్సమాంధ్ర దేశ్యశబ్దముల తుదలఁ,
గదిసిన ముకారశృంగముల్ కావ్యములను
బాసఁగుమువిభక్తి యతులనఁ బ ఫ బ భులకు.
—అప్పకవీయము, 3, ౭౯.

ఉదాహరణము—

ఎట్టి విశిష్టకులంబున
బుట్టినసదసద్వివేక*ములు గల్గిన...
—అప్ప. 3, ౭౧.

ముకారయతులు

హెచ్చరికను బ ఫ బ భులకు
నచ్చపు మాకొమ్ములే మహాకవులాదిఁ
మెచ్చులుగ నిలిపి రచ్చట [లన్.
నచ్చటను ముకారయతు లటంచనుగృతు
—3. ౭౨.

ఉదాహరణము—

...స్ఫురదురువీతిహోత్రునిస*ముజ్వలమేరు...
—3. ౭౪.

అని యీప్రకారముగా నప్పకవీయమున నీ యతిద్వయమునకును లక్ష్యలక్షణములు చెప్పఁబడినవి.

పువర్ణమునకుఁ బన్నపుంసకతత్సమ శబ్దములకు "అమహాన్నపుంసకంబుల కదంతంబులకు మువర్ణకం బగు" నను బాలవ్యాకరణ సూత్రముచొప్పున వచ్చు ప్రత్యయమైన ము వర్ణముతో మైత్రి చెందిన నది ము విభక్తి యతి యనఁబడును.

ఇట్లు విభక్తి ముకారముగాక పదాదిని గాని పదమధ్యమునఁగాని యెచ్చట నున్నను ముకారముతోఁ బువర్ణమునకు యతి చెందిన నది ముకారయతియని చెప్పఁబడును. మొదటి దానికిఁ "బుట్టిన యనుపదమునందున్న "పు" వర్ణమునకును "వివేకము"లో నున్న ప్రత్యయ మువర్ణమునకును యతిచెల్లినదిగాన నదిము విభక్తియతి; రెండవదానిలో "స్ఫురదురువీతిహో త్రునిసముజ్వల" యనునప్పుడు పదమధ్యము నున్న "ము"కారముతో యతిచెల్లినదిగా[illegible] కారయతియైనది-ఇట్టి యీలక్షణమును [illegible] రాయణరావుగారు గ్రహించనట్లు తోఁచెడిని. వారిచ్చిన మువిభక్తి ముకారయతి లక్ష్యములు రెండును గేవల మువిభక్తిక్రిందికివచ్చునుగాని ముకారయతి క్రిందికి రావు. వారిచ్చిన ముకారయతిక్రిందిలక్ష్యము భారతములోనిది యప్పకవిమువిభక్తికే లక్ష్యముగ నిచ్చినాఁడు.

ఇంకొకవిషయమును మనవిచేసి నావ్యాసమును ముగింతును. సంయుక్తయతిని నిరూపించుచు సంయుక్తాక్షరములలో దేనికైనను యతి నిలుపవచ్చునని నారాయణరావుగారు చెప్పిరి. కాని యందొకవిశేషముమాత్రము కలదు. ఒకేపాదమున రెండుమూఁడు విరతు లున్నపుడు సంయుక్తవర్ణములో దేనికి మొదట యతివేయఁబడినదో దానినే సర్వత్ర నిలుపవలయునుగాని దేనికైనను వేయనగునని యొకచో

నొకటియు వేఱొకచో వేఱొకటియు నిలుప రాదు.

మ, వ, లకు యతి చెల్లునా? యని యొక భారతపద్యముఁ జూపిరిగాని యది నేటికిని సంస్కర్తలబాఱినుండి రక్షింపఁబడినచో విశేషమే.

కష్టపడి భారతముఁ బరిశీలించి యతులను జూపించిన భాషాపరిశోధకులు శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారెంతయు వంద్యులు.

కర్మ

కె. అన్నమరాజశర్మగారు

ఉ. జలధితరంగమాలికలచాడ్పున మద్హృదయాలవాలమం
దలఘుతరాశయంబు లనయంబును నూతన గంధపూరమం
జిలుక, మనోజ్ఞమౌ ప్రకృతి చెంగట ప్రేమ తపస్వివోలె సం
జలి ఘటియించి నిల్చి, సరసత్వమునన్ శుభగీతిఁ బాడెదన్.

చ. సరసరసాలసాలముల చైత్రకుమారునిఁగూర్చి పంచమ
స్వరమున గండుకోయిల రసప్రసరంబుగఁ బాడుగీతి నా
తరుణమనంబు నిండఁ బ్రమదంబున నాత్మవిలేఖినిన్ మనో
హరత లిఖించికొందు గహనాంతరవీథుల నేకతంబునన్.

చ. పుటపుటపారిజాతసుమముల్ పతితంబయి భూసమాధి, సం
కటపడుచుండఁ బ్రత్యూషము కన్నుల బాష్పకణాళి రాల్చుచున్
జటుల మనోవ్యథాభరిత సాగరమందు మునింగి తేలునా
పటుతర శోకఘట్టనలు ప్రాప్తములంచుఁ దలంతు నెమ్మదిన్.

చ. నిలువక రేబవల్లు రమణీయకలాస్ఫుటగాన మాధురిం
జిలికెడు నిర్ఝరంబు విరచించెడు కమ్మని నర్మగీతికల్
పొలుపుగ నన్ను దీసికొనిపోవును తెక్కలఁదాల్చినట్లు, ని
ష్కలుషపుఁ బ్రేమసీమకు ప్రశాంతిని సర్వము విస్మరింపఁగన్.

గీ. శర్వరీకాంత నీలవస్త్రంబుఁ దాల్చి-తారకాపుష్పమాలలఁ దనరువేళ
తరణి నెడఁబాసి వగఁగూరు తమ్మికొమ్మ-నాయెద శిలీముఖంబుల నాటుచుండు.

గీ. సాలెగూళుల ముత్యాలసరము లట్ల-మరులు గొలిపెడి నవకపు మంచుబొట్లు
పిల్లతెమ్మెర తాఁకున డుల్లిపడఁగ-నార్తికాదంబినులు మది నాక్రమించు.

ప్రసన్న యాదవ విమర్శనము

నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తి గారు (సారస్వతసమాజము)

బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహము పంతులుగారాంధ్రలోకమునకు చిరపరిచయులు. సారస్వత ప్రపంచమున వారు త్రొక్కిచూడని త్రోవలు లేవు. నవలలు, నాటకములు, వ్యాసములు, ప్రహసనములు, కథలు, వినోదములు, శతకములు మొదలగువాని నన్నింటిని వ్రాసిరి అన్నింటిని సమర్థతతో నిర్వహించిరి. నాటకములలో నెల్ల 'చతురచంద్రహాసము' వారి యభిమాననాటకమని సంభాషణావశమున దెలిసికొంటిని. ఆశాప్రేరితుడగు మనుష్యు డెట్లు సన్మార్గమునకు దూరుడై దురంతములను జేయునో అందు బాగుగ వివరింపబడినది. పంతులుగారి స్వకల్పిత నాటకములలో నిది కడపటిది. మంచి పనివాడితనముగలది. కనుక వారి కభిమానపాత్ర మైనది. కాని పండితుల నాకర్షించిన నాటకము 'ప్రసన్న యాదవము.'

ఇది 1906-వ సంవత్సరమున రచింపబడి మనోరమా పత్రికలో బ్రకటింపబడినది. పంతులుగారి జీవితములో నాసమయము మిక్కిలి ఫలవంతమును ప్రశాంతమునై గోచరించును. వారు అక్షరాస్యులలో గణ్యతగాంచిరి. మంచి రాబడి గలిగియుండిరి. సమగ్రవికాసము లగు కవితాశక్తుల నందియుండిరి. ఆతరుణమున రచింపబడిన నాటకము ప్రథమగణ్యత నొందుటలో నాశ్చర్యము లేదు. ఈ నాటకమునుజూచి ప్రఖ్యాతవిద్వత్కవివర్యులను కీ. శే. నగు ఆకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు మెచ్చుకొని 'సంస్కృతంలో నాటకాలన్నీ తెలుగులో వ్రాయవలసినవే నండి. తెలుగులోంచి మాత్రం దీనినొక్కదానినే సంస్కృతంలోకి వ్రాయవలసి వుంటుంది. చాలా బాగుందండి' అనినారట. విమర్శకదృష్టితో నీనాటకమును జదివిన వారికీవాక్కులందలి సత్యము గోచరింపకమానదు.

మూలము

ఈ నాటకముయొక్క యితివృత్తమునకు మూల గ్రంథములు రెండున్నవి. మొదటిది భాగవతము. దీనిని రచయిత ఒకటిరెండు చోటులందుకంటె నెక్కువగ ననుకరింప లేదు. రెండవది వామనసోముని యుత్తరహరివంశము. దీనిని చాలవర కనుసరించిరి. ఈయనుకరణము ముఖ్యముగా రెండవయంకమున గోచరించును. ఆకథపట్టు సోమునిచేతిలో మెరపువలె మెరసిపోయినది.

సోముని గ్రంథమున నరకుడు దూర్వాళియు చేసిన సంభాషణాక్రమమును జదువరులు గ్రహించుట యుక్తము. నరకుని పిలుపునిర్బంధమున వచ్చినయార్వాళి కొలువుసొచ్చి యొకకంబమునగదిసి గంటారపు బొమ్మవోలె నిలిచియుండెను. అపుడాతడామెనుజూచి పొత్తుల దాసవగు నీ వితరాంగనలవలె ననుజూచి భయపడిపోనేల యనియు, దిగ్విజయ ధన్యుడనైన నాసభలో నీకవ దోయి వెన్నెలలు నిండక కోర్కులు నాకు నిండవనియు

......................నీ
లోగిట జేర్చనే యుభయ
లోకసుఖంబులు నన్ను బొందినః

అనియు జెప్పెను. చతురవచో విలాసగుణ భాస్వరయగు నామె యతనిజూచి

......నీవిటు గోరుటెల్ల నా
యతులిత భాగ్యమింత నిజ
మైనః గలంగకమున్న వైభవా'

న్నతి మెరయఁగవచ్చి యొక
నాఁడయినన్ నను నానచేసితే?

ఉ. నాఁపుడు దానవేశ్వరుఁడు
నవ్వుచు నూర్వశితోడ నిట్లనున్
నీవిటుదూర నేర్తువని
నేరమిపెట్టితిగాక యేను మీ
దేవతలున్న చీటి కరు
దెంతునె మిండజీకంబుచేత కై
లాఁపునగాక వేశ్యకు త
లంపున వచ్చిన కీడు పుట్టదే.

చ. అనుటయు పూర్ణచంద్రముఖి
యద్దనుజేంద్రునితోడ నిట్లనున్
మనమున నింతమాన మను
మానము గల్గిన నిన్ను నిందు ర
మ్మనుట పొసంగ దొక్కదిన
మైనను నీ విహరించుచోటికిన్
నను బిలిపింపవైతి తగు
నా చనవింతకు నాకు జెల్లదే?

వ. అనుటయు నతండు

క. పగవా డట దేవేంద్రుడు
మగువా నీవతనికొలువు మానిసివట నీ
దగవుచెడి మొఱగి పిలుచుట
మగతనమే యిట్టి లంజమాటలు గలవే?

వ. అనుటయు నచ్చెలువ విచారించి

ఉ. లంజియనౌదు నేను విను
లావున నీ వమరేంద్రు గెల్చిన
న్నుం జెరవెట్టి తెమ్మని వి
నోదముచేసితి గాన జిత్తమె
ల్లం జెడియున్న రిత్తయెడ
లంబనిచేరునె? చిల్కపోయినం
బంజర మేమిసేయు? రస
భంగము సంగతి లోన మెత్తురే?

ఉ. నవ్వులమాటలో నిజము
నాకమునందు ననేకకన్యకల్
మవ్వపుతీగలం దెగడు
మానినులుండగ నంత నెన్నడో
జవ్వనమమ్ముకొన్న గడ
సాని ననుం గవయం దలంచితే?
పువ్వులువేడుకైన గడి
పోయిన వేన్నుడువం దలంతురే?

ఈ సంభాషణాక్రమమున నరకుని పాత్రము సద్గుణశోభితమై యున్నది. పంతులుగారి పుస్తకమును జదివినవారికి వా రీమూలమును నెంతవరకు ననుసరించిరో మూలమునుండి కావించిన మార్పు లెంత రసవంతములుగ నున్నవో తెలియును.

పాత్రపోషణము

నాటకముగాని నవలగాని పద్యముగాని చదివినపు డందువచ్చు పాత్రయొక్క గుణములు పరస్పర విరుద్ధములు గాక పరస్పర పోషకములై వర్ధిల్లి గ్రంథమును మూసిన యనంతరము ఆపాత్ర చదువరికి చిరపరిచితుడగు స్నేహితునివలె దోచుచు నాతని మనోగగనమున బ్రకాశింపవలెను. అట్టిపాత్రలను సృష్టింపగల శక్తిసామర్థ్యము లలంతులకు సాధ్యపడవు.

ఈ నాటకమున ముఖ్యపాత్రములలో నలువురు కలరు: మాణిభద్రుడు, ఇంద్రుడు, కృష్ణుడు, నరకుడు.

మాణిభద్రుడు:—

ఇతడు కుబేరసేవకుడు. యుద్ధభూమి నున్న తన స్వామివద్దనుండి వార్తగొనివచ్చెను. తరువాత శ్రీ కృష్ణుని యొద్దకు మహేంద్రుని సందేశమును గొంపోయెను. ఈతనిసందేశ నిర్వహణక్రమము దిలకించినవారి కీతడు

సమర్థమైన వాక్చాతుర్య మున్నవాడని తోచును. ఇతని భాగము దీర్ఘమైనను గుణపోషణ మింతయు మించలేదు.

ఇంద్రుడు:—

ఇతడు 'తునియలుగాగ కొండలను ద్రుంచిన దోర్బలశాలి', 'అహల్యను వలపించినట్టి రసికాగ్రణి,' 'కనులొక వేయిదాల్చి జగత్త్రయము గనిపెట్టు నేత.' క్షణక్షణము నసురభీతిచే గుండెలు చేతబట్టుకొని తిరుగు ప్రతాపమూర్తి. ఏపూర్వపుణ్యముచేతనో, దేవయోగ బలముచేతనో సంపాదించిన యింద్రత్వము నమరపక్షపాతి యగు నబ్జనాభుని సాహాయ్యసంపదచే నిలుపుకొను దక్షుడు.

నాటకారంభమున చింతామణీ సింహాసనాధిష్ఠితుడై యుండుటచేతను, తదుపరి విజయోల్లాసి యగు నరకుని సంభాషణచేతను నిత డింద్రుడని తోచు చున్నదిగాని త్రిలోకాధినాథున కుండవలసిన గుణము లలో నేవియు నీతనియొద్ద లేవు. గతచరిత్రము చూచిన నిత డనేకమంది రాక్షసుల కోడెనని తోచుచున్నది. ప్రకృతము చూచిన మగటిమి లేని భీరువని నిశ్చయమగును. నరకుడు

కరమందుం గులిశాయుధంబు
గొని సంగ్రామంబు గావింతువా?
సురసామ్రాజ్యపదంబు నాకు
గరము ల్జోడించి యర్పింతువా?

యని యడిగినప్పుడు దిక్కుదోచక యూరకుండెను గాని క్షత్రియోచితమగు శౌర్యమును ప్రకటింపజాలక పోయెను. సోముని యింద్రుడు యుద్ధభూమిలో నరకుని తల పడి నిలిచెను. కాని యితడు తన సైన్యములు పోరాడు చుండ నాయకులు తొలగుచుండ నిర్జనమగు కొలువు కూటమున గూర్చుండి విచారించుచుండెను. కృష్ణునకీత డంపిన సందేశముగూడ నిట్టిగుణమునే ప్రచురించు చున్నది.

ఇతరుల నాశ్రయించుటలో నీతనికి శక్తి మెండుగా గలదు. అటులే కార్యవాదిగాని ఖడ్గవాది కాడు. సమ యము తప్పివచ్చినదని యెరింగి నరకుడాడు హృదయ దారుణ దారుణ వాక్పరంపరలను సహించి రంగమును వదలెను. భగవదనుగ్రహబలముకన్న దేవాగ్రహబలమును లేక ఇంద్రత్వమునందున్న యితని నిష్క్రియత్వము చదువరియందు జాలిగొలుపలేదు. ఇంద్రుడై యితడు చేసిన దెల్ల

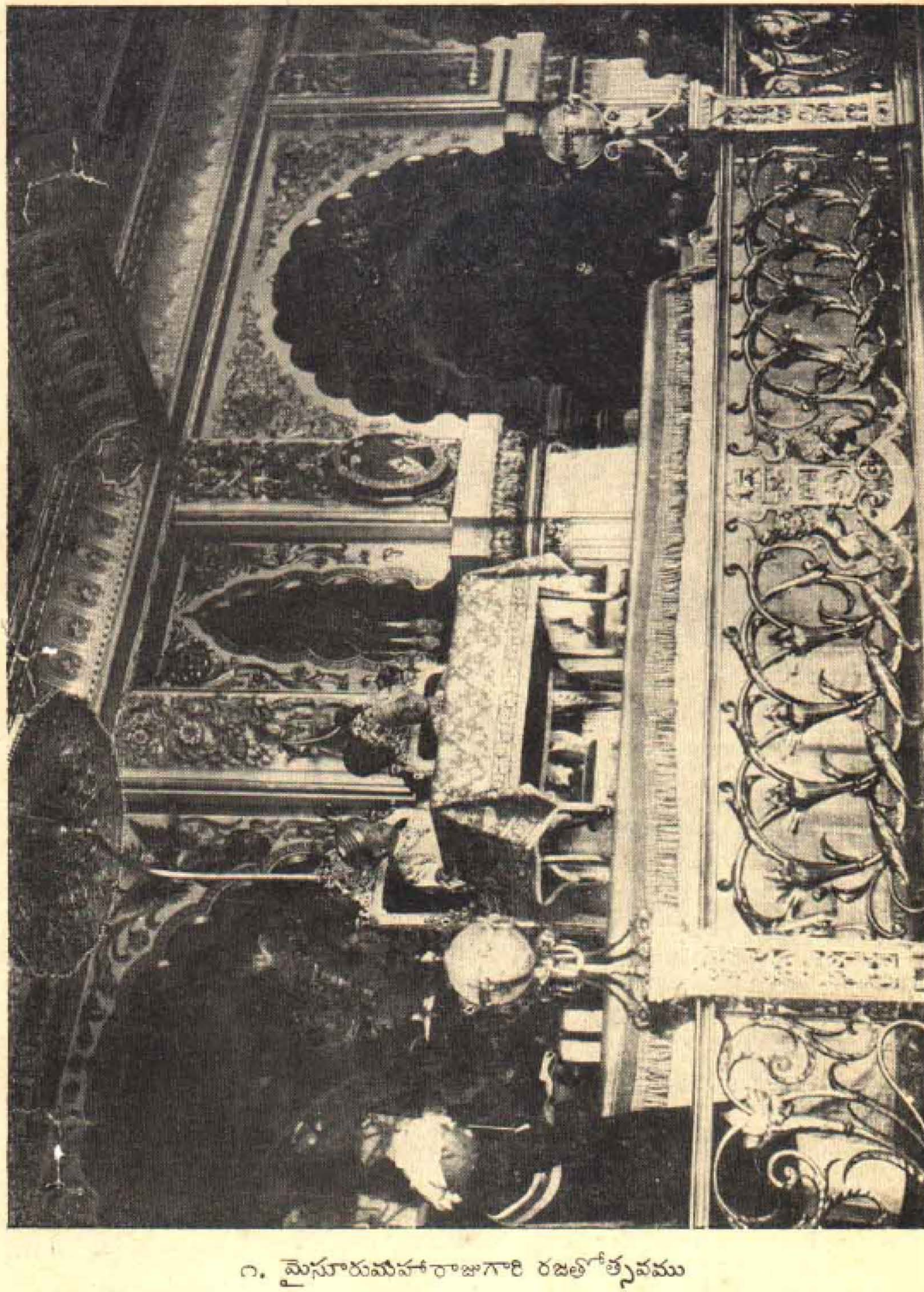
పలుమరు వింటి వచ్చరల
పాటలు; చేర్చితివీవుమేను ని
ర్మలమృదుపారిజాతకుసు
మంబుల సెజ్జలమీద

అన్నట్లు విలాసయోగ్యము. నరకునివంటి మేధావియును, భుజబలసంపన్నుడు నాకౌకసులనడచి నాకభోజ్యమగు స్వర్గము నాక్రమించుటలో నాశ్చర్యముగాని, యక్ర మముగాని లేదు. ఇంద్రుని చరిత్ర మెరిగినవా రతడు సమర్థుడని యనుకొందురు.

శ్రీకృష్ణుడు:—

ఇతడు ప్రతినాయకుడు. ప్రథమాంకమున భగ వంతుడని వాకొనబడెను. ద్వితీయాంకమున అమరావతి కేనయించు ద్వారకానగరిలో గోచరించెను. సర్వవిదు డయ్యును మణిభద్రుని రాకకు గతమేమి యని యడు గును. ఇంద్రునికుశల మడుగును. ఇతడు నిండుకుండ. కార్యశూరుడుగాని వాక్శూరుడు కాడు. లోపల నే మున్నదో పైకి తెలియనీయని 'రాజకీయవేత్త'. ఎదుటి వారి కష్టసుఖములను సమదృష్టితో జూచి ధర్మమార్గాను సరుడగువాడు. సాధుపదవర్జితుడగు కుమారుని సైతము నిశ్శంకముగ వధింపజాలు మహాపురుషుడు.

కాని భాగవతాదులయందు రసమువలె పారి, మెరపువలె మెరసి సమస్త నరనారీహృదయరంజకుడైన హరి యితడుకాడు. వీతరాగులును వృత్తిసన్యాసులు నగు తపోధనులను, సరాగులగు సంసారులను సమానముగ మోహపెట్టిన గోపాలబాలుడు నితడు కాడు. అది యాతని జీవితాశ్వాసమునందలి పూర్వభాగము. ఇపు డత డుత్తరభాగమున నున్నాడు. భూభరము మాన్పినాడు. కంసాదుల వధించి నిశ్చింతముగ నున్నాడు. అనుభవము తోను, వయసుతోను ఆతనిజీవితమునం దొకమార్పు

౧. మైసూరుమహారాజుగారి రజతోత్సవము

మైసూరుమహారాజుగారును, యువరాజుగారును దర్బారులో సింహాసనాసీనులై యుండ సర్ పుట్టన్న శెట్టిగారు ప్రజల సన్మాననపత్రమును జదువుట

౨. మైసూరుమహారాజుగారు జూబిలీజ్ఞాపకచిహ్నమగు గోపురమును తెరచుట

గోచరించుచున్నది. ఇపు డతనికి గావలసినది కార్యసాఫల్యముగాని తత్ప్రకటనము గాదు. అందుచే నాకొంటి పనులు, దురుసరవము సమస్తమును సద్దడగినవి. అట్టి వా[illegible]వసు నమ్ముట కష్టము. నరకునివంటి తేజోవంతుని[illegible]వలె నితనివంటిని రాడంబరుడును, మితభాషియును, కార్యశూరుడును చూపరుల సంభ్రమాశ్చర్యములను జూరగొనలేదు.

నరకుడు:—

ఇతడు నాయకుడు. అందు దక్షిణుడు. కథాక్రమమంతయు నితనిపై నాధారపడియున్నది. ఇత డుగ్రతపములొనర్చి పరమేష్ఠిని మెప్పించెను; దానశీలుడు; బహుక్రతుడు; వేదవేదాంగవిదుడు; మహేశ్వరచరణారవింద ధ్యానైకచిత్తుడు; కదనోద్ధూతబిరుదుడు, నిరుపమబలశాలి; పిడుగువంటి కంఠధ్వనియును మేఘగంభీర భీషణంబులగు భాషణంబులను గలవాడు.

అట్టి నరకుడు ఇంద్రుని కొలువుకూటము

[illegible]యలుగాగ కొండలను

ద్రుంచిన దోర్బలశాలి, యయ్యహ

ల్యను వలపించినట్టి రసి

కాగ్రణి, స్వర్గపురైకనాథుడున్,

గనులొకవేయి దాల్చి జ

గత్త్రయమున్ గనిపెట్టునేత; యు

య్యనిమిషనాథుడేడి? యను

జాధిపు డాతని జూడగోరెడున్

అనుపద్యమును జదువుచు ప్రవేశించును. ఇందున్న నర్మము విస్పష్టము. సమరరంగమున మగటిమి జూపుటకు బదులు ఇంటగూర్చున్న మహేంద్రు డనిన నరకునివంటి శూ[illegible]డీసడించుకొనుట సహజము. అందుకుతోడు తరతరము[illegible]లనుండి వచ్చుచున్న సురాసురద్వేషము అతని నర్మవాక్చతురతకు వాడినిచ్చెను. ఇంద్రునియెదుట నతడాడిన పల్కులే యిందుకు సాక్ష్యము: ఇంద్రునిజూచి

అపరాధంబులు గల్గె మావలన

చండారాతి సైన్యాటవీ

తపనోద్యద్దహనాయమానపటు

దోర్దర్పప్రతాపాఢ్య ని

న్నిపుడీరీతిని జూడవచ్చితిని నే

నిన్నాళ్లు రాకుంటకు

న్గృపతో[illegible] క్షమియింపు తమ్ముడగదా

యెంతైన దేవేశ్వరా!

అనెను. తదనంతరము మహేంద్రదశకము సధిక్షింపవలసిన దని కోరబడి

ఎన్నడు లేని కూర్మియిది

యెన్నటినుండి జనించెనయ్య నీ

కిన్నరకుండు దేవవిభు

డెక్కడుపీఠము నెక్కువాడ? మీ

రన్నను నేనొనర్పగలనా

యది యయ్యది యెక్కువాడు తా

గన్నులు వేయిదాల్పవలె

గౌతమునింటను గోడిగావలెన్.

అని యెత్తిపొడుచును.

నరకునిపాత్రము వివిధ ముఖములుగా పోషింపబడినది. ఇతడు హృదయశూన్యుడగు శత్రుసాధకుడు గాడు. తపోర్జితమగు కాలానలమురీతి దుర్నిరీక్ష్య తేజోవిరాజితుడగు నీత డూర్వశి పేరు వినినంతనే వెన్నవలె గరగిపోయెను. జీవితమంతయు కష్టించి సంపాదించిన యింద్రత్వ మాతనికి ఊర్వశీపదయుగభజనము లేమిచే రుచింపలేదు: సరిగదా సంతాపకారణ మాయెను. ఎవనియాజ్ఞ లేకపోయిన వాయువు వీవదు, మేఘుండు వర్షింపడు, గ్రహములు చలింపవు వెరచెనో అట్టి నిరంకుశశాసనుని బోల రతిపతి విచ్చలవిడి సంచరించెను. ఇది యతనికి ఆశ్చర్యహేతువై యుండును. అందుచేతనే యూర్వశిని దూరమునజూచి

ఇంతికన్నులుండ నించు విల్కానికి

దూణమేల? వేరు బాణమేల?

కలికి ప్రాపుబడసి కాబోలు మరుడిట్టు

లొడలు మరచి తిరుగుచున్నవాడు?

అనెను. అంతహాద్భుతగా కావించిన కాంతి వచ్చినంతనే పకుప్రాయముగ నామెపైబడి రసభంగము సేయలేదు. తనయుత్తమమేధా ప్రకటనముచేసి యామె మనసు రంజింపజేసెనని ప్రయత్నించెను. ఆమె తనకు మ్రొక్కి నిలిచినంతనే

త్రిజగన్మోహనమై, దివాభరణమై,
దేవేంద్రు నిక్షేపమై
యజనిర్మాణముకన్న ప్రౌఢతరమై,
యా మన్మథోద్యజ్జయ
ధ్వజమై, కన్నులపండువై, లలితమై,
దృష్టవ్యమై, చాలన
క్కజమౌ నీనెఅజవ్వనం బలరుత
న్గల్యాణి యెల్లప్పుడున్.

అని దీవించి యామెను తనమనస్థితిభావము నిలిపించెను. అప్పటికి నామె యెరుగనట్లు పల్చినకారణమేమన

ఇన్నెలరాలతిన్నియల
నీనవపాన్పుల మేనుజేర్చి యీ
వెన్నెలరేల నేనిటుల
వేగుచు వన్నెదొరంగియుండుటల్
గన్నులజూచియుం బిలువ
గా గతమేమని నంగనాచివై
నన్నడుగం దలంచుటది
న్యాయమె కారణ మీవెరుంగవే?

అనెను. అప్పటికిని తెలియదేమోయని

ఇంచువిలుకాడు నన్నది యేమొకాని
యేచుచున్నాడు నెన రొకయింత లేక
మరునితోజెప్పి యాపీడ మాన్పగదవె
మరుడు వినకున్న నీవైనమాన్పదగవె?

అని తనభావమునకు అశ్లీలకోవను వాటిల్లకుండ జేసెను. ఆమె యింకను అనుమానించు టెఱింగి

అనుమానించెదవేల సుందరి!
యహల్యాజారుడ న్నేనుగా
ననియో, కన్నులు వేయిలేవనియో
కయ్యింద్రునందున్న మే
ల్గొనము ల్నాకడ కానరావనియో,
నీలోచింత, నేనెట్టు లు
న్నను మీయింద్రునిపాటి సేయనటె?
కాంతా! భ్రాంతి నీకేటికే?

అనియు

వనితాప్రాపకులాటకు న్నరసు లె
వ్వారైనరా, వారి గ
న్గొని లాలించుట యొప్పుగాని,
విరసోక్తుల్ పల్కి తచ్చిత్తరం
జనము న్జేయక చెంగనాడుదురె?
వేశ్యల్గారె? మీరింక చా
లును మీసానిజికంబు లింతటివటే
లోకుల్ నిను న్నవ్వరే?

అనియు జెప్పిచూచెను. ఆమె యేమన్నను దానికి పై యుక్తిజూపి నోరునూసెను. చివర కామె యొప్పుకొనదని గ్రహించినపుడు గాని తన తుది నిశ్చయము నెఱుకపరుపలేదు.

దనుజులము మేము మాకేల ధర్మమేల
వావివరుసల నెన్నడువారు వేరు
వేల్పులెవరైన నిను గోరి పిలుతురేని
వారికడజెప్పు నీనీతివర్తనములు.

అయిన నాతడు భావుకుడగు రసికుడగుటవలన

......................చిత్తమె
ల్లంజెడియున్న రిత్తయెడ
లంబనిచేతునె చిల్కవోయినం

బంజరమేమి చేయు రస
భంగము సంగతి లోనమెత్తురే.

ఘనిరొంచి యామెకు తనయందు ప్రేమ యుదయించునటులు చేయనెంచి హవిర్భాగములను గొన సమపతించి యామె నప్పటికి విడిచెను. చేజిక్కిన కాంతను వీడిన రాక్షసరాజింకొకడు కానరాడు. నరకునియందు ద్వైతకము ఈప్రాశస్త్యమే యాతడనిన మన కొకయభిమానము కలుగుటకు గారణ మగుచున్నది. మనపరోక్షమున నతడనేకమంది రాజకన్యలను చెరయిం దుంచెనట. కాని యిది మనకు దెలియదు. మనయెదుట నాతడు చేసిన యకార్య మొకటియును లేదు.

తరువాత నతడు రణకాంక్షియై వచ్చును. శ్రీకృష్ణునంత వానిని మూర్ఛపుచ్చెను. వాదోపవాదములం దితనికి యుక్తి దోపకుండజేసెను. అంతటి భౌతికబలసంపన్నునకింతటి బుద్ధిసూక్ష్మత యుండుట అరిదిగుణము. సర్వవిధముల నితడు శ్రీకృష్ణుని కన్న మిన్న.

[illegible] ఇచట నితని గుణప్రదర్శనమున నొక నూతనవిషయము గోచరించును: అనతగినమాటయు ననరానిమాటయు నెరుగని రాక్షసుడుగాడు. సత్యభామ తనతో సంభాషించి నంతకాలమును మర్యాదాతిక్రమణము చేయలేదు. ఆమె యతనిని యుద్ధములో మూర్ఛపుచ్చెనన్న సంగతి జ్ఞప్తియం దుంచుకొనిన అతని యోర్మియును ఉచితానుచితజ్ఞానము తెలియంగలుగును. అతడు శూరుడు. బుద్ధిశాలి. విమర్శపటి. అట్టివారి నాతడాదరించును. బలహీనుడగు వజ్రపాణి యింద్రత్వమున కనర్హుడని యాతని నమ్మకము. కృష్ణుడు జగద్వంచకుడనియు, మాయోపాయధురీణుడనియు, హీనకులసంజాతుడనియు నతని విశ్వాసము. అందుచే నాతని గౌర[illegible]లేదు.

[illegible] నరకునియందు సమస్తశక్తులును సంపూర్ణవికాసమును బొందినవి. అతని కష్టసుఖములను మన మాలించి యతనియం దభిమానము గలిగినవారమైనాము. దూరమునందు నలుసువలె గోచరించు ధూమశకటము మహావేగముతో నడచి యనతికాలమున మనయెదుట తనరూపము నెల్లను ప్రకటించి మరల ననతికాలమున నదృశ్యమగు చందమున నీతడు మనకు గన్పట్టును. ఈతనిజీవితసమాప్తి మధ్యందిన మార్తాండాస్తమయమువలె ఆశాభంగకరమును, దుఃఖకరమునై చూపట్టును.

ఇతర విషయములు

లోపములు:—చివరియంక మనవసర మేకాక రసభంగమని తోచుచున్నది. దానివలన శ్రీకృష్ణగుణపోషక మగుచున్నది. అమాత్రము పని దానినొకచిన్నరంగముగా మార్చినను జరుగును.

పాత్రల విషయము మన కామూలాగ్రముగ తెలియవలెనన్న వారు మనయెదుటకు పదేపదే వచ్చి, వివిధము లగు పరిస్థితులలో తమ మనోభావముల నెరుకపరచవలెను; అనగా అంక మంతయు నొకేరంగము గాక అం దనేకరంగము లుండి అవి వేర్వేరు పరిస్థితులను జూపవలెను. నవీన పాశ్చాత్యనాటకములుగూడ నాయభిప్రాయమునకు కొంతవరకు విముఖములై యున్నవనిగూడ వివరించుచున్నాను.

ఇంద్రునివంటి ముఖ్యపాత్రమును ప్రథమాంకముతో సమాప్తి గావించుట రసవంతము గాదు. అట్లే చివరియంకమున క్రొత్తవారిని దెచ్చుటగూడ అనవసరము. ఇంద్రుడే వచ్చిన బాగుండియుండును. లేదా మాణిభద్రు నంపవలసినది. నాటకముయొక్క యుత్కృష్టత పాత్రలసంఖ్యపై నాధారపడదు. వారిని స్పష్టముగను, సున్నితముగను, మనోరంజకముగను చిత్రించుటలో మాత్రమే యది యున్నది. ఎట్టి తీవ్రవిమర్శనకు పాల్పరచినను నరకునిపాత్రము తనస్థానమును నిలుపుకొనగలదు. దానిని తరచిన కొలదిని నూతనభావములును సౌందర్యమును వెడలును.

హాస్యము:—ఇందలి హాస్య మతీవలలితము. వజ్రకంఠుడును, మందపాలుడును గ్రంథకర్త స్వయముగ గల్పించినవారు. మొదటి యంకమునందలి యింద్రుని విలాపమున కనంతరమును తృతీయ చతుర్థాంకములందలి తీవ్రవాదముల యనంతరమును సమయోచితముగ కీలి గూర్పబడిన హాస్యము రుచికరమై యున్నది. 'పంది బురదమెచ్చు పన్నీరుమెచ్చునా' యన్నట్లు మందపాలుని వంటి రాక్షసాధముడు నత్తలను పీతలను రొయ్యలను

తాటిపండ్లును చివరకు తాటికూరయును లేక కనకకమల విభాసురయగు స్వర్గమును గాంచి సేవగించుకొనుట కడుంగడు సమంజసము. తలకుమీరిన యతని కోరికలం గూడ నట్టివే. వజ్రకంఠుని బోలినవారిని ధనమదాంధుల కొలువులలో తరుచు గాంచుచుందుము.

ఉపమా మాధుర్యము:—ఒకవిషయమును చెప్పి తదనుగుణ్యముగు నుపమానము గూర్చుటలో నీకవికిగల ప్రజ్ఞ మెండు.

నిఖిలజనులకు జల్లని నీడనిచ్చు
వృక్షశాఖలు రాపాడు వేళలందు
పొడము నగ్నికణము కాల్చు నడవులెల్ల
జన్మభూమితో నేమి యసాధువులకు ?
ప్రాతవడియును బంగారు వన్నె చెడునె?
ప్రాత చెట్టులు తియ్యని పండ్ల నిడవె?
ప్రాతదయ్యును జాబిల్లి పస చెడియెనె
ప్రాతక్రొత్తలేమిటికి సువస్తువులకు ?
న్యూనతయు గౌరవంబు మహోన్నతులకె
కాక నీచులకెబ్బంగి గలుగవచ్చు
నలఘు తేజులౌ సూర్యచంద్రులకెగాక
గ్రహణముండునె మింటచుక్కలకునెల్ల?
కానసంబున రేగిన కారుచిచ్చు
వేములనె కాల్చి మామిళ్ల విడిచి చనునె?
మృగయునకు పెద్దపులియెంతో మేకము
[నంతె;
దుష్టులకు సాధువులు నసాధువులు నొకటె.

ఇట్టి యుదాహరణము లింకనుండి యెన్నేని యీ వచ్చును. స్థలవ్యవధిచే మరొక్కదానిని మాత్రమే యిచ్చె దను. ఇంద్రాణి సరణ్యములకు బంపుచు ఇంద్రు డన్న మాటలు రాలను గరగించునట్టివి.

మనమున దొంటిసంపదల
మాటతలంపకు శోకమెచ్చు నో
క్క—నెలవునంత కష్టములు
కాపురముండునె యెల్లయప్డు; మే
ల్దినములువచ్చు, వెండియును
దివ్వెల కోసఖి! యాకురాలునే
లను జిగిదూలుచెట్లు వ:రలకా
మధుమాసమునకా జిగుర్పవే.

ఇయ్యది యెంతటి దుఃఖసమయములోనుండి జది వినను ఉపశాంతి నీయగలదని నా యనుభవము.

సంభాషణాక్రమము:—రంగము మీదికి వచ్చిన పాత్రల సంభాషణాక్రమమును నడుపుటలో పంతులు గారికి మంచిశక్తిగలదు. ఊర్వశీనరకులయొక్కయు, మంద పాల వజ్రకంఠులయొక్కయు, శ్రీకృష్ణ నరకులయొక్క యు సంభాషణములే యిందుకు సాక్ష్యము ఒకమాట నంటి మరియొకమాట, ప్రశ్న ననుసరించి జవాబు, జవా బునకు తగినప్రశ్న అతిసహజముగ నుండును.

శైలి:—దీనివిషయమై వేరుగ చెప్పనక్క[illegible]ను. నరకుని పిడుగువంటి కంఠధ్వనికి సరిపోయిన [illegible]గల భాషను గూర్చెను. కృష్ణుని మితభాషిత్వమున కనువగు మెత్తనిపలుకులఁ జేర్చెను. ఏదియెట్లు మార్చినను సర్వత్ర సమానముగు మాధుర్యము మండితమగుచున్నది. పీరిశైలి చదువరులను మోహింపజేయు శక్తికలది.

ముగింపు

వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారినరకుల ఈనాటకము చాల ఉత్తమనాటకము. ఇందు లోపములు లేకపోలేదు. కాని గుణములసంఖ్య అత్యధికము. మిట్టను సెలాను పాత్రములవలె నింకలి నరకునిపాత్రము మహోజ్జ్వలవంత మును, గుణవంతమును, శక్తివంతమును, రసవంతమునై ఆంధ్రనాటకపాత్రములం దగ్రస్థానము నలంకరించుచు న్నది. యంత్రశాలలో తయారగు ఇటుకలవలె [illegible] లక్షలుగ నాటకములు తయారగుచున్న యీ[illegible] మనరచయితలిట్టినాటకములను దివి యందలి గుణగ్రహ ణము చేసినగాని భాషాభ్యుదయము గలుగజాలదు.

పంతులుగారు తమ అనుభవఫలితములను దేశము యొక్క నలుముఖములకును విరజల్లుచు తమవృద్ధాప్య మును సుఖముగ గడుప భగవంతు డనుగ్రహించునుగాక!

నీకొరకె

ముద్దుకృష్ణమ్మగారు, బి. ఏ.

ఏనాటి చూపులో
ఈహృదయ పేటిలో
దాచితిని దాచితిని.

కడకంటి చూపులో
కదలు కన్నీటితో
తృప్తినెరుగని హృదయ
తృష్ణ నార్పగనెంచి

కతలలో ఎన్నితిని
కవితలో అల్లితిని
కనలు కన్నీటిలో
కాల్చితిని తుదకన్ని

లోకాన సుఖమనక
చీకటుల చిక్కితిని.

కాలమే కదలనీ
ప్రాయమే సడలనీ
నిశ్చలుడనై నిలతు
నీకొరకె నీకొరకె.

చుక్కలే విరుగబడి
చూపుక్కలే వెనుకబడి
శూన్యమైనను బ్రతుకు
నీకొరకె నీకొరకె
నిశ్చలుడనై నిలతు.

జీవితపు తుదఘడియ
జీమూత చయమలమి
చీకటులు క్రమ్మినను
నీకొరకె నీకొరకె
నిశ్చలుడనై నిలచి......

ఈదీను హృదయమ్ము
ఎటులో నీ
సిగనీడ సుమమంబు
వాడి రాలిన చాలు
ప్రేయసీ, నను నేన ప్రేమించి బ్రతుకుదును.

నీభ్రూలతా మధ్యమున
నిర్మలత
తిలకమై తళుకుమని
నాఆత్మ నిలచినను
ప్రేయసీ, నను నేనె ప్రేమించి బ్రతుకుదును.

మేఘసందేశము

బులుసు వేంకటరమణయ్య గారు

నేనీనడుమఁ గార్యాంతరాసక్తుఁడనై యుండుటచే బ్ర. శ్రీ. దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు ప్రభవసంవత్సరాంధ్రపత్రికా సంవత్సరాదిసంచికలోఁ బ్రచురపఱచిన మేఘసందేశవిమర్శనము నింతవఱకు చదువుభాగ్యము లభింపలేదు. శ్రీశాస్త్రిగారు పలుసార్లు పఠించినవారగుటచే నీసందేశమును బాగుగ విమర్శించిరి. శాస్త్రిగారు తలంచుచున్న దోషములకుఁ జిన్నచిన్న సమాధానములు తోఁచుటచే నాసమాధానములను బ్రకటింప నిచ్చవొడమ నీమాసపత్రికయందుఁ బ్రకటించుచున్నాను.

శ్రీశాస్త్రిగారుచేసిన యాక్షేపణలను, వానిసమాధానములను గ్రింద నిరూపించుచున్నాను.

1-వ యాక్షేపణము- రాజహంసలు.

“కర్తుం యచ్చ ప్రభవతి మహీముచ్ఛిలీంధ్రామవన్ధ్యాం
తచ్ఛ్రుత్వా తే శ్రవణసుభగం గర్జితం మానసోత్కాః,
ఆకైలాసాద్బిసకిసలయచ్ఛేదపాథేయవన్తః
సంపత్స్యన్తే నభసి భవతో రాజహంసాః సహాయాః.
[పూర్వమేఘః. 11 శ్లోకః]

అనుశ్లోకమున—‘చెవికింపయిన నీయుఱుము విన్నగానే నీకు రాజహంసలు తోడిబాటసారులు కాఁగలవు’ అని మహాకవి మేఘహంసలకు మైత్రిని గల్పించినాఁడు. మేఘహంసములకుఁ బరస్పరవిరోధము జగత్ప్రసిద్ధము. ఇందులకుఁ గవులనేకులు సాక్ష్యమిచ్చుచున్నారు .... మేఘహంసములకుఁ గల విరోధము నిరూఢమగుచుండఁగా ‘రాజహంసాః సహాయాః సంపత్స్యన్తే. అనుట యెట్లు పొసంగును?’ అని.

సమాధానము:—

మేఘములకును హంసలకును బారంపర్యముగ విరోధము గలదనుట నిక్కువము. మహాకవిగూడ దానినొప్పుకొనియున్నాఁడు. వర్షకాలమున హంసరాజములు మానససరోవరమున విహరించుటకే యిష్టపడుచున్నవి. మేఘము వర్షకారణమగుట యెఱుంగు నాహంసలాపాథమునుండి మానసమున కేఁగుచుండును. మానససరోవరము హిమాలయముల నుండుటచే హంసలు మేఘాలోకము కాఁగా నుత్తరమునకే ప్రయాణముగుచుండునుగదా? ఉత్తరదిక్కునకే పోవు మేఘుఁడు హంసలను వెన్నంటి పోయెననిన దోసమేమున్నది? విరోధి యొకఁడు ముందుఁ బోవుచుండ—దారెఱుఁగనివాఁడు- విరోధికూడఁ దాఁ బోవుస్థలమునకే పోవునని యెఱుఁగువాఁడు దా[illegible]నఁ బోరాదా? ఆమార్గమునఁ దనకుఁ దనవిరోధి [illegible]ర్గదర్శకుఁడు కాఁడా? మార్గదర్శనమున దనశత్రువు సహాయుఁడైన హాని యేమున్నది?

హంసరాజము లుత్తరమున కేఁగుచున్నవి. మేఘుఁడును (దారి యెఱుఁగనివాఁడు) దానామార్గమున కేఁగుచున్నాఁడు. ఒకరియవసరము మఱియొకరికక్కరలేదు. కాని యుత్తరమునకే పోవుహంసలు బాటసారులగుటచేఁ దామార్గము తప్పిపోలేదని మేఘుఁడనుకొనవచ్చును గదా! అప్పుడు హంస లాతనికి సహాయభూతములు కాఁజాలవా?

మఱియు సాహాయ్యమన నొకరికొకరు మైత్రియుండు నుపకారము చేయుటయే కాదు. [illegible]ము చేయువాఁడు సమానుఁడగు బాటసారియ[illegible]ము కలదు. తచ్ఛ్లోకవ్యాఖ్యానమున సూరిగారు “సహాయాః సయాత్రాః”, “సహాయస్తు సయాత్రః స్యాత్” ఇతిశబ్దార్ణవే. “సంపత్స్యన్తే భవిష్యన్తి” అని వ్రాసిరి. యక్షుఁడు మేఘునికొఱకు కానవాలుగా “హంసలుకూడ నీతోడిబాటసారులు కాఁగలవు, అవి మానససరోవరమునకుఁ బ్రయాణ

మై పోవుచుండును" అని చెప్పి యుండెను. కాన "రాజహంసాస్సహాయాః సంపత్స్యన్తే" అను దానివలన మేఘహంసములకు మైత్రి చెప్పఁబడెనని తలంప వీలు లేదు. కాళిదాసుని యభిప్రాయముకూడ సహాయాః అనుదానికి సయాత్రాః అను అర్థమేయనియే తోఁచుచున్నది. అట్లు కానియెడ మేఘహంసములకుఁ బరస్పరవిరోధము దెలుపు

> పాణ్డుచ్ఛాయోపవనవృతయః కేతకైః సూచిభిన్నైః
> నీడారమ్భైర్గృహబలిభుజామాకులగ్రామచైత్యాః
> త్వయ్యాసన్నే పరిణతఫలశ్యామజమ్బూవనాన్తాః
> సంపత్స్యన్తే కతిపయదినస్థాయిహంసా దశార్ణాః.
>
> [పూర్వమేఘః 24 శ్లోకః].

అను శ్లోకమును వ్రాసియేయుండఁడు. కాళిదాసువంటి మహాకవి పరస్పరవిరుద్ధములగు శ్లోకముల నించుమించుగ నొక్కచోటనే గూర్చియుండఁడుగదా! ఈ మీఁదిశ్లోకమున మేఘహంసములకుఁ బరస్పరవిరోధము ప్రతిపాదింపఁబడెనని శాస్త్రిగారుకూడ నంగీకరించిరే యున్నారు [..]దా?

[..]శ్రీయుత వేంకటరాయశాస్త్రులుగారు వ్రాసినట్లు "శ్రవణసుభగ"మ్మను దానికి లోకుల శ్రవణసుభగమ్మనియే యర్థము చెప్పిన బాగుగ నుండును. లేదా స్వశ్రవణసుభగమైన నీగర్జితమును విని రాజహంసలు...... అని వానిపక్షమునఁ జెప్పినను చెప్పవచ్చును.

హంసములకును వర్షర్తువునకును ద్వేషము. వర్షహేతువులగుటచేఁ బరంపరాసంబంధమున మేఘములు శత్రువులైనవి. కాన హంసలకు వర్షముపైనున్నంత యెక్కుడగు కోపము మేఘములవిషయమై యుండనక్కఱలేదు. శత్రుకంఠధ్వనిమాత్రము శ్రావ్యమగుట తప్పు కాదుగదా! హంసరాజములు మానససరోవరముఁ జేరుటకై తహతహపడు మానసోత్కములు. మానసగమనమున[..]ము వర్షకాలమగుటచే నవి యెంతవేగము వర్ష[..]చ్చునా? ఎంతవేగముగ మానసమును జేరు[..]ని తొందరచే వర్షాగమమునకై యెదురు[..]చున్నవి. అట్టియెడ వర్షహేతువగు మేఘగర్జనము [..]సుభగమైనను గావచ్చునేమో యని యనుకొను[..]. ఇదియంతటి ప్రబలమగు యుక్తియని నామ[..]. కాని పక్షాంతరమున నిదియొక సమర్థనమార్గమని నిరూపించితిని. దీనిచర్చ మనకంతటి ముఖ్యము కాకున్నను మేఘహంసములకు మైత్రి మహాకవి కూర్చలేదనియే మనము తెలిసికొనవలసిన యంశము.

2-వ యాక్షేపణము. ఇంద్రధనుస్సు.

> రత్నచ్ఛాయావ్యతికర ఇవ ప్రేక్ష్యమేతత్పురస్తాత్
> వల్మీకాగ్రాత్ప్రభవతి ధనుఃఖణ్డమాఖణ్డలస్య
> యేన శ్యామం వపురతితరాం కాన్తిమాపత్స్యతే తే
> బర్హేణేవ స్ఫురితరుచినా గోపవేషస్య విష్ణోః.
>
> [పూర్వమేఘః 15 శ్లోకః].

అను శ్లోకమున "ఓయి మేఘుఁడా! పద్మరాగమణిప్రభల కూడికవలె దర్శనీయముగాఁ బ్రకాశించుచున్న ఇంద్రధనుఃఖండము, ఇదిగో! నీయెదుటఁ బుట్టకొననుండి పుట్టుచున్నది" అని చెప్పఁబడియున్నది..............ఉత్తరదిక్కున ఇంద్రధనుస్సు కలుగుట సహజముగునా! లేక కవి తానుచెప్పఁబోవు సామ్యము నిర్వహించుకొనుటకుఁ గాను ఉత్తరదిక్కున నున్నట్లు చెప్పెనా?" అని.

సమాధానము:—

ఇంద్రధనుస్సు ఉత్పత్తియగుటకు సూర్యకిరణములు కారణము. అభ్రమునుండి కురియు జలబిందువులపై సూర్యకిరణములు ప్రసరింపఁగా నిది యేర్పడును. సూర్యుఁడు తూర్పుననున్నపుడు పడమటదిక్కునను, సూర్యాస్తమయసమయమునఁ దూర్పునను, నింద్రధనస్సులు తోఁచును. ఇయ్యవి ధనురాకారముగ నొకకొన దక్షిణభాగమునను మఱియొకకొన యుత్తరభాగమునను లీనములై యుండును. ఇయ్యవి ఆకాశమధ్యస్థానమునకును (Zenith) భూనభస్సంగమముగల్గు ప్రదేశమునకును (Horizon) నడుమ దోఁచుచుండును. కాన నింద్రధనుస్సులు తూర్పు పడమరలందే యుద్భవింపుననియు నుత్తరదక్షిణములం దుద్భవింప నవకాశము లేదనియు నూహింపవచ్చును. ఆ యభిప్రాయముతోడనే శాస్త్రిగారుత్తరమున నింద్రధనుస్సు ఉద్భవించదని తలంచియుందురు. కాని యొకచివర యుత్తరమునను మఱియొకకొన దక్షిణమునను లీనమగుచుండుటచేతను, మేఘుఁడు ఉత్తరమునకుఁ బ్రయాణము చేయుటచేతను వానిశరీరము పంచవర్ణచిత్రితమై యుండుట కథ్యంతరము లేదు. ఇంద్రధనుఃఖండాగ్రమొకటి యుత్తరమున నుద్భవించుచుండుటచేతనే మహాకవి చెప్ప[..]

"వల్మీకాగ్రాత్ ప్రభవతి ధనుః ఖండ మాఖండలస్య" అను శ్లోకపాదము వరిపడుచున్నది. కాన నుత్తరదిక్కున ధనుస్సు దోఁపక పోయినను వద్రగముతోఁచుట కభ్యంతరము లేదు. తత్స్పర్శచే మేఘునిశరీరము వర్ణచిత్రిత మగుట కంతకంటె నభ్యంతరము లేదు. కానఁగవి తాను చెప్పఁబోవు సామ్యము నిర్వహించుకొనుటకుఁగాను ఉత్తరదిక్కున నున్నట్లు చెప్పలేదనియు, అట్లు ధనుర్దగ్ర ముత్తరదిక్కునఁ గనుపించుట సహజమనియు సాధితము.

3-వ యాక్షేపణము. ప్రక్షిప్తములు.

తత్సందేశం జలధరవరో దివ్యవాచా చచక్షే
ప్రాణాంస్తస్యా జనహితరతో రక్షితుం యక్షవధ్వాః,
ప్రాప్యోదంతం ప్రముదితమనాః సాపి తస్థౌ స్వభర్తుః
కేషాం నస్యాదభిమతఫలా ప్రార్థనా హ్యుత్తమానాం.

శ్రుత్వావార్తాం జలదకథితాం తాం ధనేశోఽపిసద్యః
శాపస్యాంతం సదయహృదయః సన్నిధాయాస్తకోపః
సంయోజ్యైతౌ విగళితశుచౌ దంపతీహృష్టచిత్తౌ
భోగానిష్టానభిమతసుఖాన్ ప్రాపయామాసభూయః.

ఉత్తరమేఘః, 66, 67 శ్లోకా]

మేఘసందేశాంతమునఁ గనుపట్టుచున్న పై రెండు శ్లోకములును గథాశరీరమునఁ బ్రోత్తగా మొలిచిన యువయవము(అజవ్రేలి)వలె నిష్ప్రయోజకము లగుటయేగాక సౌందర్యభంజకము లగుచున్నవి.........కాన నివి ప్రక్షిప్తము లవఁదగును" అని.

సమాధానము:—

తొలుతనుండియు మనవాఙ్మయములలోని కథలు గాని, కావ్యములుగాని సుఖాంతములుగనే రచియింపఁబడుచున్నవి. మహాకవియు నట్లే తనకథను సుఖాంతముగ ముగించెననినచో నివి ప్రక్షిప్తము లన నక్కఱలేదు.

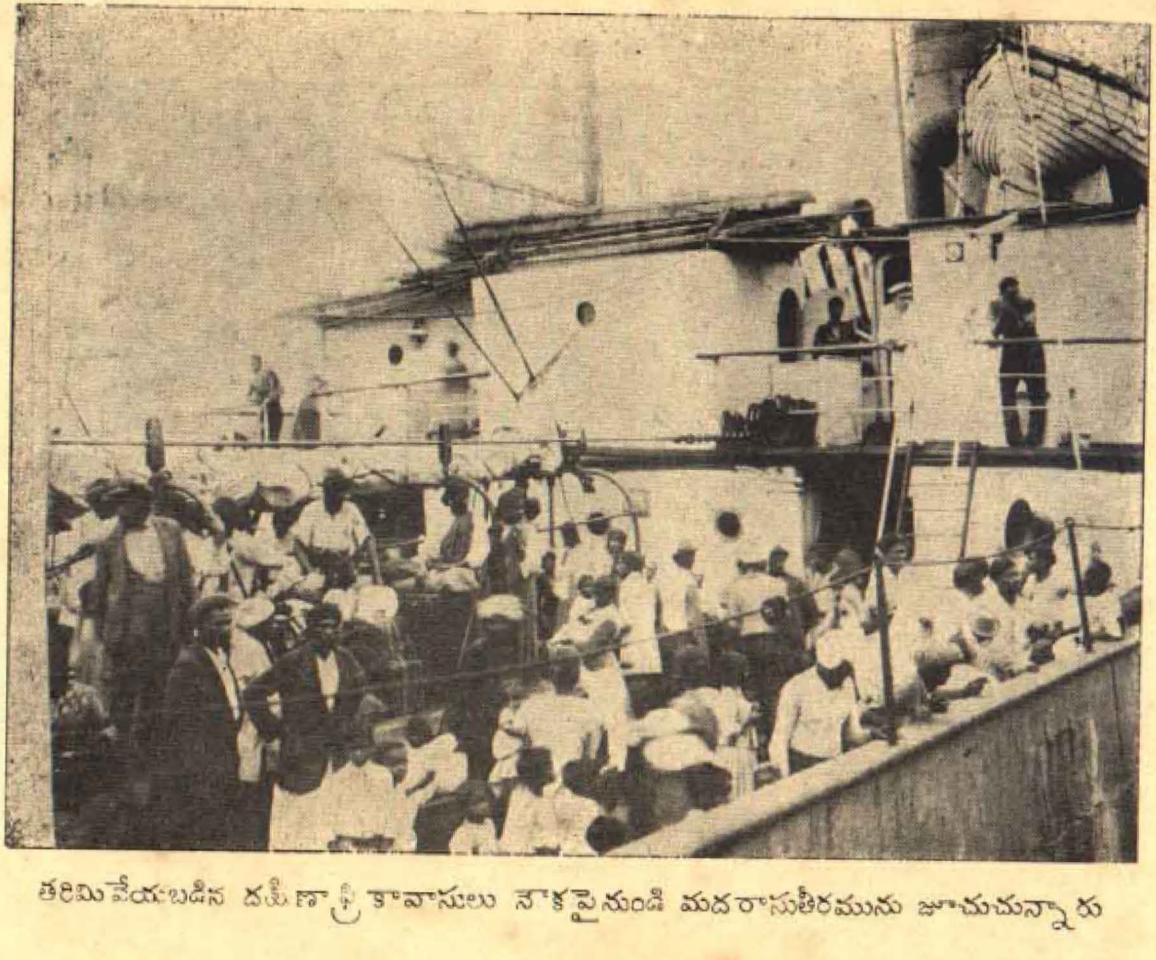
మహాకవులు తమకావ్యములందలి పద్యములను, కథలను సామాన్యముగ రీతినే రచియించుచుందురు. ఇతరులు వివరించుచు ననేకరీతుల సమర్థింతురు. వ్యాఖ్యాత వివరించునర్థములనన్నింటిని మనమున నిడికొనియే మూలకారుఁడు మూలమును రచించెననుట యసంగతము. కానఁ గథను మంగళాంతముగఁ బూర్తిచేయుటకు సంకల్పించి మేఘుఁడు కామరూపి కావున దివ్యవాక్కునఁ బలికెనని మహాకవి యెంచి సూక్ష్మముగఁ గథను ముగించి యుండెనో. ధూమాదులసన్నిపాతమగు యక్షునిమాటలకు బదులీయక యూరకొట్టువాఁడునగు మేఘుఁ డెట్లు చివరనిట్లు చెప్పఁగలిగెనని యాక్షేపణ యుత్పన్నము గాకుండుగాక!

మఱియు నా రెండుశ్లోకములను జెప్పక యూరకయుండినఁ గథ త్రెంచినట్లగును. చూడుఁడు, 'ఒక యక్షుఁడు శాపదష్టుఁడై ప్రియావియోగమునఁ గ్రుంగుచు రామగిర్యాశ్రమముల నివసించుచుండెను. మేఘునితోఁ ప్రియాసందేశమును జెప్పదలపెట్టెను' అని కొంతవఱకా సందేశమునే చెప్పి యూరకుండుట భావ్యము కాదు కదా! ఆవార్తను ప్రియురాలు వినెననియైనఁ జెప్పింపవలదా? మంగళాంతమునఁ బ్రియులసంయోగము వెంటనే చెప్పవలదా?

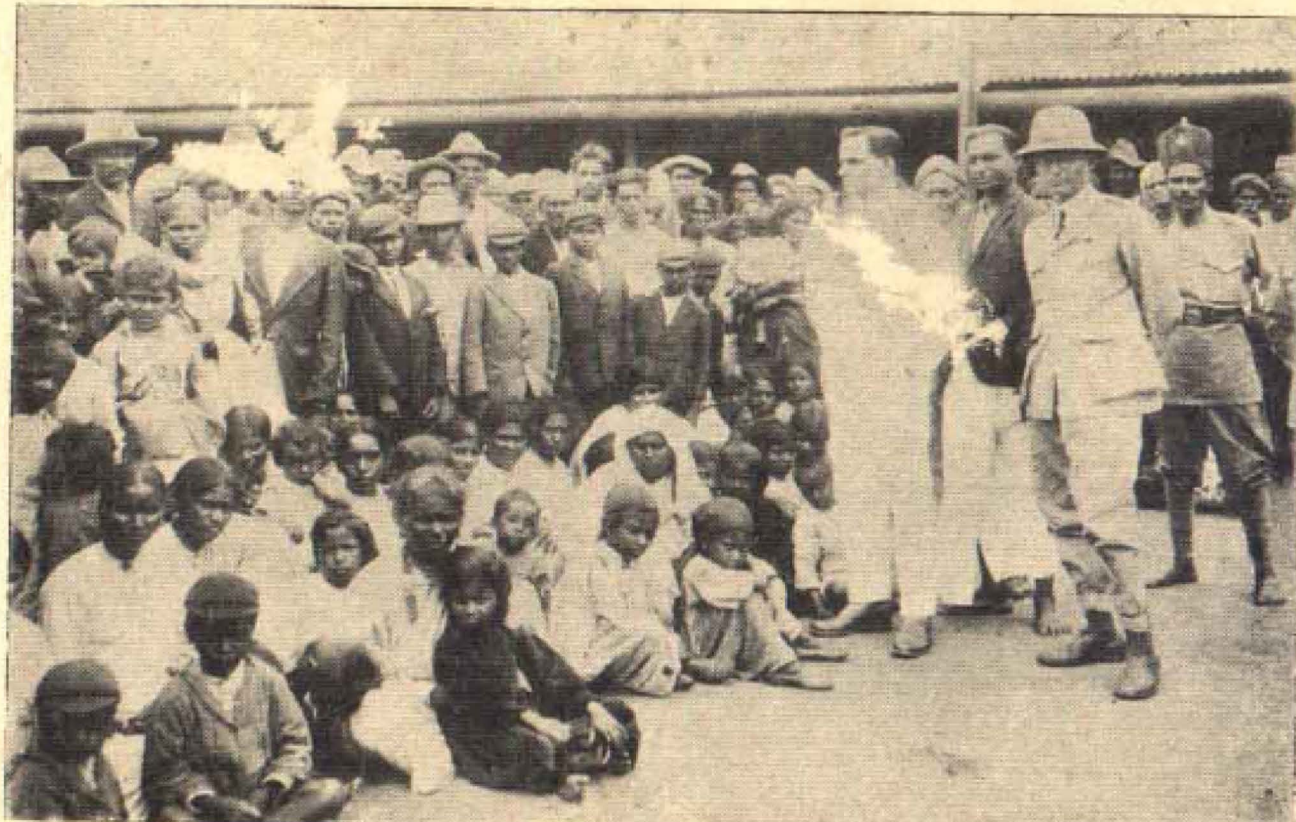
పోనిండు. ఆధునిక ఖండకావ్యములవలె నెవ్వరో యెవ్వరితోడనో చెప్పుచున్నట్లుండినఁ గథ త్రెంచినట్లుండదందురా? అప్పుడు యక్షుఁడు మేఘునితోఁ జెప్పుసందేశ మేశ్లోకమునఁ బ్రారంభింపఁబడినదో యచ్చటినుండియే కావ్య మారంభింపవలెయు[illegible]ని సంగతి కొంతచెప్పి పాఠకునిఁ గలఁచి సందే[illegible]త్రము చెప్పిన సమంజసము కాదుగదా?

"కామరూపం మఘోనః" అనుచోఁ గామరూప శబ్దమునకుఁ గోరినరూపమును ధరించువాఁడనియే చెప్పవలెను. లేనియెడ "దివ్యవాచా చచక్షే" అనునది కుదురదు. శాస్త్రిగారనినట్లు వాయువశమున నాకాశమున ననేకరూపములు దాల్పఁగలవాఁడని కామరూపశబ్ద మని చెప్పుకొందమన్న నట్లును వీలుకాదు. వాయువువలన మేఘున కనేకరూపములు కలుగుటచే నయ్యది మేఘుని యొక్క యిచ్ఛారూపములను దెలియఁ జేయఁజాలదు. కామరూపి స్వేచ్ఛాప్రవృత్తిగలవాఁడు. మేఘుఁ డట్టివాఁడు కావుననే దేవరూపముదాల్చి దివ్యవాక్కున సందేశము చెప్పెను.

కాన మీఁది రెండుశ్లోకములను ప్ర[illegible] యననక్కఱలేకుండఁగనే కుదురుచుండఁ బ్రక్షిప్త[illegible]రేల యనుకొనవలెను? కొన్ని ప్రతులలో లేన[illegible]మునఁ బ్రక్షిప్తములని త్రోసివేయుట—అం[illegible] గావ్యమునకు లోపము గల్గించుట న్యాయ్యము[illegible] తోఁచుచున్నది.

తరిమివేయబడిన దక్షిణాఫ్రికావాసులు నౌకపైనుండి మదరాసుతీరమును జూచుచున్నారు

తరిమివేయబడిన దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులు

ఉ. శ్రావణకార్తికంబులకు సాటి వ్రతోద్యమ భవ్యమాసముల్
లేవు; సువాసినుల్ సురభిలేపన మాల్యవిభూషణాంగలో
భావసనాథ్యలై కనులపండు వొనర్చెద రాదివీథి; గో
దావరి, దివ్వెలన్ దివి, వితంతు లొనర్తురు దీప్రముల్ తుదిన్.

చ. తెలతెలవాఱఁ దమ్మపరదిక్కునఁ జూచుచుఁ దానమాడఁ, బు
వ్వులుఁ బసుపక్షతల్ మొదలు పూజకు ముఖ్యములైన విఘ్నస
జ్జలుగొని, వత్తు రేటి కను సఖ్యమునన్, నిసిఁ గృత్తికల్ భుజి
ష్య లోలయు వారి డాయ దిగిరా యన నొప్పునభఃప్రదీపికల్.

చ. ఉసిరికకొమ్మ, మావికొమయుం, జలకత్తియులైన బృందకుం
బసుపునఁ గుంకుమాక్షతలఁ బత్తిని బత్తిని బత్రిఁ బూల ను
ల్లసిలుచుఁ బూజసేయుదు రలంకరణం బొనరించి ముగ్గులన్
దొనఁగఱఁ గార్తికంబు తొలిదోదసికే వెలుఁగన్ దివెల్ సతుల్.

ఉ. శారదవేళ వ్యోమము మసారవినీలతఁ గానవచ్చెడున్
నీరము నత్తెఱంగుననె నిర్మలమై కనుపట్టు గౌతమిన్
దారలు లోనఁ గాని, నదిఁ దద్వీథిఁ దోఁపమి, వేగుజాముసం
బౌరులు, సాటి కక్కుఱఁతఁ బాతురు పత్రపుటాల జోతులన్.

చ. గగన సరోవరాంతరవికస్వరభాస్వర కైరవంబు లీ
యగణిత తారకంబులు, తదంతర వర్తిమరాళరాజ మీ
జగదభిరామ సాంద్రరుచి చంద్రుఁడు, చాలితతద్వయోగరు
ద్వ్యగ పరితః ప్రకీర్ణపృషదుత్కర మీహిమవాస్తుషారముల్.

చ. తొలఁగెను ప్రావృషేణ్యములు దుర్దినముల్, చనుదెంచె శారదం
బులు సుదినంబు లంచుఁ దలపోయుచు నుండఁగ, లోకభీకర
ప్రలయకరంబు లెక్కడఁదుపానులు దాఁపుర మయ్యె నీ కమో,
కలునల తేఁడ! యిష్టములుఁ గష్టము లందును నిందు రొంటనొ.

ఉ. కార్తికశుద్ధసప్తమిని గ్రమ్ముకొనం బెనుజీకువాలు, దు
ర్వార్తలు గాలివాన మొటుఁ బట్టెనటంచును వచ్చునొక్కొ, యం
తార్తిపడం జనంబు, ప్రభవాబ్దమునన్ గురిసెన్ నిశీథినిన్
గార్తెను స్వాతి, శుక్తితతి గర్భము పండను వానఁ గార్మొగుల్.

చ. ప్రభవను గార్తికంబునను బట్టెఁ దుపా నతిభీకరంబుగా
నిభరిపుపట్టణాదుల ననేకులకుఁ బహుదారుణంపుఁ బ్రా
ణభయ మపారమైన ధననష్ట మటం చది విన్న గుండియల్
గుభులనఁ జాటుఁ బత్రికలు; ఘోరతమంబులు భూతకృత్యముల్.

ఉ. భారతయుద్ధరంగమును బల్కులఁ జూపిన తిక్కయజ్వ న
ల్లారను నేడు నున్నెడ మహోగ్రపు ఝంఝను బీన్గఁ బెంటలై
ఘోరపురూపు దాల్చు ననుఁగుంబురి దుఃస్థితి విన్నవారి క
న్నీ రొలుకం గవిత్వమున నిస్తులశిల్పత నెట్లు దెల్పునో?

చ. ధర భరియించు నన్నమిడి; దప్పిక దీఱుచు నీరు; వంటలం
జరుపును వహ్ని; యూర్పుఁ బని సల్పును గాడ్పు; మహోపకారముల్
మరియు నొనర్చు నీ కడలి మా; కవి యాపు మొగాలబెబ్బులుల్;
దొరకిన సందు మ్రింగుఁ బ్రజఁ; దూల్చరు శంకర, వానిసంకెలల్!

చ. ప్రలయపు గాలివాన నగు బంధుగృహద్రవిణాదినష్టి నెం
తలమరుచుండిరో పురుషు లంగన లంగద సింగపుంబురిఁ;
దొలఁచునుగాతఁ దత్ప్రజలదుఃఖము నార్తశరణ్యుఁడౌ కృపా
జలనిధి సర్వలోకపిత సాయము తానయి యెల్ల వెంటకున్.

జాతీయకళా పరిణామము—కులవిద్యలు

దిగవల్లి వేంకటశివరావుగారు, బి.ఏ., బి.యల్.

"పరవిద్య లెన్నియైనను, కులవిద్యకు సాటిరావు గువ్వల చెన్నా!"

ఆంధ్ర దేశపు గృహపరిశ్రమలను, ఆర్థిక కళాచాతురిని దెలుపువస్తువులు దూరప్రదేశములలో పాశ్చాత్యప్రభువుల యిండ్ల నలంకరించిన కాలము గడచినది. నేటికిని జీర్ణ చారిత్రముల కిరవులగు చిత్రవస్తు ప్రదర్శనశాలలందు కొన్ని వస్తువులు కనబడుచున్నవి. వింత చిత్తరువులు, బొమ్మలు, ప్రాచీనార్యసంఘస్వరూపమును ప్రదర్శించునట్టివి, చరిత్ర పరిశోధకఛాందసులకు గనబడుచుండును.

ఆర్థికసంపద మనదేశమున బాగుండిన నాడు గృహపరిశ్రమలవలన చేయబడిన సుందరములగు వస్తుజాల మమ్ముటకును, కొనుటకును వీలగు సంతలు పుణ్యనదీతీరముననో, పుణ్యస్థలమ్ముననో, వారమున కొకమారు జరుగుచుండెను. రాజుగారియింట నేదైన శుభకార్యముగాని, దేవుని పెండ్లి కాని జరిగిన నొక సంత జరిగితీరును. మన ముచ్చి, శిల్పి, చిత్రకారుడు తన చాతుర్యము చూపి తన సరుకు నమ్ముకొనుటయె కాక బహుమానమునుగూడ పొందును. వీరిని పోషించుటకు మాన్యముల నిచ్చిన యాంధ్రభోజులు నుండిరి. ఇప్పటివలెగాక, ఆనాటి యార్థికజీవనమున గళాచాతురియు, సంసారమున ఆనందమును గ్రామములందు కానవచ్చుచుండెను. వివిధవర్ణములవారు వివిధములగు కులవిద్యల నేర్చి తమ జీవితములను గడపుచుండిరి. వేదము నేర్చిన బ్రాహ్మణునకును, మాంసవిక్రేతయగు ధర్మవ్యాధునకును హిందూధర్మము మోక్షము నిచ్చుచుండెను. దేవాలయవిగ్రహములను జెక్కిన శిల్పికిని, సన్న వలువలు నేసిన సాలెవానికిని, పాదరక్షల జేసిన మాదిగ వానికి నాయావృత్తులందు సమానమగు కళాచాతుర్యములుచూపి సన్మానమును పొందుటకు తగిన యవకాశము లుండెను.

గ్రామజీవనమున సంసారములలో వివిధములగు గృహపరిశ్రమలు నిత్యకృత్యములతో పాటు నడచుచుండెను. గ్రామజీవనమున మనోహరమగు సౌందర్య ముండెను. కులవృత్తులందు గొప్ప వేదాంతబోధ కానవచ్చుచుండెను. ప్రతిసాలెవానియింట నొకకబీరును, వడ్రంగి యింటనొక క్రీస్తును, ఇతర వృత్తిమంతులయిండ్ల వేదాంతులు నుండిరనిన నతిశయోక్తి కానేరదు.

కాలము మారినది; పరిస్థితులును మారినవి. పాశ్చాత్య దేశపరిశ్రమలు రాలేదు; కాని వాని పరిస్థితులు మాత్రము వచ్చినవి. మనగృహోపకరణములు, కళలు, విద్యలుపోయి, నవనాగరికత, క్రొత్తవిద్యయు, రుచులును వచ్చినవి. పాశ్చాత్యవేషభాషలు, కిరసనాయిలు డబ్బాలు, కృత్రిమపు రంగులు, కాగితపు బువ్వలు, యంత్రసంగీతమును దాపురించినవి. మనవారు పాశ్చాత్యరీతుల ననుకరింపబోయి చేతులుకాల్చుకొనినారు; మనపరిశ్రమలువదలి క్రొత్తపరిశ్రమలందు దిగి పాశ్చాత్యులయంత్రపరిశ్రమతో పోటీగా నిలువబోయి పడిపోయినారు. ఇది యుభయత్ర భ్రష్టులగుటకు గారణమైనది.

ఎన్నడు జాతీయాదర్శములు, విద్యయు, కళయు, నశించినవో నాడే జాతీయనిర్మాణ కౌశలము, బుద్ధికుశలతయు పోయినవి. అనుకరణమేకాని సహజసుందరమగు సృష్టిశక్తి నశించినది. ఢక్కా-మజిలినుపేరిట గ్లాస్గోమల్లులను, కాశ్మీరశాలువలను జర్మను శాలువలను, సిలిరంగినుపేరిట కృత్రిమవర్ణమును నుపయోగించుచున్నాము. మనకళావినాశమునకు పాశ్చాత్యదేశములవారి కృత్రిమవజ్రములును దాపురించినవి!

చక్కని యజ్ఞోపవీతములు, వడుకుకొను శక్తియు స్పష్టముగ వేదబుక్కులు పఠించి శాస్త్రకళల నభివృద్ధిచేయుశక్తియు బ్రాహ్మణుడుద్యోగమున జేరి పాడుచేసికొనినాడు. అద్భుతమగు సంగీతకళను గ్రామోఫోను హార్మోనియములు చెఱుపుచున్నవి. మన నేతపరిశ్రమకు మాంచెస్టరు వేరుపురుగైనది. మనబొమ్మలను జర్మనీ చంపినది.

మన శిల్పులు, పట్టుసాలెలు, రత్నశోధకులు, అశ్వశిక్షకులు ప్రభుత్వ కళాశాలలలో, కార్యస్థానములలో, మోటారుబండ్లలో, తమ కులవృత్తులను మఱచి తిరుగుచున్నారు. ఇంచుక పరిశ్రమలపై నభిమానమున్న వారుకళాపిహీనములైన యంత్రాలయములందు పాడు రోగమున జాతీయరక్తము గోల్పోవుచున్నారు. స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్య జీవనములం దుండలేక గ్రామములను విడచి, పట్టణవాసపు నాగరికవ్యసనముల మఱిగి, యొడళ్లు గుల్లచేసికొని, భారతీయ జాతీయారోగ్యమును పాడుచేయు వారి సంఖ్యకును లెక్కలేదు. "మనస్త్రీలును రాట్నములను విడిచి దానితోడనె క్షేమను సత్యశౌచధర్మములను గూడ గోల్పోవుచున్నారు" అని ఆనంద కుమారస్వామిగారు వగచుచున్నారు. మన జాతీయ జీవనమున చేతితో చేయుపనులందు యంత్రమవతరించుటవలన మన పరిశ్రమలు కళావిహీనములై పోయినవి.

అయినను మనగృహపరిశ్రమలు కొన్ని మారుమూల ప్రదేశములందు కొనవూపిరితోనిలిచియున్నవి. భారతీయులకళలు పాడుగోడలమధ్యను జీవచ్ఛవములై యున్నవి. మానవస్వభావము, జీవకళ, అందమును, ఆధ్యాత్మిక భావమును కొన్ని బొమ్మలందును, చిత్రవస్తువులందును జీ వా వ శి ష్ట ము లై ప్రాచీన భారతీయ ల లి త క ళా పరిణామ

శేషములై కనబడుచున్నవి. ఈ బొమ్మలును, చిత్రవస్తువులును దశహరోత్సవమునను, సంక్రాంతిపండుగలయందును వత్సరమునకు రెండు మారులైనను బయటకుదీసి మనయిండ్ల నలంకరించుచున్నాము. అంతవరకు నేమూలనో పడవైచియుంచినవాని నీవలకుదీసి బూజులు దులుపుదుము. మరల ప్రాణము ప్రతిష్ఠింపబడి పునర్జన్మమునొందిన సంస్థలను గౌరవింపవలసిన యాదరముతో మనబాలికలు వానిని భరతవర్షపు దైవములు, దేవతలు, మహారాజులును, మహారాణులును, ఆర్యనాగరకతయు మరల పునరుత్థానము జెందును. కొలువులు నిండును. రాజనగరులు శోభిల్లును. పట్టణములు ప్రజలతో నిండును. నానాజాతుల, వర్ణముల మానవులు, స్త్రీలు, పురుషులు, పంచముడు నాతనిభార్యయు, పశుపక్ష్యాదులు నచ్చట కనబడును. నానావర్ణములవారితో, వృత్తులతో, వర్తకులు, సౌధములు, మహలులు, గోపురములు, గృహపరిశ్రమలును గూడ నీ చిన్న చిత్రవస్తుజాలమున గనబడును. ఈ బొమ్మవస్తువులెల్ల నొకకాలమున నిజమగు నాగరకతయై యుండెడిదను తలంపు కలుగగంట గడిపెట్టనివా డెవడు? ప్రాచీననాగరికత వాణిజ్యమునబడి పాశ్చాత్యుల బజారుల నలంకరించి ప్రసిద్ధిచెంది నేడు నశించిన హైందవ గృహపరిశ్రమల—లలితకళాచాతురియొక్క అవశిష్టములివి !!

మన ఆంధ్రదేశమందే లలితకళాపరిశ్రమల కాటపట్టులగు స్థలములు కొన్ని కలవు. అత్యంత మనోహరములును, ఉపయుక్తములునగు గృహపరిశ్రమలు కొన్ని కలవు. యంత్రసాహాయ్యమున చేయబడుచున్న వస్తువుల పోటీకివి యెట్లు తాళి నిలిచినవో ఆశ్చర్యముగ నున్నది. లలితకళలయొక్క ముఖ్యలక్షణము లగు మనోహరస్వభావమె వానిని కాపాడినది. నేడు వానిధరలు పూర్వముకన్నను పెరిగినందున నవి గొప్పవారికి నజరానాలిచ్చుటకుమాత్రమె యుపయోగింపబడుచున్నవి. విశాఖపట్నపుదంతపుబనులు, పనితనమునను, నైపుణ్యమునను చాల ఖ్యాతి నొందుచున్నవి. దంతపుపనినే కులవృత్తిగగల శిల్పి దంతముతో చేయలేని వస్తువే లేదన్న నతిశయోక్తికాదు. గంజాముజిల్లాలోని పట్టుపరిశ్రమయు నాప్రాంతములందలి పట్టుసాలెనూలుపరిశ్రమయు ప్రశంసార్హములు. ఏలూరు, బళ్లారి, నైజాము దేశములలోని తివాచిపనులును కంబళి నేతలును నిలిచియున్నవి. ఒకప్పుడు మంచి రంగులుకల రత్నకంబళములకు చాల ప్రసిద్ధి జెందిన మిర్జాపురమున పరదేశపు చౌక రంగులు వచ్చి యాపరిశ్రమనె పాడుచేసినవి. మచిలీపట్టనమున చాల ప్రఖ్యాతి నొందిన కలంకారి యద్దకముల పరిశ్రమ కొనయూపిరితో నిలిచియున్నది. కలంకారియద్దకములదుప్పట్లు దశావతారములతో, బొబ్బిలికథలతో, చతురంగబలములతో, వింత బొమ్మలతో, మంచి రంగులతో నిప్పటికిని గానవచ్చుచున్నవి. కాని పూర్వము స్వదేశపు గుడ్డలపై నలదబడున విప్పుడు విదేశపు వానిపై నలదబడుచున్నవి. చంద్రగిరిప్రాంతములందు చందనపుకఱ్ఱలపైన చేయబడు చెక్కడపు బనులును, కొండపల్లి

లో తెల్లకొయ్యలపైన చెక్కబడు బొమ్మ సామానులును నేటికిని శిల్పకళానైపుణ్యమును ప్రదర్శించుచున్నవి. సింహాచల ప్రాంతము లందుండిన రాతిచెక్కడపు శిల్పము నశించి నదికాని దత్తమండలమందలి హంపీ నగర ప్రాంతపు చెక్కడముల మనోహర చిత్రశిల్పము మాత్ర మాశిల్పులసంతతిలోని కళాచాతురిని కాపాడినది. చాళుక్య, చోళ, శిల్పముల విద్యాలాభము దేశమున నింకను కొంతనిలిచి యున్నది. లోహపరిశ్రమలు, శిల్పములు, అందుముఖ్యముగ కంచుపనులు మనదేశమున నిప్పటికిని బాగున్నవి. నెల్లూరనున్న అభ్రక పరిశ్రమయు, పలనాటి నేతపరిశ్రమయు, నితర గృహపరిశ్రమలును కొంతవఱకు మనకు దక్కినవి.

మనగృహపరిశ్రమల దీనచారిత్రమున కొక యుదాహరణమును చూడవచ్చును. కళ యనునది అనుకరణమని మరువకూడదు. అది సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేయును. కళలలో శిల్పకళ ముఖ్యముగ సృష్టిని స్ఫుటముగ కన్నులకు గట్టినట్లు ప్రదర్శించును. గృహపరిశ్రమలలో బొమ్మలపనులు శిల్పకళా ప్రధానములు. మన ఆంధ్రదేశమునను భరతఖండమున నెల్లెడలను ఖండాంతరములనుగూడ చిరకాలము నుండి కొండపల్లిబొమ్మలు చాల ప్రసిద్ధి జెందినవి ఈశిల్పకళాపరిణామమును చూచిన చోజాతీయ కళలో కలుగుచున్న జాలిగొలుపు మార్పు తెలిసికొనగలము.

కొండపల్లి బెజవాడకు పదునొకండు మైళ్లదూరములో నొకకొండ దిగువనున్నది. చక్కని ప్రకృతి పరిస్థితులలో అడవికి చెంత కొండపల్లి జిల్లాకుపోవుదారి సుందరమై యాహ్లాదజనకముగ నుండును. పాడుపడిన రాతికోట గుమ్మమిప్పటికి నిలిచియున్నది. క్రొత్తగవచ్చిన వానికెయింత మనోహరమైన భావోద్రేకమును కలిగింప నచ్చటచిరకాలమునుండి నివసించుచు, శిల్పకళను కులవిద్యగ నభ్యసించినవారి మానసములం దీపరిస్థితులు ప్రతిఫలించి వారి శిల్పకళాచాతురికి వన్నెపెట్టిన వనుటలో వింత లేదు. అచ్చటి శిల్పకారులు, స్త్రీపురుషు లందమైనవారు; సరళస్వభావులు; మంచిమర్యాద, అతిథిసత్కారము, మున్నగు ఉత్తమములగు ఆర్యగుణములను కలిగియున్నారు. వీరు మానవుని చిటికెనవ్రేలికన్న చిన్నబొమ్మలను, చిన్న పిల్లవానియంత బొమ్మలనుగూడ చక్కగ చెక్కెదరు. వానికి తగినట్లు రంగును వేయుదురు. ఈ శిల్పులెంతో తెలివికలవారయ్యు, చొరవకల వర్తకులుకారు. అందువలన మన పట్టణముల నుండు వర్తకులు వీరిసరకులను జేరముచేసి మారుబేరమున కమ్ముచుందురు. వీరు ప్రాచీనపద్ధతులనేకాక ఆధునిక పద్ధతులను గూర్చిన శిల్పములను సైతముకోరిన చేయుచుందురు.

కొండపల్లి బొమ్మలలో రాజపుత్రమహారాజు చక్కని పట్టపుటేనుగపై నంబారిలో కూర్చుండి యూరేగుచుండును. మావటీడు ఠీవిగ నంకుశము పుచ్చుకొని కూర్చుండును. పెద్దపట్టువర్ధనములు, జరీనగిషీయు, నవరత్నములు తాపిన యంబారియు, మనకుం గనబడును. చతుర్విధవర్ణములవారును వారివారి

వేషములతో, కులవృత్తులతో "జాతీయము" లను చక్కని చిన్నబొమ్మలుగ మనకు గన బడుదురు. అందు స్త్రీ పురుషులును, ఆబాల గోపాలమును, గ్రామజీవనము మనకు ప్రద ర్శింపబడును. ఇంతియుకాక ప్రాచీనార్యప్రభు వుల కొలువుకూటములు, రచ్చలు, గోపుర ములు, ఊరేగింపులు, మేళములు, నగరులు మనశిల్పి చూపించును. భారతీయ నాగరకత యెల్ల కనబడును. పురాణపాత్రములు, దశావ తారములు, కట్టడములు పశుపక్ష్యాదులును కన్నులకు గట్టినట్లుండును.

హిందూమహాయుగపు చారిత్రమేకాక మహమ్మదీయులకాలమునాటి హిందూదేశ మును మనశిల్పి చిత్రించినాడు. క్షత్రియు లెక్కిన మత్తేభములపైన హౌదాలలో సుల్తా నులుహుక్కాపీల్చుచుకూర్చుండమావంతుడు తోలుచున్నాడు. వేశ్యాంగనలనృత్యములలో గడ్డములవారు తలలూపుచున్నారు. కొలువు కూటములందు తురకప్రభువులు కూర్చున్నా రు. పాలకులు, హౌదాలు, పర్దాలు, చాంది నీలు, మొగలాయినాగరికత జాతీయజీవనమున వ్యాపించినది.

కొన్నివత్సరముల తరువాత జహాంగీరు కొలువుకూటమున మన పాశ్చాత్యప్రభువుల ప్రతినిధివచ్చి, నిలిచి, నజరానాలిచ్చి, సలాము చేయుటాదిగాగల దేశచరిత్ర, పరాసువారి కవాతులు, బ్రిటీషుపరిపాలన మున్నగు చరి త్రాంశములును బొమ్మలలో కనబడును. మన నాగరికత, ఆదర్శములు మారి, కళావిహీనము లగు పరిస్థితులు దాపురించుటయు, నందు కన బడును. ఏనుగులపైనను, గుఱ్ఱములపైనను కొలువులలోను దేశీయపాలకులు కానరారు. వారికి బదులుగ పాశ్చాత్య స్త్రీ పురుషవిగ్ర హములు కనబడును. బంగళాలు, కుర్చీలు, మున్నగుసామానులు, రైలుబండ్లు, విద్యుచ్ఛ క్తియు వచ్చినవి. ఎల్లయెడలను దొరగారును, దొరసానియు గౌరవస్థానములలో కనబడు దురు. మిలిటరీ దండు, బ్యాండు, తాలూకా కచ్చేరీలు పోలీసువారు జైళ్లుకూడ ప్రదర్శింప బడుచున్నవి.

ఒక వింతదృశ్యముచూడుడు: ఒక కలాలీ తాడిచెట్టు నెక్కినాడు. వాని వెనుక నొక కుండ వ్రేలాడుచున్నది. క్రింద నొకస్త్రీ యింకొక పురుషునికి తాటియాకు పాయిలో కల్లుపోయుచుండ నాపురుషుడు త్రాగుచున్నా డు. ఈసందర్భమును చూచుటకు నియమింప బడిన యుద్యోగికాబోలు ఖాకీరంగు దుస్తు లతో నిలిచియున్నాడు. ఇంతియేకాదు; మన సంఘమునవచ్చిన మార్పులెల్ల కొండపల్లి శిల్పులు బొమ్మలలో చూపుచున్నను మన ము గమనించుటలేదు!

కొనయూపిరితోనున్న భారతీయకళలను, పరిశ్రమలను కొంచెము ప్రోత్సహించి అభి మానించి పనిచేసినచో మఱల పునరుద్ధరింప బడి మన జాతీయార్థిక కళాసంపదలు వృద్ధి జెంది జాతీయజీవనమునకు తోడ్పడుననుటకు సందియములేదు. సువర్ణభూమి యని పేరు వడసి, అంగళ్లలో రత్నరాసు లమ్మబడి పాశ్చాత్యుల నాకర్షించిన భరతవర్షము నేడు పాడువడినది.పాడువడుటయేకాక జీర్ణించి మన

ప్రాచీన నగరములంకలి యిండ్లగోడలు చౌడు రాలునట్లు చౌడు రాల్చుచున్నది. జాతీయ జీవమునకు తోడ్పడినకళలు, పరిశ్రమలు నశించినవి; నశించుచున్నవి. కులవిద్యలను కుల వృత్తులను నమ్ముకొనినవారిలో తినకూడును గట్టబట్టయు లేక మలమల మాడిపోయి తమ గృహములను, గ్రామములనువీడి విద్యాశూన్యములును కళావిహీనములునునగుపనులయందు ను,కూలిపనులందును యంత్రశాలలందును పట్టణములలో పనిచేయుటకుపోయినారు; పోవుచున్నారు. ఇంకొకతరములో మనకులవిద్యలు, గృహపరిశ్రమలు, కళలును, సంపూర్ణముగ ప్రరూపములేకుండగ నాశనమగును. నేటిని భాగ్యుడు, "మాతాతగారు ఆగర్భశ్రీమంతుడట!" యని చెప్పుకొనినట్లే భారతీయుడు తానుకట్టినబట్టను, తినుతిండిని, వసించుగృహమును, చూచి "మాపూర్వులిట్టివానిని చక్కగచేయగలిగెడు వారట" యని చెప్పుకొనుచున్నాడు! ఇక గొన్నినాళ్లకు భారతీయుడు నిర్భాగ్యుడేకాక నిరాధారుడును, నిస్సారుడును కళావిహీనుడునై జాతీయత నేకోల్పోవునేమో యనికూడ తోచుచున్నది. ఎన్నడు స్వయం కృషి, ఆత్మవిశ్వాసము, ఆత్మగౌరవము నశించునో, నాడే, జాతీయవినాశమును కలుగు ననుటకు సందియము లేదు. కళావిహీనమైన పరిశ్రమ, జాతీయజీవనమునే కళావిహీనము గచేయును. పాశ్చాత్యదేశములందువలెనే జాతీయ జీవనమునందలి కళ, కార్యాలయ సౌధాంతరాళములందలి నిశ్శబ్దముననో, యంత్రశాలలయందలికలకముననో అంతరించును.

కర్తార్థము

జంధ్యాల కేవన్నశాస్త్రి గారు

...ంచుమోహనమురళి వాయించి నాదు మనసు మోహింపఁజేసి నీమనసువచ్చు ...ల నెల్లను జేయించుకొనుచు నుంటి ...ు సేయుచునుంటినో యేను చేయు ...ల కేమర్థమో గ్రహింపంగఁ జాల ...పనులకు భిన్నభిన్నముగ జనులు ...ఖ్యసేయుచుఁ గొందఱు పరమసూక్ష్మ ...యు సౌందర్యమును నందుఁ గాంచుచుండి ...ఁ గొందఱు నైరర్థ్య ఘృణిత భావ ...ను దిలకించుచుండిరి, మోహవశత

నేన నాపనులకు నర్థ మెఱుంగకున్న జనులభిన్నార్థములకు నాశ్చర్యమేమి? నీవ కర్మనియంతవు నీవ వాని యర్థ మెఱుంగుదు వద్దానియవసరమును నాకు నిసుమంత లేదు నీనవమనోజ్ఞ గాన మాలించుటకె మది కలవరించు ననిశ మయ్యదె వినుచుచు మనసువచ్చు పనులనెల్లను జేయించుకొనుము నాథ.

"పూఁదేన" నుండి.

చిన్న చిన్న విద్యుదుత్పన్న తేజఃపరికరములు

సి. వి. నరసింహం గారు, యల్. యమ్. యి.

మనయిళ్లలో ఎలెక్ట్రిక్ లైట్సు వుంచుకోవాలని మనకు వుద్దేశము కలిగింది. మనకు ఎలెక్ట్రికల్ జ్ఞానము శూన్యము; లేక యే మెట్రిక్యులేషన్ క్లాసువరకు ఫిజిక్సులో చెప్పినదాని తాలూకు ముక్కలు రెండో తెలుసును. ఇది మనకు చాలదు. మనమందరము పట్టణములలో లేము. మనము వున్నవి చిన్నచిన్న వూళ్లు. విద్యుచ్ఛక్తి యే చెన్నపట్నం, బొంబాయి, కలకత్తా మున్నగు పెద్దస్థలములలోనో తయారు చేసి అమ్ముతురు. అప్పుడు మనయిండ్లు ఆస్థలములలో వున్నట్లయితే ఎలెక్ట్రిక్ దీపములు, పంకాలు వుంచుకోవచ్చును. చిన్న వూళ్లలో వున్నవాళ్లకు కావాలంటే, కొద్దిగా యే వెయ్యి, యెనిమిదివందలరూపాయీలో ఖర్చుపెట్టితే, వాళ్లు తమయిండ్లలో ఎలెక్ట్రిక్ దీపాలు వుంచుకోడానికి పనికివచ్చు ఎలెక్ట్రిక్ ప్లాంట్సు దొరుకును. ఇవి యిప్పుడు మన దేశములో పెద్దపెద్ద పట్టణములలోవున్న వర్తకులు తెప్పించి అమ్ముతున్నారు. వీటిని పనిచేయించుటకు, జాగ్రత్తపెట్టుటకు తగినంతజ్ఞానము అలవర్చుకోవడము అంత కష్టముగాదు.

మనము దేనినైనను కొనుక్కోవాలంటే దానియొక్క పూర్తియైన సమాచారము తెలుసుకోవాలి. మన కవసరము లగు సామానులు తెలుపు కేటలాగులు కంపెనీలనుంచి తెప్పించుకోవచ్చును. అలాగే Electric యంత్రములు, వాటిపనిముట్లులు దొరుకు స్థలములనుంచి మనము కేటలాగులు తెప్పించుకొని, అవి చూస్తే వాటిలో కనబర్చేబొమ్మలు, పెద్దపెద్దవర్ణనలు చూచి, "ఇదియేమిటి నాయనా, మనమేమిటి యివి తెప్పించి పని చేయించుకోవడ మేమిటి" అని కొకవరాల పాఠ వేస్తాము. "మనకు నాలుగురూపాయిల కిరసనాయిలు నెలకు సరిపోతూవుంటే యేవెయ్యో, యెనిమిదివందలో ఖర్చు చేయడ మెందుకండీ" అని తోడివారు అంటారు. కాని మనము నిరుత్సాహపడ నవసరము లేదు.

మనము ముందుగా మనయింట్లో యెన్ని దీపాలు రోజూ వాడుక చేస్తామో లెక్క వేసుకోవాలి. అప్పుడు దానికి సరిపోయే plant తెప్పించుకొని జాగ్రత్తగా పనిచేయడానికి తగినంతమట్టుకు జ్ఞానము కుదుర్చుకొన్నట్లయితే మనకోర్కె తీరుకుంది.

మనము యేదయిన కొనుక్కుంటున్నప్పుడు, యిన్ని సేరులు, గజాలు అని యేలాగ లెక్కపెట్టుకుంటున్నామో అలాగే Electric వస్తువులు కొనుక్కొనేటప్పుడూ లెక్కలువేసుకోవాలి. ఏదయినా Electric lamp కావలెనంటే యింత Candle Power ది అని దానిపరిమాణము చెప్పవలెను. Candle Power (C. P.) విద్యుత్తేజస్సుయొక్క పరిమాణమయివున్నది. Candle Power శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్ణయముచేయబడిన specific composition and dimensions గల కొవ్వొత్తి సాధారణముగా ఇచ్చు కాంతియొక్క పరిమాణము. మనము వాడుకచేయు గదులలో తగినంతవెలుతురు నిచ్చుటకు $\frac{1}{4}$ లేదా $\frac{1}{2}$ C. P. ప్రతిచదరపుటడుగుస్థలమునకును కావాలి. 16 అడుగులు పొడుగు 12 అడుగులు వెడల్పుగల గదియందు $16 \times 12 = 192$ చదరపుటడుగులు ఉన్నవిగనుక $192 \times \frac{1}{2} = 96$

. P. ల నిచ్చుశక్తిగల lamps వుంచాలి. కాని మాను లుండుకొనే చిన్నగదులలో యింతకాంతి నిచ్చే పాలు అవసరము లేదు. కాబట్టి ప్రతి చదరపుటడుగుకు $\frac{1}{4}$ C. P. కాంతినిచ్చే lamps వుంటే చాలును. నము lamps పెట్టుకొనేప్పలాయి వైశాల్యమును, ది యేట్టిపనికి వాడుక చేయుచున్నది బాగా చూడ వాలి. ఆలాగ చెయ్యకపోతే మనకు సరిగా సరిపోయే lant ను నిర్ణయించడము చాలాకష్టం.

మన వంటయింట్లోను, భోజనాలగదిలోను, సామా లకొట్లులోను యెల్లప్పుడూ దీపాలు పెట్టుకోము. పని న్నప్పుడేతప్ప శక్కినసమయములలో మనము అక్క కోము. పంతుళ్లవారి ఆఫీసుగదులలో యెల్లప్పుడు అవసరము లేదుగాని, పడకగదిలోను, మేడమీదకు వు మెట్లపయినను దీపాలు రాత్రంతా కావాలి. ట్టివి బాగా ఆలోచించవలసిన అంశములు.

చిన్న వుదాహరణముగా వొకపెద్దవారియింటిని కుకొని చూదాము.

ందువసారా	150 చ.అ.		32 C. P.	ఒకటి
జనాలగది	192	,,	,,	మూడు
స్ట్రీరిచావడి	180	,,	32 C. P.	ఒకటి
			16 C. P.	రెండు
...రవాళ్లు ...పుకొనే	140	,,	,,	,,
టగది	160	,,	,,	,,
మామగది	160	,,	16 C. P.	మూడు
లకొట్టు	100	,,	,,	ఒకటి
కగది నెం. 1	192	,,	52 C. P.	మూడు
,, 2	180	,,	32 C. P.	రెండు
			16 C. P.	ఒకటి
,, 3	160	,,	16 C P.	మూడు
,, 4	160	,,	,,	,,
...నాలగది	80	,,	32 C. P.	ఒకటి
...డమెట్లు, ...డమీద ...ందు ...సారా	180	,,	16 C. P.	రెండు

మొత్తం 720 C. P.

ఇంతమొత్తము C. P. నల (lamps) కావలసినప్పటికి అన్నిదీపాలు యెల్లప్పుడుము వెలిగించి వుంచము గనుక, సాధారణముగా యింటిలో $\frac{2}{3}$ దీపములే మనకు కావలసినవిగాతీసుకోవాలి. అప్పుడు మనకు కావలసినది $\frac{720 \times 2}{3} = 480$ C. P ల కన్న యెక్కువ గాదు.

ఇక మనం యేరకపు lamps వాడుక చేయ వాలో ఆలోచించాలి. ఇప్పుడు సాధారణముగా వాడుకలో నున్నవి రెండురకములు lamps. ఒకటి half watt lamp రెండవది Matalic Filament lamp.

Lamp కు కావలసిన శక్తిని చెప్పవలసినప్పుడు C. P. కి యిన్ని watts అని చెప్పుట అలవాటు. Watt, lamp వెలుగుటకు కావలసిన శక్తి Matalic Filament lamp కు $1\frac{1}{4}$watts ఒక C. P. కి కావాలి. మనం యీరకపు lamps ను వాడాలంటే $1\frac{1}{4} \times 480 = 600$watts. నిచ్చు plant కావలసి వుంటుంది.

కాని, మనకు యింతకన్న కొంచెము యెక్కువ బాగా పనిచేసేవీ, చాలాకాలము మనేవీ కావాలంటే కొంచెముఖర్చు అధిక మవుతుంది అప్పుడు half-watt lamp వాడుక చెయ్యాలి. ఆలాగయితే $\frac{1}{2} \times 480 = 240$ watts నిచ్చు plant కావలసి వుంటుంది.

ఈవ్రాస్తూన్నది అంతా Electrical శాస్త్ర జ్ఞానము యేమీ లేనివాళ్లకి గనుక కొన్నిసంగతులు చెప్పాలి. అవి యేమిటంటే, Electrical శాస్త్రములో వాడుకచేసే కొన్నిమాటల అర్థాలు, వాటికి గల సంబంధం.

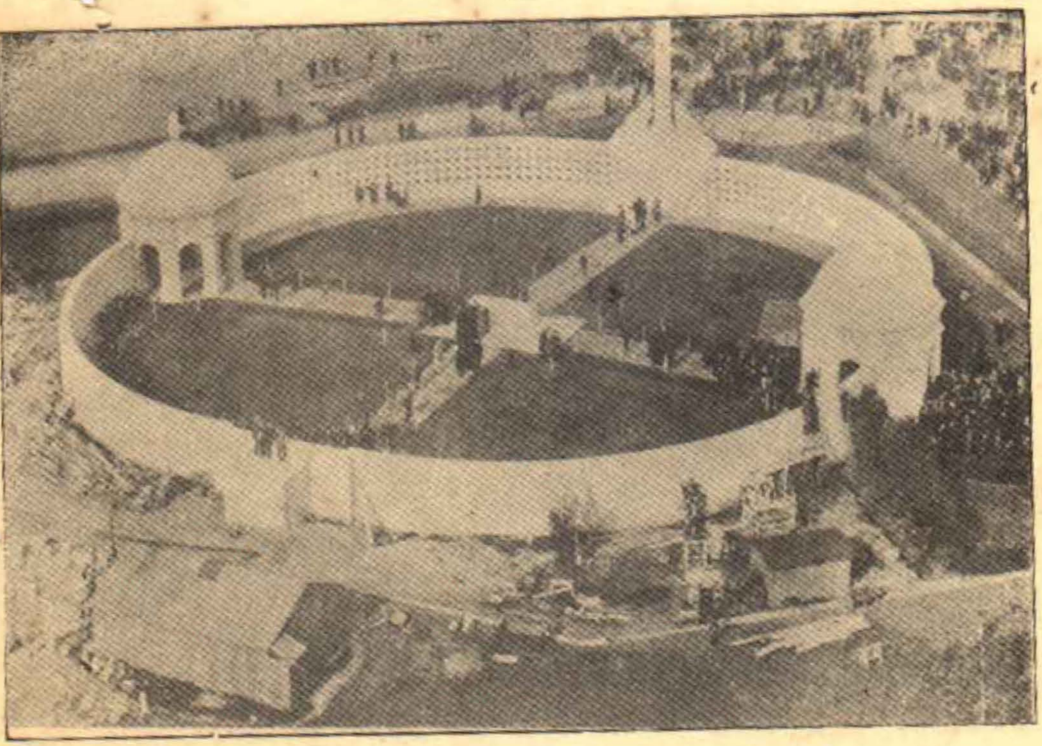
Watt. ఇది Electrical శక్తి (Energy) యొక్క పరిమాణము.

Ampere. ఇది Electrical శక్తియొక్క ప్రవాహము (Current) యొక్క పరిమాణము.

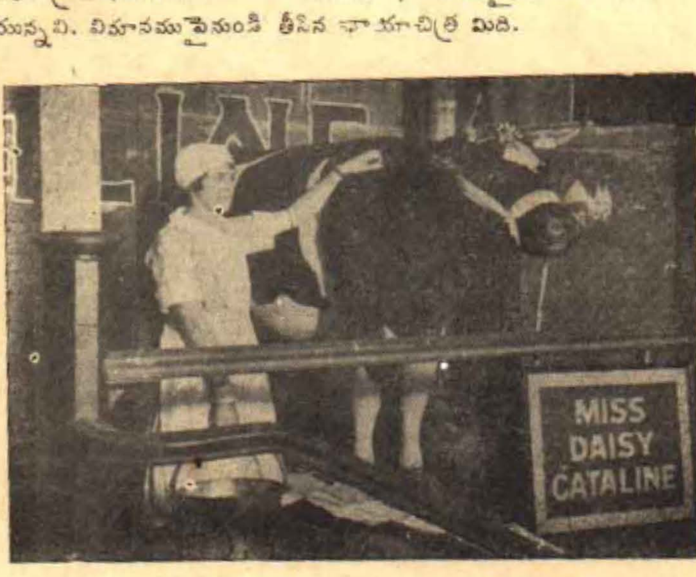
Volt. ఇది Electrical ప్రవాహముయొక్క ఒత్తిడి (Pressure) పరిమాణము.

Ohm. ఇది Electrical ప్రవాహపు పారుదల కు గలుగు అడ్డుదల (Resistence) యొక్క పరిమాణము.

భారతవీరుల స్మారకచిహ్నము

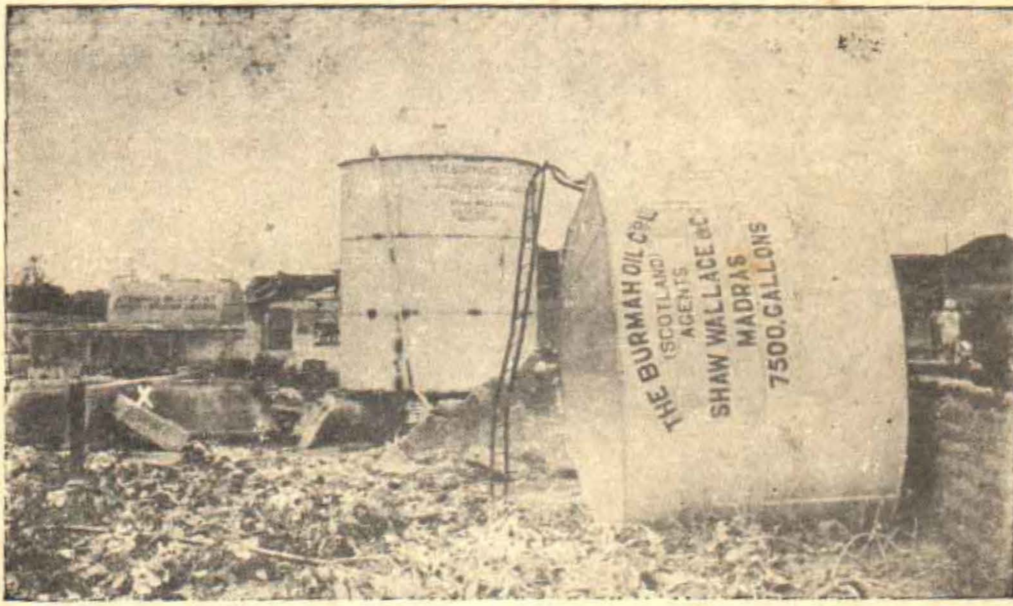

ఐరోపా మహాసంగ్రామమున కీర్తిశేషులైన ౪౭౪౩ భారత సైనికుల స్మారకచిహ్నమును నీ నిర్మాణమును బర్కెన్‌హెడు ప్రభువుగారు బహిర్గతము చేసిరి. ఫ్రాంసు దేశమునందలి నోవాచేపల్లియం దిది యున్నది. ఈ నోవాచేపల్లి ఇందు మరల బ్రిటిషువారికి మనుటకు కేవలము భారతీయ సైనికులే పోరాడిరి. వా రందఱి పేరులును గోడపై చెక్కబడి యున్నవి. విమానముపైనుండి తీసిన ఛాయాచిత్ర మిది.

బూటకపు గోవు

... చేయుటకై యీ గోవులను తయారుచేసి ప్రదర్శించుచుండిర

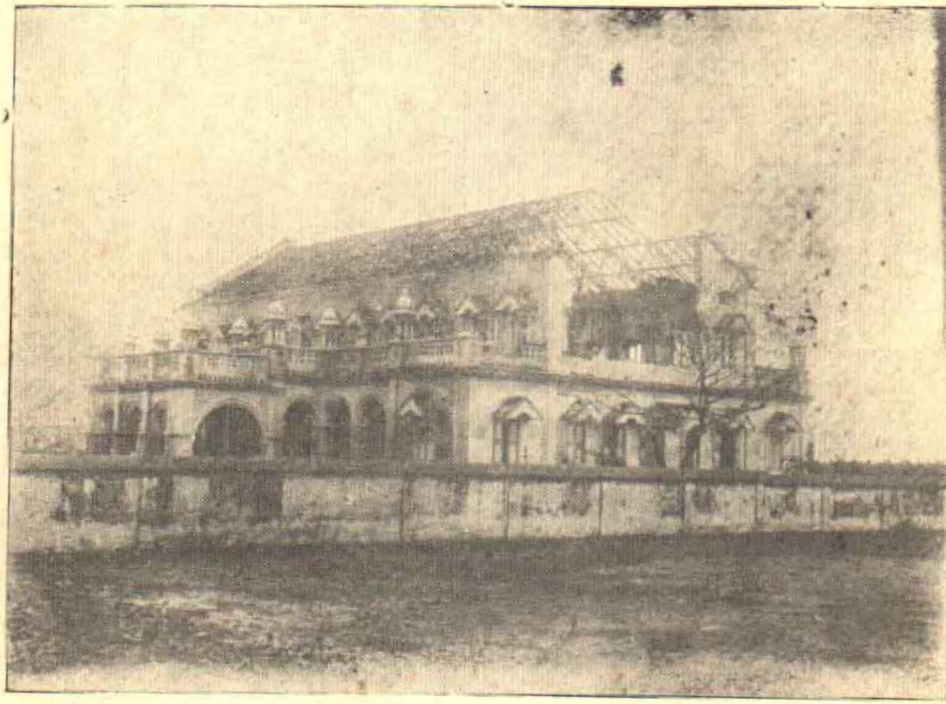

౯. బర్మా ఆయిలు కంపెనీ కిరసనాయిలు తొట్లు

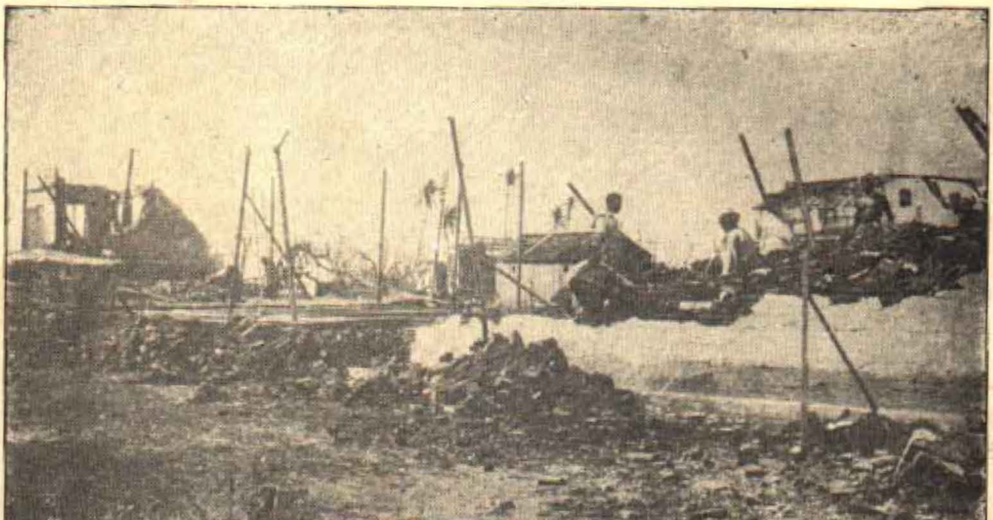

గమన యంత్రము

నెల్లూరు తుపాను

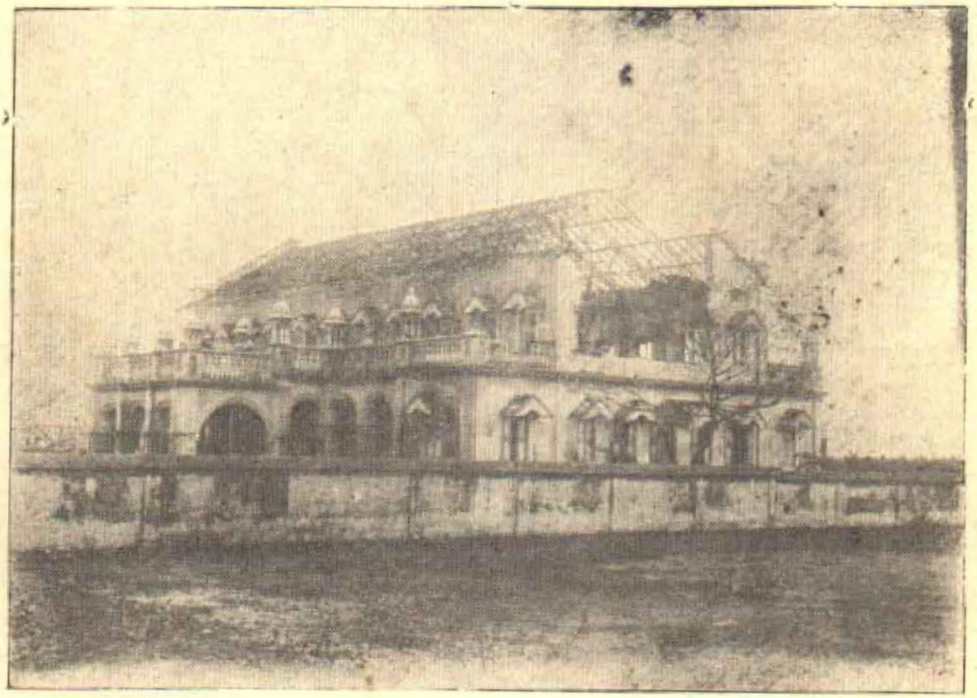
౫. పురమందిరము

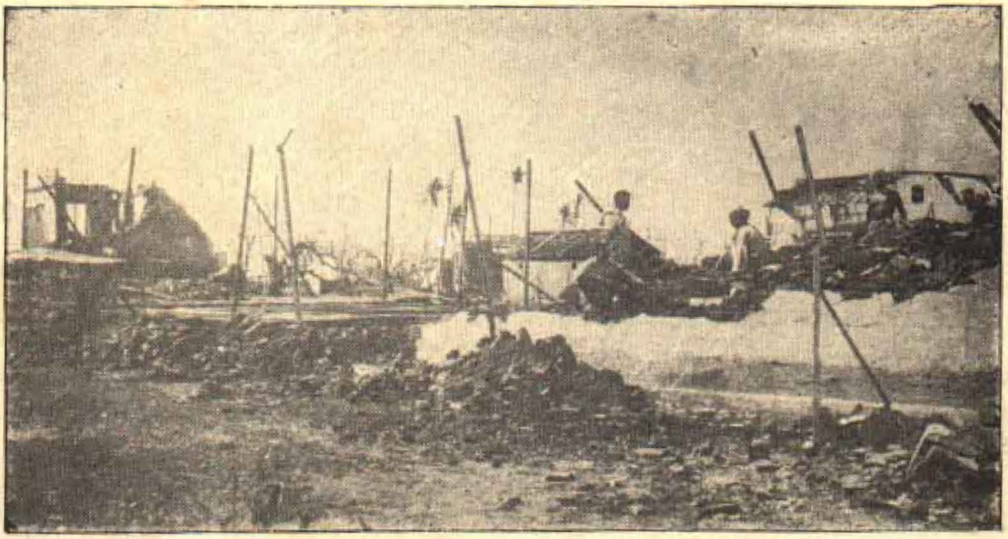
౬. నెల్లూరు సినిమాహాలు

485

నె ల్లూ రు తు పా ను

౫. పు ర మం ది ర ము

౬. నెల్లూరు సినిమాహాలు

సాధారణముగా వాడుకలోనున్న Electric lampను చూస్తే యిందులో వెలుతురిచ్చేది యేమంటే ఒకవిధమైన తీగ. ఎప్పుడు దానిగుండా Electrical శక్తి పంపుదురో అప్పుడు దాని వేడిమిచేత తీగ white heatకు మారి వెలుతురిస్తుంది.

ఈ filament (తీగ) ద్వారా Electric శక్తి పోవడానికి కొంత అడ్డుపల గలుగుతుంది. ఈ అడ్డుపల (Resistence) యొక్క పరిమితిని ohms చే నిర్ణయించుదురు. ఎప్పుడయితే మనము యెంత ఒత్తిడిని (Pressure-volts) తీగకు కలుగజేయుదుమో అప్పుడు మనము యెన్ని amperes ప్రవాహమును తీగయందు గలుగుచున్న అడ్డును త్రోసిపోనిపోవునో చూపగలము. ఈమూడు పరిమాణములును "Ohm's Law" అను శాస్త్రనిబంధన ననుసరించియే యుండును. ఇయ్యది యేకముఖప్రవాహములకు (Direct Current) బాగుగా వర్తించును.

ఒత్తిడి(volts)=అడ్డుపల(ohms) × ప్రవాహము (amperes.)

పైన మనము చూచిన lamp యొక్క తీగయందు Electric ప్రవాహము పారుటకు కలుగుచున్న అడ్డుపల 1000 ohms ను, తీగ మనకు కావలసినంత వెలుతురు నిచ్చుటకు సరిపోవు ప్రవాహము $\frac{1}{5}$ampere ను అయినప్పుడు, ప్రవాహపు తరుపల బాగా వుండాలంటే మనకు తీగలో ప్రవహించు ప్రవాహమునకు గల ఒత్తిడి—

ఒత్తిడి (volts) = 1000 ohms (అడ్డుపల) × $\frac{1}{5}$ampere (ప్రవాహము)

=200 అయివున్నది.

మాటకు మనము 100 volts (ఒత్తిడి) ప్రవాహము lamp కు వాడినప్పుడు—

ఒత్తిడి 100 =1000 అడ్డుపల × ? ప్రవాహము = $\frac{1}{10}$ ampere ప్రవాహము.

ఇది ఆతీగను యెర్రగా మార్చుట తప్ప వెలుతురును యేమాత్రమును యియ్యజాలదు. 100 voltsకి బదులుగా 500 volts ని కలుగజేసినచో అప్పుడు తీగ ద్వారా ప్రవహించు ప్రవాహము—

500 volts = 1000 ohms × ? amps. = $\frac{1}{2}$ ampere.

ఇంతశక్తిగల Electric ప్రవాహమును మనము పంపినప్పుడు తీగను కరగించివేసి పాడుచేయును, అనగా తగలబెట్టివేయును. కనుక మనము ప్రతిlighting circuit యందును సర్వకాలములందు Electric Currentయొక్క pressure యేకరీతిగా (constant) వుంచుట ముఖ్యమయినపని. ఇటుల చేయుట కష్టమైనపని గాదు. ఇది యేలాగు చేయవలెనో "Switch Boardes and Regulating Devices"ను గూర్చి వ్రాసినప్పుడు తెలుపబడును.

Electrical Energy పరిమాణము Watts.

Watts = volts × amperes.

కాన మనము పైన వుదాహరణముగా తీసుకున్న lamp యొక్క Consumption = 200 × $\frac{1}{5}$=40 watts. 40 watts Electrical Enengy యీ lamp కు కావలెనుగాన దీనిని 40 watts lamp అని వాడుదురు.

మనము ఒక్కటి జ్ఞాపకముంచుకోవాలి. అది యేమిటంటే 40 watts = 10 volts × 4 Amperes అయిన కావచ్చును, లేదా 20 volts × 2 amperes కావచ్చును. మనము అన్నిటికన్న యెక్కువ జాగ్రత్తగా చూడవలసినది యేమంటే, lampలు చాలాకాలము పనిచేయాలంటే lampలు తయారు చేసేవారు ! యే resistence న్ని, voltage న్ని గల current ను వాడుక చేయుమనిరో ఆలాగే వుండేటటుల చూడాలి.

ఈవ్యాసకర్త యీచిన్నవ్యాసమున పెద్దపెద్ద శాస్త్రచర్చలు చేయుటకు తలచుకోలేదు. కాని ఒక మాట మాత్రము చెప్ప తలచుకొనెను. మామూలు యిళ్లలో వాడుకచేయు lighting plants కు యీక్రింద కనపరచిన voltages వాడుకచేయుడము ఆచారము.

600 watts వరకు 25 volts ను, 600 watts గాని అంతకు పైబడినట్టిగాని వాటికి 50 volts ను అయివున్నది.

పైన వ్రాసినదాని వంతను బోధపరుచుకున్నవారు తమయింటిలో electric lights పెట్టుకోదలచి నప్పుడు యేపరిమాణము యంత్రము, దానిసామగ్రి కావలెనో కనుక్కొనడానికి వీలుంటుంది. తమకు ప్రస్తుతము సరిపోవు పరిమాణము యంత్రమునే తీసుకొనక, ముందు యెక్కువ lamps మున్నగునవి వుపయోగించుకొన వీలుండుటకుకూడా చూడాలి.

ఈక్రింద యేయే (Electrical) సామాను యెంతయెంతశక్తిని తీసుకొనునో వ్రాయబడెను.

దూలములకు తగిలించే పంకాలు	60 watts
బల్లపై వుంచుకొను పంకాలు	40 watts
½ H. P. మోటారుచేనడుపబడుపంపులు	600 watts
1 H. P. మోటారులు	1200 watts

ఇట్టివి యేవయిననూ ముందుముందు వాడు[illegible] టకు వీలుగా నుండుటకుగాను మనము మన plant కొంచెము మనకు ప్రస్తుతము కావలసినదానికి వీటినిగొన్నిటి కలుపుకోవలెను. సాధారణముగా మనము యెక్కడో చీకటికొట్టులలోను, గొదాములలోను తప్ప యెప్పుడూ పగటిపూట lamps వాడుక చేయముగాన మన plant పగటిపూట వ్యవసాయము చేయువారలకు వారి యీ నూతనాందోళనదినముల వ్యవసాయపు పనిముట్లకుకూడ వుపయోగించవచ్చును

సత్కవి స్మరణ

యస్. వి. రాఘవయ్యంగారు, బి.ఏ., బి.ఇ.డి.

కవుల నెల్లర ప్రశ్నింప గడగుచుండు
వారు నామాటలకు మారు పల్కుచుండ
నా వెడగు ప్రశ్నలకు చిరునవ్వు నవ్వి
పెదవి గదపక మౌనివై పొదలుదీవు.

అడుగుచుంటిని పలుమారు లడుగుచున్న
[వ]వనిధానంపు శాబ్దికజ్ఞాన మేరు
[శి]రతటంబుల కించిదర్థంబు నేని
[చె]ప్పి కరగతస్వంబు గావింప వకట!

[ప్ర]క్రియితీచిపాథోనిధుల్ పరిఘవోలె
[మే]రుగిరి చుట్టుముట్టి నిర్మింపబడియె
[మా]రికాపు లహర్ని శాపతులు గాగ
[స]ర్వతాగ్రము దివిని రాపాడుచుండ

పాతుగా నుండు గాదె రసాతలంబు
కాలపాశంబులగా బిగ్గ గట్టువడుట
మర్త్యులకు గానరాదు; పెన్మాయలీల.

ఆత్మపరమాత్మభేదంబు లవనిజనుల
భేదమోదవిభేదసంకీర్ణ జన్య
భావపరికీర్ణగతుల సంబంధసమితి
వ్రాసె నీవిశాలోన్నతఫాలతలము.

కాళికాపరరూప! సత్కవికలాప!
స్వీయభక్తి, స్వకీయసహాయయుక్తి,
సహజపాండితి, స్వవిమర్శశక్తి గల్గి
వివిధదేశజనంబుల వినుతి గొంటి.

మనోనాశనము

భాగవతుల దక్షిణామూర్తి శాస్త్రి గారు

[వెనుకటిసంచిక తరువాయి]

"బ్రహ్మచర్య మహింసాం చాపరిగ్రహం చ సత్యం చ యత్నేన హే రక్షతో హే రక్షతో హే రక్షత" యను శ్రుతి యమములనే విధించుచున్నది. కొన్నియెడల (౧) అహింస, (౨) సత్యము, (౩) అస్తేయము, (౪) బ్రహ్మచర్యము, (౫) దయ, (౬) ఆర్జవము, (౭) క్షమ, (౮) ధృతి, (౯) మితాహారము, (౧౦) శౌచము-అను నీదశకము యమములనియు, (౧) తపస్సు, (౨) సంతోషము, (౩) ఆస్తిక్యము, (౪) దానము, (౫) ఈశ్వరపూజనము, (౬) సిద్ధాంతశ్రవణము, (౭) హ్రీ, (౮) మతి, (౯) జపము, (౧౦) వ్రతము-అను నీదశకము నియమములనియు వ్యవహరింపఁబడెను. దయ యనఁగా మనోవాక్కాయకర్మలచే సర్వభూతములయెడఁ దనవలెఁ జూచు ననుగ్రహము గలిగియుండుట. ఆర్జవమనఁగా నిష్టులయెడ, ననిష్టులయెడఁ గల్గు ప్రవృత్తియందుఁగాని, నివృత్తియందుఁగాని మనోవాక్కాయకర్మముల కేకరూపము. ధృతియనఁగా నర్థహానియందును, నిష్టజనవియోగ, అనిష్టజనప్రాప్తియందును హర్షోద్వేగములఁ జెందకుండుట. ఆస్తిక్యమనఁగా వేదోక్త ధర్మాధర్మములయందలి విశ్వాసము. దానము న్యాయార్జితధనాదుల శ్రద్ధాభక్తులతో యోగ్యతగల పాత్రయందుంచుట యని తెలియునది.— వేదాన్తార్థవిచారము సిద్ధాంతశ్రవణము.

మితాహారము యోగయుక్తున కత్యంతశ్రేయోదాయకము. భగవద్గీతలందు,

శ్లో. "యుక్తాహార విహారస్య యుక్తచేష్టస్య కర్మసు,
యుక్తస్వప్నావబోధస్య యోగో భవతి దుఃఖహా."
—అ. ౬, శ్లో. ౧౭.

అని చెప్పఁబడియె.

ఆసనము లనేకములు. అందు పద్మాసన సిద్ధాసనములు సుప్రసిద్ధములు. వీనిలోఁ బద్మాసనము గృహస్థుల కనురూపము; సిద్ధాసనము తదితరస్వీకార్యము.

(౧) పద్మాసనము: ఎడమతొడపైఁ గుడిపాదమును, కుడితొడపై నెడమపాదమును వేసికొని, హస్తముల రెండుపాదములపై వెల్లికల నుంచవలయును.

(మతాంతరము) ఎడమతొడపై కుడిపాదమును, కుడితొడపై నెడమపాదమును నుంచి, వెనుకనుండి కుడిచేత నెడమతొడపైనున్న కుడికాలి బొటనవ్రేలిని, ఎడమచేత కుడితొడపయినున్న యెడమకాలి బొటనవ్రేలినిఁ బట్టుకొనవలెను. గ్రొమ్మను స్థిరముగా నుంచి నాసాగ్రమున దృష్టిని నిల్పుట యవసరము. ఈద్వితీయము పద్మాసనమున విశేషములు. పద్మాసనము సర్వరోగహరము.

(౨) సిద్ధాసనము: ఎడమకాలి మడిమ మూలాధారమునను, కుడికాలి మడిమను లింగస్థానమునను నుంచి, శిరమును, మెడను, భుజములను జక్కఁగా నిక్కించవలెను. ఇందు భ్రూమధ్యమున దృష్టి నిలుపుట పెద్దల సంప్రదాయము. ఇంద్రియ నిగ్రహము, శరీరపటుత్వము, చిత్తనైర్మల్యము దీనివలన సంఘటిల్లును. (మతాంతరము) లింగముపై నెడమ మడిమ నుంచి దానిపైఁ గుడి మడిమ నుంచవలెను. ఇందు నాసాగ్రముననే దృష్టి నిలుపుట పెద్దలకు సమ్మతము. దీనినే వజ్రాసనమనియు, ముక్తాసనమనియు, గుప్తాసనమనియు వ్యవహరింతురు. సకలాసనములలో నిది యుత్కృష్టతమమైనదిగా యోగులు పరిగణింతురు. ఆసనసిద్ధి కలుగఁగనే శీతోష్ణములు, మానావమానములు, సుఖదుఃఖములు యోగి నెదుర్కొనఁజాలవు. ఇట్లు ప్రాణస్పందనిరోధమునకై ప్రప్రథమమున యమనియమముల దృఢముగ నభ్యసించి, తగిన

యున్న ప్రదేశమున, సముద్రమునకన్న నెత్తైనపర్వతాగ్రము లందు, లోహాదిపదార్థముల సంపర్కము లేని గుహాలయం దును, అగ్నిజలాదులు లేని మనోనుకూలమైన వివిక్తప్రదేశము లందును కుశాజిన చేలంబుల నుత్తరోత్తరముగఁ బఱచి, పద్మాసనమునఁ గాని, సిద్ధాసనమునఁ గాని, మఱియొక యనుకూలాసనమునఁ గాని యుపవేశించి ప్రణవాదులను రూపదిష్టమార్గమున జపించుచు భ్రూమధ్యమున దృష్టిని నిలిపి యాత్మానుసంధానముఁ జేయవలెను. ఈయభిప్రాయమే భగవద్గీతలందుఁ జెప్పంబడెను:

శ్లో. "ఏకాకీ యతచిత్తాత్మా నిరాశీరపరిగ్రహః,
నాత్యుచ్ఛ్రితం నాతినీచం చేలాజినకుశోత్తరం.
తత్రైకాగ్రం మనః కృత్వా యతచిత్తేంద్రియక్రియః,
ఉపవిశ్యాసనే యుంజ్యా ద్యోగ మాత్మవిశుద్ధయే.
సమం కాయశిరోగ్రీవం ధారయ న్నచలం స్థిరః,
సంప్రేక్ష్య నాసికాగ్రం స్వం దిశశ్చానవలోకయన్.
ప్రశాన్తాత్మా విగతభీ ర్బ్రహ్మచారివ్రతే స్థితః,
మనః సంయమ్య మచ్చిత్తో యుక్త ఆసీత మత్పరః.
—భగ. అ. ౬, శ్లో. ౧౦-౧౪.

మఱియు,

"వివిక్తదేశే చ సుఖాసనస్థ
శ్శుచి స్సమగ్రీవశిరశ్శరీరః,
సమే శుచౌ శర్కరవహ్నివాలుకా
వివర్జితే శబ్దజలాశ్రయాదిభిః."

అను శ్రుతియు నీయభిప్రాయమునే సువ్యక్తీకరించుచున్నది. ఈమార్గ మనుటఁ బట్టి యోగయుక్తు ఉత్తరాభిముఖుండై యుండుట మేలు. వశ్యకర్మయందుఁ బూర్వాభిముఖంబుగను, మారణకర్మయందు దక్షిణాభిముఖంబుగను, అర్థార్థిపశ్చిమాభిముఖంబుగను కూర్చుండవలసియుండును. శ్వేతకంబళచేలాదులు శాంతికరంబులు గావున మేలు. నీలాసనమున నాభిచారికమును, రక్తాసనమున వశ్యాదికమును జరిపెదరు. చిత్రాసనము సర్వార్థసాధకము. కావున నదియైనను మేలే. యోగసంప్రదాయానుసారముగ యమాదులయర్థము పైనిఁ దెలుపఁబడెను. ఇచ్చట జ్ఞానసంప్రదాయానుసారముగ నర్థ మనవసరమైనను యమాదులలక్షణములు సమగ్రముగాఁ దెలియుట నిరుపయోగము కాదని ప్రస్తావవశమున నిందు వానియర్థములు వివరింపఁబడెను.

యమములు

(౧) ఆత్మ సర్వగతము, అచ్ఛేద్యము, అశోష్యము, అక్లేద్యము, అదాహ్యము. కావున సకలభూతభౌతిక పదార్థములను గ్రాహ్యము కాదను నిరంతరజ్ఞానము "అహింస".

(౨) పరబ్రహ్మము సత్యము, తదితరములగు అనాత్మపదార్థములెల్ల ననృతము లను పృథగ్జ్ఞానము "సత్యము". పరబ్రహ్మము సత్య మనఁగా దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛిన్నము గాక యబాధ్యమగు రూపము కలది.

(౩) ఆత్మయం దనాత్మలగు నహంకారాదులు దేహాంతము లనెడి బుద్ధితో వ్యవహరింపమి "యస్తేయము."

(౪) బ్రహ్మాత్మైక్యానుసంధానమున మనసు చరించుట "బ్రహ్మచర్యము".

(౫) మనోవాక్కాయములచేత సకలభూతములను నాత్మ రక్షింపఁ గోరుట "దయ."

(౬) పుత్రమిత్రకళత్రశత్రుమధ్యస్థాదులయెడను, సాధువులయెడను, దుష్టులయెడను, నాత్మయందును నెపుడు నేకరూపముగ సమబుద్ధితో నుండుట "ఆర్జవము."

(౭) మనోవాక్కాయములచేతం బీడ గలిగినపుడు చిత్తవిక్షేపము లేమి "క్షమ."

(౮) దేహాదివ్యతిరిక్తమగు నాత్మ నేనేయను దృఢబుద్ధి "ధృతి".

(౯) మితాహారలక్షణములో విలక్షణత్వము లేదు.

(౧౦) దేహ మత్యంత మలినము; ఆవశ్యము జీర్ణ్యము.

"స్థానా ద్బీజా దుపష్టంభా న్నిష్యందా న్నిధనాదపి;
కాయమాధేయశౌచత్వా త్పండితా హ్యశుచిం విదుః."

అను ప్రాచీనసన్మతోక్తిఁబట్టి దేహ మశుచి. జననీజనకులశుక్లశోణితములవలన నుత్పన్నమై, మలమూత్రాసృక్పూయమేదోమజ్జాదిసకలమలనిధానమగు తల్లికుక్షినుండి, వాని సారమునఁ బెరిగి, సకలమలములు సర్వదా స్రవించుచుండ

ఏక్షణమున శుద్ధిచేయుచున్న నాక్షణముననే సకలమల దుర్గంధ బీభత్సంబై, ప్రాణవియోగానంతరమునఁ గాల్చినను, నేలం బాఁతినను, నెట్లు చేసినను సర్వదుర్గంధము నుద్గారించు కాయ మశుచిగాక శుచి యెట్లగును? దేహోపాధికము చైతన్య మత్యంత నిర్మలము. దేహాత్మల వివేకజ్ఞానము లేకపోవుటయే యశౌచము, మైల. దేహాత్మల వివేకజ్ఞానము "శౌచము". జ్ఞానశౌచమును నిరసించి కేవలబాహ్యశౌచమునఁ బోవువాఁడు బంగారమును విడిచిపెట్టి బొంతం గైకొను మూఢునియట్లు మిక్కిలి శోచ్యుఁడు.

నియమములు

(౧) తపస్సు: నే నెవ్వండను? ఏల ఈసంసారము నాకు సంభవించెను? మోక్ష మెట్లు కల్గును? అనువిషయములను గురించి చిత్త మేకాగ్రముఁ జేసి యాలోచించుటయే తపస్సు. కావున నె,

"మనసశ్చేంద్రియాణాం చ
హ్యైకాగ్ర్యం పరమం తపః,
తజ్జ్యాయ సర్వధర్మేభ్యః
స ధర్మః పరమో మతః."

అను సన్నుతోక్తి యింద్రియమనంబుల యేకాగ్రతయె సర్వధర్మములలో నుత్తమమగు తపస్సని తెలుపుచున్నది.

(౨) సంతోషము: బ్రహ్మాదిసకలలోకగతభోగములయెడవిరక్తుండగువానికిఁ బరమాత్మయందుఁగల్గు ప్రేమ.

(౩) ఆస్తిక్యము: (విశేషము లేదు).

(౪) దానము: మాయామయములై, నిస్సారములై, పరిణామవిరసములైన సకలభోగములఁ ద్యజించి నిత్యముగు స్వాత్మానందముఁ బొందుట.

(౫) ఈశ్వరపూజనము: రాగద్వేషాది దోషదూషితము కాని హృదయమును, నసృతాదులచే దుష్టము కాని వాక్కును, హింసాదులు లేని మేనును కలిగియుండుట.

తక్కిన నియమముల లక్షణముల విశేషము లేదు.

ఆహార నియమము: కల్లమందు మొదలగు మదకరద్రవ్యముల ననుభవించుటచే శ్వాసప్రశ్వాసములు దీర్ఘములగును, మెల్లఁగను వచ్చుటయేకాక మనస్సు అవ్యధా వర్తించుట కల్గును. కావున నాహారవిధానము నన సరించి ప్రాణస్పందనమును, చిత్తస్పందనమును నిగుడుచుం డుట స్పష్టము. అత్యాహారము సకలరోగ మూలనిదా నము. ఒడలిబరువు, నొప్పులు, ఏపని చేయలేకుండుట, మొదలగులక్షణములు కల్గును. ప్రాణస్పంద మెక్కువగును దానిచే విరేచన మెక్కుడగును. దానిచే సర్వానర్థములే కాక మరణముగూడ సంఘటిల్లును. అధికముగ జలము గ్రోలుట యట్టి యనర్థమునకు కారణము. కావున నత్యశనము మానవలెను. ఆహారమును సంపూర్ణముగ ద్యజించుటవలన బాధ లనేకము లున్నవి. మేని బడలిక, అరుచి, ఆయాసము, తంద్ర, నేత్రదౌర్బల్యము, బలక్ష యము ఇత్యాదులు ముప్పులు వాటిల్లును. అట్లే సంపూర్ణ జలవిసర్జనచే బధిరత్వము, రక్తక్షయము సంభవించును. కావుననే కృష్ణభగవానుఁ డిట్లు చెప్పియున్నాఁడు:

"నాత్యశ్నతస్తు యోగోఽస్తి
న చైకాంత మనశ్నతః." అని.

కావున మితాహారము యోగయుక్తునకు ముఖ్య ము. ఆహారము తగ్గించుటచే విరేచనము తగ్గును. దాని లన నాఁకలియుం దాహముతగ్గుటయేకాక ప్రాణస్పందమ ము శీర్ణించును. కావున దీర్ఘాయువునకుఁ బాత్రుఁడగును విశేషముగనుపవాసములఁ జేయుము, నొకపూఁటమాత్రము భుజించుము, బ్రహ్మచర్యవ్రతముఁ బూనియున్న విగత ర్తృకలగు స్త్రీలు చిరకాలజీవినులై యుండుట ఈ క్షే ములలో సుప్రసిద్ధమేకదా! కొందఱు పురుషులే వార శనదీక్షఁబూని ప్రతిదినమొకమారుమాత్రము భుజించుచ వారు దీర్ఘాయుష్మంతులై యారోగ్యభాగ్యముఁ గలి విలసిల్లుచుండుట నిత్యము మనము చూచుచున్నాము రాత్రులకంటెఁ బగలే విరేచన మెక్కుడగును. కావు నే కొందఱు దివాన్నమును బరిత్యజించి రాత్రుల సేవి తురు. అట్టినిత్యనక్తంభోజులును దీర్ఘాయుష్మంతులగుట సుప్రసిద్ధమే! శీతకాలమునఁ బగళ్లయందు విరేచనమ ముఖ్యముగా నుండును. కావున కార్తికమాసమునంద నక్తంభోజనము మనవారు వ్రతముగా స్వీకరింతురు. ఆహ రముఁ దగ్గించుటచే దేహము సన్నగిల్లును. దానిచే విరే నము తగ్గును. అంతే నింద్రియములు వశ్యము లగు. దాన జేసి జ్ఞానశక్తి విస్తరిల్లును. బుద్ధదేవుఁడు నలుప

సము లుపవసించి బుద్ధత్వముం బడసెనని చెప్పుదురు. స్తు నలువదిదినంబులు జలములనైనం గ్రోలక నిరాహా తముఁ బూనెనని చెప్పుదురు. ప్రాచీనులు మాసోప సములు, పక్షోపవాసములు, త్రిరాత్రోపవాసములు, న్ద్రచాంద్రాయణాదులు జరిపి జ్ఞాననిష్ఠం జేరినట్లు క్కు గ్రంథములు ఘోషించుచున్నవి. కావునఁ దిండి తులకంటె నిరాహారులే బాధ మెక్కుడు పొందునట్లు యును. ఆహారము బొత్తుగ లేకున్నయెడ దుర్బలులగు ంటివారికి దేహస్థితియే సంశయాస్పదం బగును. కావున తాహారము వలసియుండును.

మనకుక్షిని నాల్గుభాగములుగ విభాగించి, అందు డుపాళ్లాహారముచేతను, ఒకపాలు ద్రవముచేతను నింపి, లినపాలు వాయుసంచారార్థము వదలుటమితాహారము నును. ఈనియమము గృహస్థులకు చెల్లును. తదితరు కపాలాహారము, ఒకపాలు ద్రవము, మిగిలినపాళ్లు యుసంచారార్థమును వదలఁదగినదియని పెద్దలు చెప్పు న్నారు. విమ రేచనము తగ్గినకాలఁది తృప్తిపోవలు ంచును. అవి నాశనము నొందినకాలఁది విమ రేచనము ంచును. కావున యోగయుక్కు క్రమాభ్యాసము నన్నమును విడిచి జీవింప యత్నింపవలయు.

అంగారక్షారమందు (Carbonic Acid) అం వాయువు (Carbon) ౧-కి ప్రాణాధారవాయువు ygen) ౨.౬౬ చొప్పున నుండును. భుజింపఁబడు ర్థములలోని యంగారవాయువు నిశ్వాసవాయువుగ కిఁ జనునట్టి ప్రాణాధారవాయువుతోఁ గలిసి కోశముల (Lungs) నుండియు, రోమకూపముల యు వెలుపలికి వచ్చునట్టి యంగారక్షారముగ నేర్ప భోజనపదార్థముల లోనం బ్రాణాధారవాయువు గ మున్నయెడ నందలి యంగారవాయువును సం రముగ మార్చుటకై బాహ్యవాయువునుండి నిశ్వా ముగ నెక్కువగ ప్రాణాధారవాయువును గొన ండును. దానం జేసి ప్రాణస్పంద మెక్కువగును. కొంచుటకై యెక్కుడుగఁ బ్రాణాధారవాయు దార్థములనే భుజింపవలెను.

వరిబియ్యమున నంగారవాయువు ౧-కి		౧.౦౦౧	చొ.
యవలు (Barley)	,,	.౯౧	,,
గోధుమలందు	,,	.౯౮	,,
క్షీరములందు	,,	.౫౨౨	,,
మాంసమందు	,,	.౪౦౯	,,

ప్రాణాధారవాయు వున్నట్లు ఆధునికపదార్థతత్త్వశో ధకులు గనిపెట్టియున్నారు. ప్రాణాధారవాయువు మిక్కిలి తక్కువగ నుండుటఁబట్టి మాంసము యోగయు క్కునకు యుక్తాహారము కాదని స్పష్టము. కేవలము మాం సము భుజించి జీవించు శార్దూలము బోనులోనున్నను బాహ్యవాయువునుండి ప్రాణాధారవాయువు నెక్కు డుగఁ గీల్చుకొనుటకై సంచారముచే శ్వాసప్రశ్వాసలసం దడి కలుగ నటునిటు తిరుగుచుండును. ఇట్లే కేవలమాంస భుక్కులగు నితరజంతువులు సైతము తిరుగుచుగ బాహ్య వాయువులోఁ దిరుగుచుండును. దీనివలన శాల్యాద్యన్న ములు దినువానికంటె నెక్కుడుగ మాంసాశనుండు శ్వాసప్రశ్వాసలు తరుచుగునటుల బాహ్యవాయువులోఁ బాటుపడవలయునని తేలుచున్నది. అట్టిమాంసాశను నకుం బ్రాణస్పంద మెక్కుడగునుగదా! దానం జేసి చిత్త స్పందనము విస్తరించును. విమ రేచన మతిశయించును. సత్త్వహానియు, శీఘ్రమరణము సైతము రావచ్చును. కావున యోగయుక్కునకు మాంసము నిషిద్ధము. మఱియు శరీర మందలి రక్తప్రవాహవేగోద్దీపకములగు నాహారములచే నాసనస్థైర్యాదులకు విఘ్నమొదవును. ఆహారపదార్థము లలో లవణపదార్థము (Nitrogen) హెచ్చుగ నున్న కాలఁది దేహగతరక్తప్రవాహము వడిఁ జెందును. లవణవా యువు తక్కువైనకాలఁది చిత్తవిశ్రాంతియుఁ, దమ్మూల ముగఁ బ్రాణస్పంద నిరోధనమును, సమాధ్యుచితావస్థ యు నెక్కువగును.

౧౦౦౦ వంతుల మాంసమందు	౩౭.౬౨	చొ.
,, గోధుమలందు	౨౧.౪౯	,,
,, వరిబియ్యమందు	౧౮.౦౦	,,
,, ఆవుపాలయందు	౫.౨౦	,,
,, గాడిదపాలయందు	౨.౬౩	,,
,, చనుబాలయందు	౧.౭౫	,,

లవణవాయు వుండునని యాధునికులు కనిపెట్టియున్నా రు. లవణవాయు వెక్కుడుండుటఁబట్టియు మాంసము

చిత్తనిరోధము వలనను వానికి భక్షణార్హము కాదని స్పష్టముగ దీనివలన నైతము తెలియవగును. లవణవాయువు మిక్కిలి తక్కువగుటచేతనే కేవలక్షీరాశనులగు పిల్లలు పెద్దతడవు సుఖనిద్రం జెందెదరు. అట్లనే యోగి సమాధిం గూడును. లవణవాయువు మిక్కిలి తక్కువగ నుండుటచే బట్టి పసిబాలురు, గాడిదపాలును యోగికి ముఖ్యాహారములుగఁ దోఁచునుగాని మాంసమువలెనే యీ రెండు తెగలపాలును వసేక యోగశక్తులను బోగొట్టుటయేకాక భోగాసక్తిం జెందించి యోగవిఘ్నమును గూర్చును. చిత్తవిశ్రాంతిసాధకములై సమాధ్యవితోవస్థను గలిగింపఁ జాలినవి యావుపాలు. గోక్షీరములు ధర్మశాస్త్రకర్తలచేతను వాయుర్వేద ప్రవర్తకులచేతను, భోగులచేతను, బండితులచేతనుఁ బామరులచేతను గొనియాడఁబడినవి. కాముకులకును నిష్కాముకులకును సరిగా నుపకరించునవి గోక్షీరములు. ప్రాణాధారవాయువు తక్కువగ నున్నను లవణవాయువు సూక్ష్మముగ నుండుటఁబట్టి గోక్షీరము చిత్తవిశ్రాంతికారకము. యోగయుక్తున కుపభోజ్యపదార్థములు: ఆవుపాలు, వరిబియ్యము, యవలు, గోధుమలు, చక్కెర, వెన్న, తియ్యని పెరుఁగు, దుంపలు, తియ్యనిపండ్లు, సత్తుపిండి, గలిజేరాకు, చక్రవర్తికూర, పొట్లకాయలు, పెసలు, తేనె, చిలుకకూర.

ఇందు పెసలు, తేనె, దుంపలు, ఫలములు యోగకరాహారములు గావని కొందఱి పెద్దలమతము. మీఁగడ లేని పెరుఁగును, పాలును యోగకరాహారములు. కావున యోగయుక్తు మీఁగడ మానందగును. యోగకరాహారములెల్ల ప్రాణస్పందమును దగ్గించును గావున నాయుర్వృద్ధికరములును, బలారోగ్యప్రదములునునై యుండును. అట్టివెల్ల సాత్వికాహారములు.

"ఆయుస్సత్వబలారోగ్య
సుఖప్రీతి వివర్ధనాః,
రస్యాః స్నిగ్ధాః స్థిరా హృద్యా
ఆహారా స్సాత్విక ప్రియాః."

అని శ్రీకృష్ణభగవానులు సాత్వికాహార లక్షణమును జెప్పిరి. రసభరితములై, చమురుగలిగి, స్థిరములైనవై, యింపైనవై, యాయుర్వృద్ధికరములైనవి సాత్వికాహారములు.

మఱియు యోగయుక్తు నిమేషమున మెక్కునచేసి సత్వహాని బొందించు పదార్థములను విసర్జింపవలయు. అట్టి పదార్థములలో మాంసము ప్రధానము. ఉద్భిజ్జపదార్థములను మాత్రము భుజించువాఁడు ౧౦౦౦ గ్రేనుల యెత్తు బలమును బోనాడు కాలములో మాంసాశనుఁడు ౨౨౬౮ గ్రేనుల యెత్తుగల బలమును బోనాడుననియు, నుభయపదార్థములను సేవించువాఁడు ౧౮౮౫ గ్రేనుల యెత్తుబలమును బోనాడుననియుం గొందఱు కసిపెట్టియున్నారు. మనోనిరోధము కావలసియుండు గణితశాస్త్రజ్ఞులు, గ్రంథకర్తలు, చిత్రకారులు మొదలగు వారికే మాంసాశన మసహ్యంజనమని చెప్పఁబడియుండ యోగయుక్తు విషయ మింతె చర్చయేల? మాంసమువంటివే మత్స్యములు. మదకరద్రవ్యములగు మద్యము మొదలగువాని సేవవలన నిమేషనము తగ్గనుగాని తెలివి మందగించును. ఆరోగ్యము చెడును. చిత్తస్థైర్యమునకు హాని గల్గును. కావున నెల్లవారికి నింద్యములు. ఇట్లే యోగయుక్తు రాజస తామసాహారవిసర్జన మొనరింపవలెను.

"కట్వమ్లలవణాత్యుష్ణతీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః,
ఆహారా రాజస స్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః."

అని భగవద్గీతలలో రాజసాహారలక్షణము తెలుపఁబడెను. మిక్కిలి చేఁదుగలవియు, మిక్కిలి పుల్లనివియు, అతిలవణములును, మిక్కిలి వేఁడిగలవియు, మిక్కిలి వికారముగలవియు, చమురులేనివియు, విశేషదాహము గలిగించునవియునగు నాహారములు రాజసములు. కాని షడ్రసములలో నొకదానిమాత్రము సేవించుట రోగనిదానము గనుక షడ్రసములు కొంచెముకొంచెముగా సేవింపఁదగు. మఱియు,

"యాతయామం గతరసం
పూతి పర్యుషితంచ యత్,
ఉచ్ఛిష్ట మపి చామేధ్యం
భోజనం తామసప్రియమ్."

—భగ. ౧౭-వ అధ్యా. శ్లో. ౧౦.

కొంచెము పక్వమైనవి, రసవిహీనములైనవి, దుర్వాసనాయుతములు, పూర్వదినమున పచనసేయఁబడినవి, యెంగిలివి, నపరిశుద్ధములును తామసాహారములు.

A I

...లు { ౧ నేరేడుపండుతోఁగాని / ౨ బెల్లపుసారాయితోఁగాని / ౩ ఇప్పపువ్వుతోఁగాని / ౪ అన్నపుసారాయితోఁగాని } చేరి, పాము కాటువలెఁ జంపును:

A II

...లు { ౫ ముల్లంగి / ౬ తెలికపిండి / ౭ నూనె / ౮ ఆవ / ౯ దుంపలు / ౧౦ వెలఁగపండు / ౧౧ నిమ్మపండు / ౧౨ పనస / ౧౩ దబ్బపండు / ౧౪ రేగు / ౧౫ వెదురుమువ్వ / ౧౬ దానిమ్మపండు / ౧౭ మారేడుపండు } తోఁ గలిపి సేవించిన చెవుడు, గ్రుడ్డితనము, మూఁగతనము, వివర్ణత్వము మొదలగు ననర్థములు కల్గును.

A III

...లు { ౧. బెల్లము / ౨. పెసలు / ౩. మత్స్యము / ౪. మాంసము } వీనితోఁ జేర్చి సేవించిన కుష్ఠరోగ ముద్భవించును.

A IV

౧. ఆకుకూర
౨. అరఁటిపండు
౩. పులగము
౪. చింతకాయ
౫. తరవాణి
౬. కుష్క-శాకము
౭. పెరుఁగు
౮. ఉలవలు
౯. లవణము
౧౦. మామిడిపండు
౧౧. కొబ్బరి
౧౨. ఇండుపకాయ
౧౩. పులిచెంచెలాకు
౧౪. సోమెందపూర
౧౫. బల్లిఫలము (అనఁగాః తీవలవ బుట్టిన దోసకాయ, గుమ్మడికాయ మొదలగునవి.)

వీనితోఁ బాలుచేరి యారోగ్యమును చెరుపును.

అట్లే

B.

౧. నిమ్మపండు / ౨. వేఁడినీళ్లు / ౩. ముల్లంగి / ౪. సోమెందపూర / ౫. పులిచెంచెలాకు } వీనితోఁ దేనె కలిపి యనుభవించుట రోగకారణము.

C.

౧. తాటిపండు / ౨. పెరుఁగు / ౩. మజ్జిగ / ౪. క్షీరములు } వీనిని అరఁటిపండుతోఁ చేర్చి సేవించిన, వ్యాధి పుట్టును.

D.

౧. క్షీరములు / ౨. పెరుఁగు / ౩. మినుములు / ౪. తేనె / ౫. నెయ్యి } వీనితోఁ నిమ్మపండు సేవించిన రోగ ముప్పతిల్లును.

ఇట్లు పదార్థములను తద్విరుద్ధములగువానితోఁగాని, వానికంటె పూర్వోత్తర సన్నిహితకాలములనుగాని భుజింపరాదు. మఱియు కొన్ని పదార్థములు వస్తుమేళనమున విషతుల్యములు గాకున్నను కర్మవిరుద్ధంబులై యట్టి వగను నెయ్యిగాని, తేనెగాని కంచుపాత్రలో పదిదినము లుంపఁబడినను, వెచ్చపెట్టఁబడినను, వేఁడివస్తువులతోఁ గలిసినను విషతుల్యం బగును. అట్లే యల్లము వైచి వండిన కామంచికూరయు, నువ్వులువైచి వండిన బచ్చలికూరయు విషసమంబగును. ఇట్లే కొన్ని యారోగ్యవిరుద్ధంబులై వికటించును. కావున నే నేతిని, తేనెను, సమముగాఁ బుచ్చుకొనరాదు. అట్లే నీరును, తేనెను సమముగాఁగల్పిన విషసదృశంబగు. రెండు చమురు దినుసులుగాని, తేనెయు చమురుఁగాని, చమురును జలమునుగాని

(ముఖ్యముగా సంతరిక్షోదకము) సమభాగములుగఁ జేర్చిన విషప్రాయములు. అట్టివిరుద్ధాహారములను యోగయుక్తుఁ డవశ్యము విసర్జింపవలెను. ఆహారనియమము వసననిద్రాచేష్టల కుపలక్షణము. కావున వానిఁగూర్చి కూడఁ జర్చింప నవసరము.

వస్త్రము

ఉష్ణవాహిములు గానివెల్ల (Non-Conductors of Heat) యోగయుక్తునకు గ్రహింపయోగ్యములు. కావున నార, పట్టు, నూలు, అజినము, కుశలు మొదలగు వానిని సేవింపవలెను. ఉష్ణవాహినులు విషరేచనము నెక్కువచేయును. కాలినదియు, చెదలు కొట్టినదియు, మాసినదియు, ఎలుకలు కొట్టినదియు గోవు, మహిషము మొదలగు జంతువులచే నములఁబడినదియు నగు చేలమును గ్రహింపరాదు. మఱియు తడిబట్టఁగట్టఁ జనదు. దానిచే నారోగ్యము భ్రంశమగుటయేకాక విషరేచన మతిశయిల్లును. సంధితవస్త్రములు (అనఁగాఁ గుట్టఁబడిన యంగీలు మొదలగునవి) ధారణయోగ్యములు కానేరవు. శ్వేతవస్త్ర ముచితమైనది. కాషాయాంబరము సన్న్యాసులకు విధివిహితము. ఎల్లవారికి నీలవసన మతినింద్యము. కాముకులు విరహశాంతికై యుపయోగింతురు. రక్తవస్త్రము యుద్ధకర్మపరాయణులగు క్షత్రియులకు, వాభిచారికాదులఁ జేయువారికి నుచితము. రక్తవస్త్రము వేఁడిచేయునని చరకులు పలికిరి. కావునఁ బిపాసాదుల వృద్ధినొందించును గనుక యోగయుక్తునకు విసర్జనీయము. గృహస్థున కెనిమిదిమూరల దోవతి యుండుట శ్రేయమని నియమము గలదు కాని యది యథాయోగ్య మనుదానికి నుపలక్షణమని పెద్దలు వచింతురు.

బ్రహ్మచారులకును, యతులకును కౌపీనము విధివిహితము.

నిద్ర

సకలప్రాణులకును నిద్ర ధాతువైషమ్యమును మాన్పి పరిశ్రమఖేదమును వారించి శరీరదార్ఢ్యమునకు హేతువగు. పరిశ్రమఖిన్నంబగు బుద్ధికి విశ్రాంతిమూలమున వికాసముఁ జేకూర్చును. వేయేల? యోగికి సమాధివలెం బామరునకు నిద్ర సకలవిషయముల సుఖావహమై యుండును. నిద్రయుఁ జిత్తస్పందలయంబునందు సమాధివంటిదే. నిద్రను గలుగఁజేయు కారణములే సమాధికి ననుకూలములై యుండును. [illegible]ం హారము శిశువులకు నిద్రాధిక్యముఁ జేయు. యోగులకు సమాధి కలుగఁజేయును. నిద్ర ప్రాయికముగా రాత్రులయందే యావహిల్లును. సాయంసమయము మొదలు దేహమున రక్తప్రవాహవేగము మందగించును. లవణావాయువు (Nitrogen) తక్కువగానున్న వస్తువులను దినుటచే యోగులకు సమాధి, అస్మదాదులకు నిద్ర సంభవించును. యోగికి నాసనస్థైర్యము దేహమున రక్తప్రవాహపు వశిని, నాడీవేగమును మట్టుపఱచును.

శబ్దాదివిషయసంపర్కము లేని తావులు, సమయములు యోగికనువులు. చిత్తసంయమమునకు రాత్రియే యనుకూలకాలము.

పగలెల్ల దేహేంద్రియాదులు వ్యవహరించి, కడుబడలి, రాత్రి నిద్ర నపేక్షించును. అట్లే యోగికి ప్రాణధారణాదులచే నవయవములు శ్రమంజెంది నిద్రకంటె విలక్షణంబైన సమాధి చేకూరును. బాహ్యవాయుస్థితమగు నుష్ణత్వముతోఁ దుల్యముగ శరీరమందలి కాఁక యున్నయెడల నాడీవేగము తగ్గుటవలన నిద్ర పెద్దయుఁ బ్రొద్దుండును. నిద్రకు వేఱొక కారణము గలదని శరీరతత్త్వశోధకులు చెప్పుదురు. ఆహారము జీర్ణమై సంపూర్ణముగా రక్తరూపము నొందకయున్న పదార్థవికారములు మెదడు మూలముగా దేహగతరక్తప్రవాహములోఁ జొప్పుటఁ బట్టి నిద్ర సంభవించును. కావుననే యోగయుక్తుఁ డిరాహారుండై యుండఁదగదను నియమము కలిగెను. నిద్రకుం గారణములగు దేహగతరక్తప్రవాహవేగశాంతియు, తన్మూలకమగు నాడీవేగలయమును, శబ్దాదివిషయసంపర్కాభావమును, దేహేంద్రియాదులశ్రమమును సమాధిసంప్రాప్తికిని కారణమని దీనివలన స్పష్టము. అయినను నిద్రయు, సమాధియు నొక్కటిమాత్రము కావు. వానికిఁ బ్రబలభేదములు పెక్కులు గలవు. నిద్రావస్థలోఁ బ్రబలమగు నజ్ఞానముండును. సమాధి విజ్ఞానదీప్తము. గాఢనిద్రం గూడినవాని మేను నిలువక వ్రాలును. సమాధియుక్తుం డేకాసనమున నొక్కతీరున భాసిల్లు. నిద్రితునకు శ్వాసప్రశ్వాసలు నిడుపులై నిగుడును. సమాహితునకు శ్వాస

ప్రశ్వాసలు లయమగును. నిద్రలోనం గన్నులు మూఁతవడును. సమాధిలో నేత్రములు ప్రాయికముగ నర్ధోన్మీలితములై కిలకిల్లు. కొన్నియెడలం బూర్ణవికసితములై యుండును. అట్టియెడ జాగ్రదవస్థలోవలె రెప్పపాటు కలుగదు. మఱికొన్నియెడలఁ బూర్ణనిమీలితములై యుండును. సుషుప్తునికన్నులు తెఱచుగ నెఱ్ఱఁబాఱియుండును. సమాధినుండి యుత్థితుఁడైనవాని నేత్రములు పుండరీకంబులట్లు ప్రకాశించును. ఇట్టిభేదములు పెక్కులుం గలవు. మఱియు నిద్ర శుద్ధతమోరూపము; సమాధిశుద్ధసత్త్వస్వరూపము. కావున సమాధిసుఖాబ్ధి నోలలాడ నిచ్చగించుయోగికి నిద్ర విసర్జనీయమే యగు. కాని నిద్రను సంపూర్ణముగ మానరాదు. అందువలన నారోగ్యభంగము గలిగి యారోగ్యము భ్రంశమగును. మఱియు నిద్ర నొక్కమాఱుగ మానుట యశక్యముగదా! సత్త్వసేవ వలసిన నది క్రమముగా నశించును. ఆహారనియమాదులు సత్త్వసేవయొక్క స్వరూపములు. పురుషుల కైదారు గంటలకాలము, స్త్రీలకు నారేడుగంటలకాలము నిద్ర యవసరమని యాయుర్వేదశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

కావున యోగయుక్తుఁడు రాత్రి మొదటి పదిగడియలకాలము యోగాభ్యాసమును సలుపుచు, తర్వాత పదిగడియలకాలము శయనించి, మిగిలిన పదిగడియల కాలము ధ్యానాదులచే గడుపవలయును.

స్నానము

దేహగత రక్తప్రవాహమును శీఘ్రము చేయును గావున నుష్ణోదకస్నానము యోగయుక్తునకు రోగార్తుండైయుండునపుడు తక్కఁ బనికిరాదు. అతిశీతలజలస్నానము రోగకారణం బగుటచేతఁ బనికిరాదు. రాత్రివల్లఁ జలువ నదుల శీతగుణం బెక్కుడగుటఁబట్టి ప్రాతఃకాలమున నదీస్నానము యోగయుక్తునకు సరిపడదు. తెల్లవారువేళ శీతలవాయు సంచార మెసంగుచుండును కావున నట్టిసమయము స్నానయోగ్యము కాదు. కాబట్టి సూర్యోదయకాలమున కూపోదకమున స్నానమాచరింపఁదగును. ఇట్టినియమము మంచుపడుతావులందును, శీతకాలమందును ముఖ్యము. తదితరకాలములందుఁ బ్రొద్దుటివేళ నదీస్నానమున నష్టము లేదు. ఉష్ణదేశములందును, వేసవికాలమందును సూర్యోదయకాలమునకుం బూర్వము సైతము స్నానము చేయవచ్చును.

లఘువులై, నిర్మలములై, యతిశీతలములును, నుష్ణములును గాని జలములు స్నానయోగ్యములు. నిరంతరము యోగాభ్యాసమున మసలువారికిం బ్రాతఃకాలమున మాత్రమే స్నానము వలయుననియు, తదితరకాలములందుఁ గూడదనియుఁ జెప్పెదరు. ప్రాతర్మధ్యాహ్నసాయంకాలములందు మూఁడువేళల స్నానమాచరింపఁదగునని కొందఱు చెప్పెదరు. యోగయుక్తుఁ గృహస్థుండగుట సంభవించెనేని ప్రాతఃకాలమునను, మధ్యాహ్నమునను స్నానమాచరింపఁదగు. తదితరులు మూఁడువేళలను సూర్యుఁ డుండుకాలమున స్నానమాచరింపఁదగు. మృజ్జలాదులచే దేహమాలిన్యము పోఁదగినంతకాలముకంటె నెక్కువసేపు యోగయుక్తు నానరాదు.

విహారాదులు

యోజనము అనఁగా నాలుగుక్రోసులదూరముకంటె నెక్కువగా జీవనోపాయాదులనిమిత్తము యోగయుక్తునకు సంచారము కూడదు. అట్టిసంచారమైనను మిక్కిలిశీతలముగాఁ గాని, మిక్కిలియుష్ణముగాఁ గాని యుండనియెడలనే జరుపవలెను. ప్రారబ్ధబలంబున నత్యుష్ణాతిశీతలదేశములందు యోగి సంచరించుట సంభవించెనేని యాచ్ఛాదనాదుల స్వీకరింపవలెను. మిక్కిలి బరువు మోయుట, శవవహనము, శవస్పర్శనము, మలనిరోధము, మూత్రనిరోధము, పగటినిద్ర, రాత్రి మితిదప్పి మేల్కొనియుండుట మొదలగువానిని మానవలెను.

పైనిఁజెప్పిన చొప్పున యుక్తాహార విహారాదులు గలిగి యాసనజయంబుఁ బొందినవాఁడు ప్రాణాయామము నభ్యసింప నర్హుఁడగును. మిక్కిలి యాఁకలిఁగొని భుజించిన పిదప నతి సన్నిహితకాలమందు ప్రాణాయామము భయహేతువు. పురుషసంయోగముగల స్త్రీలకు గర్భధారణాది రూపములు నంతరాయములు బహుళముగా నుండును గావున ప్రాణాయామాభ్యాసము చేయఁజనదు.

పన్నా

(చరిత్రాత్మకము)

కొత్త జగ్గయ్య చౌదరిగారు

(ప్రముకటిపంచిక తరువాయి)

సీ. చలువపన్నీటను స్నానంబు గావించి కస్తూరిగంధమ్ము కలయఁ బూసి
భవ్యహారిద్రార్ద్రి వస్త్రమ్ములను దాల్చి నుదుట కుంకుమబొట్టుఁ బదిలపఱచి
అరిమూరనికురు లజ్జాలముడి వైచి గళసీమ సుమమాలికను ధరించి
పరిమళద్రవ్యసంభరితసౌవర్ణపాత్రము నొకమృదులకరమునఁ బట్టి
పడుకటింట నలరుసెజ్జఁ బవ్వళించు-పతిని సేవింపఁ జను నూత్నవధువువోలె
సంతసముతోడ వచ్చి యాసాధ్వి భర్తృ-చితికి ముమ్మారు సంప్రదక్షిణ మొనర్చి.

సీ. కప్రకస్తూరికా గంధాక్షతలతోడ నాత్మేశ్వరునిచితి నర్చఁ జేసి
భూసురాళి జపించు పూజ్యమంత్రాళిపైఁ జిత్తంబు లగ్నంబుఁ జేసి నిలిచి
తనరాకకై నిరీక్షణఁ జేయునని పతి త్వరితమ్ముగాఁ జనఁ దమకపడుచు
కావరు నేనియు భ్రాంతిఁ గొని వెనుచూడక చెలువమ్ము మోమునఁ జెంగలింప
విచలితసముజ్జ్వలోద్భటాభీలనిశిత-శిఖిశిఖావళి సంభృతాశేషభీష
ణాలవాలచితిం జొల నధివసించి-భర్తతో నామె ప్రకృతిగర్భమునఁ గలసె.

చ. పదపడి కొన్నినాళ్లకల పార్థివచంద్రకుమారు మారుగా
ముదమున రాజ్యమున్ సలుపు ముష్కరుఁడౌ 'వనవీర' నీచుఁ డే
యదనుననైన బాలకుని హత్యనొనర్చి ధరాధిపాలనా
పదవిని సంగ్రహించుటకు భావమునన్ దలపోయు నెప్పుడున్.

క. 'పన్నా' యానంగతిఁ దా-విన్న మొదల్ రాజపుత్త్రి వినువక సతమున్
వెన్నానుకొనుచుఁ గాలము-కన్నైనను మూయకుండఁ గడపుచునుండెన్.

క. "ఆనోటానోటం"బడి-నానాఁటికి గప్పమనియె నయువంచకుఁడౌ
వాని దురాలోచనములు-కానన్ దహతహనుజెందుఁ గడు 'పన్న' మదిన్.

ఉ. "కంచెయె చేనుమ్రింగుటకుఁగా దలపోయ నిఁ కెవ్వ రేమి గా
వించఁగఁజాలువారు? వనవీరుఁడు బాలునిపై దయారసం
బించుకయైన లేక వధియించఁగ నెంచె, బ్రపంచవృత్తముల్
గాంచఁగ లేరుగా, యెవరుఁగాని విచిత్రతరంబు లోటచేఁ!

ఉ. బాలున కెంతమాత్రము నపాయము గల్గఁగనీయ బొందిలో
గాలి గలంతె కాల మనఁగాని విశంకితయై మహానల
జ్వాలలఁ జిక్కి ప్రాణములఁ బాసెను దేవి; కుమారు నిప్డు డే
లీలను బ్రోతు! నీకులమలీమసచిత్తుని బారినుండి, హా!"

క. అనియిటు పలుపలువిధములఁ బెనువనటల్ దూలితూలి ప్రేమాస్పదుఁడౌ
తనతనయుని ప్రాణములని-వనితామణి యొసఁగ నెంచె 'వనవీరు'నకున్.

మ. మన మారీతిని రాయిఁజేసికొని భామారత్న మెట్టెటులో
దినముల్ పుచ్చుచునుండఁగా నొకనిశీథిన్ శస్త్రసన్నద్ధుఁడై
వనవీరుం డదయామయాత్ముఁడయి భూపాలాత్మజున్ ద్రుంపఁగాఁ
జనుదేరన్ దమకించుచో ప్పెఱిఁగి యోజల్ మాని వేవేగమే.

తే. తన తనూభవు నుడుపు లాధరణివిభుని-సుతునకు నొసంగి, వాని దుస్తులను దనకు
మారున కలంకరించి, నమ్మకము గల్గు-బంటునొక్కని బిలిచి యిప్పగిది నుడివె.

క. "ఈ రాచకుమారుని సంహారముఁ గావింపఁ గ్రూరుఁడౌ వనవీరుం
డీరాత్రి సగము గడవఁగఁ-జేరెడు పూర్వంబె యిటకుఁ జిన్నికుమారున్.

క. పరు లెఱుఁగరానిగతి స-త్వరముగ నీకోటనుండి దాఁటించుటకై
స్థిరచిత్తుండవు గమ్మా-మఱువఁడు నీ మే లతండు మనఁగల్గినచోన్.

తే. పండ్లగంపను నే నిందె పదిల పఱచి-యుంటి నీకూన నందులో నుంచి దాఁచి
కోటఁదాఁటించి పొలిమేరబైట నుండు-మరుగుదెంచెద నేను సత్వరితముగ నె."

క. సేవకుఁడైనను హాఁ డతి-పావనగుణుఁడౌట మారుపలుకాడక ధా
త్రీవిభుసుతు దాఁటించెను-ఏవారలకంటఁ బడఁగనీయక కోటన్.

క. కొన్ని నిమేషంబులు చనఁ-'బన్నా' చెంగటికి వచ్చి 'వనవీరుం' "డెం
దున్నాఁడు రాకుమారుఁడు-గ్రన్నన వచియింపు?" మనుఁడు కాంతామణి తాన్.

క. గడగడగడ వణఁకుచు, "ని-ప్పుడె నిదురింపంగఁ జనియె భూమీశున కా
బుడుతనితో నీరాతిరి-గడవం గల కర్జ మేమిగల"దని నొడువన్.

క. "పని గలదు—నాకు మార్పలి-కిన నినుఁ ద్రుంచెదను; వాని గీటడగింపన్
జనుదెంచినాఁడ నెచ్చట-నునిచితి?" నన నేమిచేయనోడక మరలన్.

ఉ. "అన్నము పున్నెముం దెలియనట్టిఁడు, స్వప్నమునందునైన నీ
కెన్నఁ డమంగళంబు, కరుణింపఁగఁ జాలినఁవాఁడు, తిన్నఁగాఁ
గన్నుల విప్పనట్టి పసిగాయను వానిని జంప నేటి క
భ్యున్నతిఁ గోరఁగాఁ దగిన పూరుషసింహామ! రాజచంద్రమా!!"

క. అని పలుపలు తెఱఁగుల సక-రుణముగ బ్రతిమాలుదాని రూక్షేక్షణ వీ
క్షణములఁ జూచుచు "బాలునిఁ-గనపఱుపుము వేగ"యనుచుఁ గరవాలంబున్.

క. జళిపించి పైకి దుముకన్-దలపోయుచునుండ వాఁడు, తరుణీమణి త
న్నిలయమునందున నిద్రా-కలన సుఖంబున్న తనదు గారాబుసుతున్.

చ. కర మిడి చూపి యేమిపలుకన్ మదిపోవకయుండ నాతఁడే
ధరణిపునందనుం డని యెదన్ దలపోసి దురాత్ముఁ డంత నా
చిఱుతని కంఠమున్ జిదిమి శీఘ్రగతిన్ జనెఁ దత్ప్రదర్శనం
బరయఁగ నోడి 'పన్న' యమితార్తిని వ్రాలె నిలాతలంబునన్.

తే. నోరెఱుంగని కన్న కుమారకునకు-స్వాయముగాఁ గల్గఁజేసిన చావుఁ గూర్చి
యెటుల శోకింపవలయునో యెఱుఁగరామి-నెజ్జి మెత్తినచందాన వెలఁదిమిన్న.

ఉ. మిన్నును గాఁగిలించు, భువిమీఁదను వ్రాలు, విశేషమేమియో
కన్నటు లేచి భ్రాంతయగు, గాదిలిపుత్త్రి శవమ్ముఁ జూచు న
న్నన్న యటంచుఁ బల్కు, మఱియంతనె కాదని నోరునొక్కు నా
పన్నమనోతిరేకమునఁ "బన్న" నిమీలితనేత్రయుగ్మయై.

తే. కడుపుమంటకు లోలోన నుడికి యుడికి-కొంతతడవునకు మదిని గుకుటబఱచి
విగతజీవుని పుత్త్రుని మొగము నొక్క-మారు వీక్షించి రాచకుమారుఁ జేర.

చ. జనవిభుఁ గూర్చి పుత్త్రుఁడు విషజ్వరభారమునన్ హతాత్తుగాఁ
దనువుఁ దొఱంగె నంచు నయథార్థపువార్తను జాటి 'పన్న' నం
దనుని శ్మశానమం పెను యథావిధిఁ గర్మలఁ దీర్ప రాసుతుం
డనుకొని సంతసించుచు దురాత్మకు నట్టులె నమ్మి రెల్లరున్.

క. లావుగల మగలు లేమినిఁ-గైవసమొనరించుకొనియెఁ గష్టచరిత్రుం
డా వనవీరుఁడు రాజ్య-శ్రీవైభవమంతయున్ విశేషముదమునన్.

క. ఈరీతి నిచటనుండఁగ-ఘోరాటవులందు భిల్లకుంజరుల జతన్
జేరిచి పెంచుచునుండెను-నారీమణి 'పన్న' రాజనందనునిఁదగన్.

చ. అటఁగల భిల్లనాయకుల కందఱికిన్ గడుఁ దేటతెల్లమౌ
నటు వచియింప భూవిభునియాత్మజు కష్టచరిత్రమెల్ల నా
కుటిలశిరోజ, వారలును గూర్మి చెలంగఁగ రాచపట్టి న
చ్చటఁ బెనుపంగ నీకొనిరి, సజ్జను లుండని తావు లుండునే?

తే. క్రమముగాఁ బెద్దవాఁడయి రాచకొమరుఁ-డభ్యసించెను శస్త్రమర్యాదలెల్ల
భిల్లనాయక సన్నిధిన్; బేర్మిఁ దన్నుఁ-'బన్న' విద్యావివేకసంపన్నుఁ జేయ.

తే. తా నొనర్చినవిధముచే ధరణివిభుని-తనయుఁడు వనమ్ములందునఁ దనరుచుంట
నతని క్షేమాభిరతులైన యవనిపతుల-కందఱకు వార్త లంపె నాయతివ మిన్న.

ఉ. ఈవిధమంతయున్ దెలిసి యెంతయు సమ్మదమంది బాలు శ్రే
యోవచనాభిలాషులగు యోధపురాధిపుఁ డాదిగల్గు క్షో
ణీవిభులెల్లఁ గాంచిరి వనీతలమందునఁ జొచ్చి యందు సౌ
ఖ్యావహలీల నుండెడు నృపాత్మజుఁ గన్నులకర్వుతీఱఁగన్.

క. కనుఁగొని 'పన్నా' గావిం-చిన త్యాగముఁగూర్చి హృదయసీమలయందున్
ఘనసంతోషముఁ బెనఁగొనఁ-గొనియాడిరి వార లాపెగుణసంపదలన్.

క. కాలవిలంబన మొనరుప-నేలా? యని తలఁచి వారలెల్లరు నిశితా
శీలాస్త్రంబులఁ గొని లయ-కాలురవలె నొక్కమారుగా 'వనవీరున్'.

క. తునుమఁగ వెడలిరి వారల-వెనువెంటనె రాజసుతుఁడు, భిల్లులు, సేనల్,
వనితారత్నము పన్నా-యును నడచుచుఁ బోవుచుండి రుద్ధతిమెఱయన్.

క. చని చిత్తూరుపురంబున-వనవీరునిఁజంపి, పిదప వైభవమలరన్
మనుజాధీశ్వరు తనయుని-జననాథునిఁ జేసి రఖిలజనములు పొగడన్.

ఉ. అమ్మనుజేశనందనుఁ డయాచితరాజ్యఫలోదయమ్మునన్
సమ్మదితాంతరాత్ముఁడయి, సాధ్వని పన్నను గొల్వ సింహపీ
ఠమ్మును డిగ్గి యాపెను హుటాహుటిఁ డాయఁగవచ్చి పాదప
ద్మమ్ముల వ్రాలి భక్తిమెయిఁ దానిటు పల్కెఁ గృతజ్ఞతామతిన్.

మ. "నను రక్షింపఁగ నెన్నికష్టములకైనన్ జింతఁగైకోక నీ
కు నితాంతప్రమదంబుగూర్చెడి సుతున్ గోల్పోయియున్ ధీరవై

వనసంచారమొనర్చి స్వీయసుఖముల్ వర్జించి నన్నింతవా
నిని గావించితివమ్మ! నీదుఋణముల్ నే నేగతిన్ దీర్తునో?

చ. ఎఱుఁగను దల్లిదండ్రుల నొకించుక యే నెటువంటివారొ నా
చిఱుతేఁదనంబునందె దివిఁ జేరుట వారలు; నాఁటినుండి నీ
పరమకృపారసంబునఁ బ్రవర్ధిలినాఁడను; నీ శ్రమంబు నే
మఱువఁగలాఁడనే జనని! మామకజీవములున్న యంతకున్.

ఉ. నా యనువారు లేనితరుణంబున దుష్టుఁడు నాదుప్రాణముల్
దీయఁ దలంపడంగనె మదిన్ గడు స్థైర్యముఁబూని నాకునై
స్వీయకుమారు స్వచ్ఛతమజీవములన్ బలియిచ్చి, నన్నుఁ బ్రే
మాయతబుద్ధి సాఁకిన మహాగుణశాలిని, నీకు మ్రొక్కెదన్.

తే. ప్రాణములకన్నఁ దీపగు నాత్మభవుని-ప్రాణములొసంగి పరులఁ గాపాడు తెగువ
నీకె చెల్లెను; మఱి నాకలోకమందు-నైన నిట్టిరు గల్గ రోయమ్మ! నిజము.

సీ. వనవీరునకు రాజతనయుఁ డితఁడె యని-ప్రేమంపుసుతునిఁ జూపించునపుడు
ముకుపచ్చలారని ముద్దుకుమారుని-శిరము నాక్రూరుండు నఱకునపుడు
ఇల్లువాకిలిఁ బాసి యిహసౌఖ్యముల రోసి-గిరిగుహాంతరములఁ దిరుగునపుడు
వేళ కన్నము లేక వేసారివేసారి-క్షుత్పిపాసలచేత స్రుక్కునపుడు
హృదయముఁ బ్రిదులనీయక ధైర్యఁబూని-యష్టకష్టమ్ములకుఁ దల నప్పగించి
నన్ను రక్షించితివి తల్లి, యెన్ని జన్మ-ములకు నీఋణ మేఁ దీర్పఁగలుగువాఁడ!

సీ. అఖిలభూతమ్ముల కాధారభూతురా-లగుచు వెలుంగు నేయాదిశక్తి
మన "చిత్తోడ్గడమును" మమతతోడుతఁ బరి-పాలించుచుండు నేభవ్యమాత
తాతముత్తాతలతరతరంబులనుండి యిలువేల్పుగాఁ గొల్తు మేసుసాధ్వి
నమలచారిత్రాత్ము లగునట్టు లీవంశ-జులఁ బ్రోచుచుండు నేసుభగమూర్తి
నామహామాత (శ్రీ) చండికామతల్లి-యవతరించెను నీరూపమంది; కాని
యెడల నీత్యాగగుణ మింక నెవరికైనఁ-గలుగనేర్చునె? మఱి మమ్ముఁ గావఁగలరె?

చ. "పరధరణీశ సంతతులపాల్పడనీయక గాచి రెండరెం
దఱో మన రాజ్యలక్ష్మిని స్వధర్మముఁబాయక తొల్లి; యందు నె
వ్వరును ద్వదీయదివ్యపదపద్మపరాగముతో సమంబుగా
రరయఁగ; నట్టి నీదు మహిమాతిశయంబు గణింపనేర్తునే?

చ. తెలియకయింతకాలము సుధీగుణభూషణ, నిన్ను దాసిగాఁ
బలికిన మూఁడువంగడమువారలు నీదుమహత్త్వసంపదన్
దెలిసి మమున్ దరింపఁగల దేవ్యవతారమటంచు నిష్ఠలోఁ
దలఁచుచు నున్నవారలు; యథార్థము దాపఁగ నేరిశక్యమా.

క. స్వార్థత్యాగముచేతఁ, బ-రార్థాభావమ్ముచేత, ననులినగుణసం
వర్ధనముచేత నీప్రత్యర్థులచేనైన నతుల-నందెదు తల్లీ!

క. నినుఁబోలు త్యాగమూర్తులు-వినఁబడ రెక్కాలమందు వేయికి నొకరున్
అనఘాత్ములెల్లఁ గొలువరె?-నిను గురుపీఠమ్మునందు నిలిపి సతంబున్.

ఉ. నీమహితంపుఁ ద్యాగమున, నీయసమాన కుశాగ్రబుద్ధిచే
భూమివిభుండఁగాఁగలుగు పుణ్యముఁ గాంచితి నీ ప్రసాదితం
బౌమహి నీయభీష్టమగునట్టులె పాలన సేయువాఁడ న
న్నోమినతల్లి యీనతుల నొయ్యనఁ దీర్చుట నాకు న్యాయమా.

క. సురలోకముఁ బాలింపఁగ-నరిగిన భవదీయ పుత్త్రునట్టులె నన్నున్
మఱియొక కొమరుఁడ ననుకొని-నిరతము దయఁజూడుమమ్మ, నిరుపమశీలా!!"

క. అనుచుఁ గృతజ్ఞతఁ దనరఁగ-వనితామణితోడ నతఁడు వలుకఁగ నచ్చో
టుననున్న భూమివిభు లా-తని వినయంబునకు నలరి తగ నుడివి రిటుల్.

తే. "ప్రవిమల స్వరాజ్యలక్ష్మిని బరులహస్త-గతము కానీక కాపాడఁగాఁ దలంచు
భావి భారతప్రజ కొఱక పాఠమీమె-కఱపినది స్వీయసుఖముల సరకుగొనక.

తే. హైందవకుమారులెల్ల రీయమను బోలి-త్యాగశీలతఁ జూపు నుదాత్తులైన
నబ్జమిత్త్రుఁడు చంద్రుఁ డున్నంతవఱకుఁ-బరులచేఁ జిక్కఁబోవదు భారతమ్ము.

తే. ఈమహాత్యాగ సంశీల-యీ ప్రపూత-చరిత చరితంబు ధరపైన శాశ్వతముగ
వెలయ నితిహాసములయందు విశదలీల-స్వర్ణలిపితోడ వ్రాయింపవలయు నింక."

క. అని వార లేకకంఠం-బున నాయమగుణగణాళిఁ బొగడుచునుండన్
"వినుతింప నేల నన్నో-యనఘాత్మకులార, మీర" లని తాఁ బలికెన్.

చ. "ధరణిపుతోడఁగూడి సురధామముఁ జేరఁగ నేఁగు దేవి ద
గ్గఱకును జేరఁదీసి ననుఁ, గంపితగాత్రముతోఁ గుమారు నా
కరములయందు నుంచి 'యెటు గాచెదవో' యని పల్కె నాపెకా
తరుణమునందుఁ జెప్పిన విధంబున సల్పితి స్వామిభక్తితోన్.

ఆంధ్ర రాష్ట్రీయమహాసభ, ౧౯౨౭ - అనంతపురము

శ్రీ దండు నారాయణరాజు గారు (యం. యల్. సి.)

అధ్యక్షులు

శ్రీ చిన్నపడమల ఓబిరెడ్డిగారు (యం. యల్. సి.)

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు

ఆంధ్ర గ్రంథాలయసభ, ౧౯౨౭ - అనంతపురము

శ్రీ హత్తి నంజుండరావు గారు

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు

శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు

అధ్యక్షులు

ఆ. వె. స్వామిభక్తి నన్నుఁ బ్రేమంపుసుతునైన-లెక్కఁగొనఁగనీయలేదు గాన
నలిపియుంటి నటుల సత్యవాక్యార్థినై-పొగడనేల నన్నుఁ బూజ్యులార?

చ. జరిగిన దానికై యిఁక విచారణసేయఁగ నేల? నేరికిన్
స్థిరములుగావు ప్రాణములు; జీవికి నైజము చావుపుట్టుకల్
కరము పవిత్రకార్యమునకై బలియిచ్చితి నాకుమారు; నె
వ్వరికి లభించు నంతటి శుభప్రదమౌ మరణంబు ధాత్రిలోన్.

తే. స్వామిభక్తిపరాయణత్వమ్ముఁ జూప-నాదు ధర్మంబు నెఱవేర్చినాను గాని
మిగిలి చేసిన దిందు నేమియును లేదె-యింతకై నన్ను నుతియింపనేల మీరు?

చ. కరము ప్రజానురంజనముగా ధరణీరమ నేలుభార మీ
చిఱుతనిపైన — వీని సుఖచింతనభారము మిమ్ముబోఁటు లం
దఱిపయి — నిల్చియున్న యది; నాయొనరింపఁగఁ దగ్గదాని నే
తెఱఁగుననో యొనర్చితిని, దీర్పుఁడు మీఋణ మింక నెల్లరున్."

క. తన పొగడికోలునొల్లక-పనితారతమ్యము గభీరవాగ్ధోరణి నా
మనుజేశ్వరాలి నాగతిఁ-దనియింపఁగ వార లంతఁ దరలనివేడ్కన్.

తే. తొల్లి వనవీరుకంటను దుమ్ముఁ జల్లి-ప్రకృతపు ధరాధినాథుఁ గాపాడినట్టి
సేవకుని, భిల్లకోటి నక్షీణద్రవ్య-తతులతోడుత సంతుష్టమతులఁ జేసి.

చ. అమలమణీగణావృతసమంచితకాంచనభూషణాదు లు
త్తములగు విప్రకోటులకు దానమొనర్చిరి; వేనవేలు లో
పము లవలేశమేనిఁ గనుపట్టఁగనీయక పేదసాదులన్
బ్రమదము నొందఁజేసి రపారధనమ్ము లొసంగి సత్కృపన్.

క. సమ్మదము గ్రమ్మ నాది-వ్యమ్మగు తరుణమ్మునందు వారేకగ్రీ
వమ్ముగ నిమ్ముగ జయగీ-తమ్ములఁ బాడి రిటు భారతమ్మున కెలమిన్.

గేయము. జయ! విజయీభవ! జయ! విజయీభవ! జయ! శ్రీభారతమాతా! జై!
మాతా! జై!! జయ.

శారద రాకాచంద్రప్రసారిత-సారసుధారసధారాపహాసద్
భూరిరసాంచిత పూజితమధురిమ-పూరితహృదయా! ప్రపూతా!! మాతా!!! జయ.
బలవదరాతి విభంజనపాటవ-కలిత దురుద్ధరఘనశౌర్యానల
నిలయుల గుణసంకలితులఁ దనయులఁ-బలువురఁ గన్న సుపర్వసుపూజిత!! జయ.
వివిధాగమసంవేదిత సుయశో-ధవళుల శాస్త్రవిదితుల ఋషి
ప్రవరులఁ గాంచిన బంగరుతల్లీ-భవదీయ శ్రీపదపద్మములకు జయ.

భావప్రదర్శనము - భావసూచన

భమిడిపాటి పట్టాభిరామయ్య గారు, యం. ఏ., యల్. టి.

పై శీర్షికతో భారతియందు మున్నొక వ్యాసమువ్రాసియుంటిని అందు కవనము ందును, చిత్రలేఖనమందును పై యంశము ంగూర్చి చర్చఁజేసినాఁడ. నాటకమునం దీ యంశములంగూర్చి కొంత చర్చచేసెద.

చిత్రలేఖనమునందు దేశీయమగు వంగ ైఖరిలో భావసూచన మెల్లెక్కువగ న్నదో, పాశ్చాత్య (అనఁగా రవివర్మగారి) త్రలేఖనమున ప్రదర్శనావైపుల్య మెల్లెక్కు గాఁ గలదో, అట్లే నాటకములయందు సైత ాభేదము కానఁబడుచున్నది.

దేశీయనాటకములు ప్రాచీనవైఖరిని ఇ ్కాలమునం దంతరించిపోవుచున్నను అక్క క్కడ రాత్రి నిద్రమేలుకొనుటకై శివరాత్రి మున్నగు రాత్రులయం దిప్పటికిని ప్రాచీన ాటకప్రదర్శములం జూడవచ్చును. వీనిని భాగవతము" లందురు. భగవత్సంబంధము ల కథలనే ప్రదర్శించుటచేత నీనామము తగి యున్నది. రామాయణకథ, రుక్మిణీసత్యభామా ంవాదము మున్నగుకథల నీభాగవతపు నట లు ప్రదర్శింతురు. కూచిపూడి "భాగవ లు" బహుఖ్యాతి వహించిరి. ఒకగ్రామమున ెవెలలోనో, నడివీథిలోనో, చిన్నపందిరి నిర్మిం చి, మూఁడుప్రక్కల తడికలు కట్టి, ఒక తెల్ల దుప్పటి నాలుగడుగులయెత్తున నడ్డుగఁ గట్టి నచో, నాటకరంగము సిద్ధమగును. రెండు దివటీల నిరుప్రక్కల వెలిఁగింతురు. ప్రధాన పాత్రములు ప్రవేశించుచో నింతగుగ్గిలము చల్లుదురు. గుప్పని ప్రకాశముతో నొకక్షణ మాత్ర మాదివటీలు వెల్గును. తెరవెనుకటి భాగము వేషధారణకు గదిగను(Green room), సందర్భానుసారముగ లోగదిగను వర్తించు ను. శ్రీరామజననముం బ్రదర్శించినపు డిది కౌసల్యాదేవికి పురుటిగది యగును. వేసములు ప్రాచీనులు ధరించినట్లే యుండును; చారిత్రవేత్త ల కిదియే బహుసమ్మతము. ఇప్పటి నాటకము లలో దశరథుని వేషము వేయువాఁడు హూణా చారము చొప్పున పంట్లములు, సీమలోఁ జేయఁబడిన మేజోళ్లు, బూట్సు ధరించును. హైందవులకేహ్యమగు చర్మములతో నిర్మింపఁ బడిన పరుపులుగల యాసనముపైఁ గూర్చుం డును. ఆహా! ఎంత ఘోరము! ఇక్కాలపు నాటకరంగముల వెనుకతెరపై నడవియో, మహలో, వీథియో చిత్రితమై యుండును. ఆ వీథిలో నిక్కాలమునం గన్పడు విద్యుద్దీప ములు లిఖియింపఁబడి యుండును. భాగవతము లలో చిత్రితములగు తెరలు లేవు. అయితే

రంగమెద్దిరో తెలియుట యెట్లు? రెండుపాయములు గలవు. సతతము రంగమున నుండు విదూషకుని సంభాషణచేతను, వేషధారుల యభినయ నైపుణిచేతను ఈ విషయమంతయుఁ దెల్లమగును.

పాశ్చాత్యులలోఁ దొలుదొల్త నాటకములువ్రాసి ప్రదర్శించినవారు గ్రీకులు. ప్రాచీన గ్రీకునాటకములుకూడ భాగవతములనందగు. అద్దేశస్థుల దేవతలందు పాత్రములు. మన భాగవతములవలెనే ప్రదర్శనోపాయములు తక్కువ. సంగీతము, అభినయము మెండు. ఈ సంగీతము, అభినయము ఈకాలపు యువకులకు వింతగనుండును. ఏలయన: (1) నాగరికత యనుపేర సాంఘికనిర్బంధము లిప్పుడు మెండు. ఇచ్చవచ్చినట్లు నలుగురిలో నవ్వుటసైతము తగదు. ఇట్టినిర్బంధములలోఁ బెరిగినవారు పూర్వుల స్వేచ్ఛావర్తనము, సందడిరసము నెట్లు గ్రహింపఁగలరు? ఇట్లు గ్రహింపనేరమి నాగరికత కాదు కాని రసజ్ఞతాశక్తిలోపమని నాటకశాస్త్రవేత్తలు వ్రాసియున్నారు. (2) ఇట్టి విద్వాంసులు ఇప్పటి నాటకములయం దభినయరాహిత్యమునకు చిత్రితములగు తెరలు మున్నగు ప్రదర్శనోపాయ బాహుళ్యమే కారణమండ్రు. భాగవతమున వేషధారికి ఇప్పటి నాటకములందలి వేషధారికంటె కష్టమెక్కువ. అభినయనైపుణిచేత ననేకాంశములం దెల్పఁదగు.

ఇప్పటి సాంఘికాచారములంబట్టి నాటకము లుండవలయునని యెంచి యీకాలపు వారి నడవడియట్లే ప్రదర్శింతురని యెదురుచూచువారు భాగవతములం జూచినయెడల నాశాభంగ మొందుదురు. ఇప్పటి కాలపు ఆచారములు మఱవవలయు. ప్రాచీనాచారముల నూహాకోలఁది మనసున జ్ఞప్తికిం దెచ్చుకొనవలయు. సంగీతము, అభినయము మున్నగునవి యిప్పటివారికి దూరములు. అక్కారణముచేతనే యవి భావసూచన కెక్కువతోడ్పడుచు భాగవత ప్రదర్శనమునకు వన్నెఁ దెచ్చును.

దీక్షవహించి పెద్దలు పునరుద్ధారణచేయనిచో నిఁక నిరువదిసంవత్సరములలో భాగవతములం జూడఁబోము. పాశ్చాత్య కళానుసారముగ నిప్పుడు విపులప్రదర్శనమే ముఖ్యము. పద్యములు, పాటలు, అభినయము ఇప్పుడు వాడుకలో లేవుగాన వర్జ్యములు. ఈ లోపముం బూర్తిచేయుటకు చిత్రితములగు తెరలు, తంతులపై నాడింపఁబడు పశుపక్ష్యాదుల విగ్రహములు, విద్యుద్దీపములు, ఇప్పటి వేసములు జనులకు హృదయంగమము లయ్యె.

మున్మున్నీ పాశ్చాత్యవైఖరి బొంబాయియం దవలంబింపఁబడియె. నలువది వత్సరముల క్రింద "ధార్వార్ కంపెనీలు" నాఁబరగిన నాటకసమాజములు దక్షిణహిందూస్థానమునం గ్రుమ్మరి మన రాజధానియం దీయాచారములను స్థాపించినవి. తంజావూరు మున్నగు దక్షిణజిల్లాలలో నుండిన మహారాష్ట్రులు వారి దేశమునుండి వచ్చిన క్రొత్తవైఖరి నవలంబించిరి. ఆంధ్రదేశమున కీ. శే. శ్రీ ఆనందగజపతి

మహారాజావా రభినవ విద్యాభోజుఁడు గాన, విజయనగరమున నొక నాటకసమాజము స్థాపించి, రంగము, తెరలు, దుస్తులు మున్నగునవి యిప్పించి, చదువరులను, ఉద్యోగరీత్యా యున్నతపదవియం దుండువారిని ఈ కళయం దభిరుచి నొందునట్లు చేసిరి. వారి సంస్కృత నాటకసమాజమునం బ్రఖ్యాతినొందిన కీ. శే. జి. సి. ఏ. శ్రీనివాసాచార్యులవారు హరిశ్చంద్ర నాటకమును ఆంగ్లేయభాషయందు రచియించిరి. క్రమక్రమముగ నీయభిరుచి యితర జిల్లాలకు వ్యాపించె. ఎల్లెడలను పండితులు నాటకరచనఁ బ్రారంభించిరి. కీ. శే. బళ్లారి కృష్ణమాచార్యులవారి చిత్రనళీయ మను పౌరాణికనాటకము, బ్రహ్మశ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు రచియించిన ప్రతాపరుద్రీయమను చారిత్రికనాటకము, కీ. శే. మ. రా. రా. శ్రీ గురుజాడ అప్పారాయకృతమగు కన్యాశుల్క మను సాంఘికనాటకము వివిధమగు గ్రంథరచన కుదాహరణములు! గ్రంథకర్తలే కాక ప్రసిద్ధనటకులుబయలుదేరిరి. కీ. శే. తంజావూరు గోవిందస్వామిరావుగారు అరవజిల్లాలలో "రామదాసుచరిత్ర", "ప్రహ్లాద నాటకము" మున్నగు నాటకములను తెనుఁగు పాటలు పద్యములతోఁ బ్రదర్శించి ఖ్యాతిఁ జెందిరి. ఆంధ్రజిల్లాలలో శ్రీయుతులగు నాగరాజుగారు, స్థానం నరసింహారావుగారు, పిల్లలమఱ్ఱి సుందరరామయ్యగారు మున్నగు ప్రసిద్ధనటకుల ప్రదర్శనముం జూడని కన్నులేల? వారి గానము, వాగ్ధాటి వినని వీను లేల?

ఊహాచే గ్రహింపఁదగు భాగవతములయందు విముఖతయు, విపులప్రదర్శనముచే మనుజుల సహజవ్యాపారములం జూపునట్టి యాధునిక నాటకములయం దభిరుచియు నిక్కాలపు వారికి భావసూచనకంటె భావప్రదర్శనయం దెక్కువ ప్రీతి కలదని తెల్పుచున్నవి. ఈమతముంబట్టి చూచినను ప్రదర్శనమునందు పాశ్చాత్యవైఖరింబట్టిచూచ లోపములు కన్పడుచున్నవి. కొన్నింటిని బేర్కొనెద.

(ఎ) వేసములు:— ఇయ్యవి కాలానుసారములుగను, దేశచరిత్రానుగుణ్యములుగను నుండవలయును. ఇంగ్లాండు మున్నగు దేశములలో దేశచరిత్రకారులు పురాతన చిత్రములు, శిల్పములు, గ్రంథములలో వర్ణనలు మొదలగు నాధారములంబట్టి శతాబ్దక్రమముగ స్త్రీపురుషులు ధరించిన వేసము లియ్యవి యని నిర్ధారణ చేసియున్నారు. మన దేశమునం దిట్టి పరిక్రియ నలుపఁబడిన ట్లింకను కన్పడదు. నాటకములలో, ముఖ్యముగా చారిత్రక నాటకములలో సూచింపఁబడిన కాలమునకుం దగని వేసములం ధరించుట రసహీనము.

(బి) దీపములు :— రంగమున కిరుప్రక్కల కండ్లు మిఱుమిట్లుగొను విద్యుద్దీపముల నమర్చుటకంటె పూర్వాచారము చొప్పున మీఁద నొకదివ్వెలవరుస, క్రింద నొకదీపావళియు నమర్చి ప్రేక్షకులపై నీడయు, వేషధారులపై వెల్గును బ్రసరింపఁజేయుట బాగని నామనవి. కాని గచ్చకాయంత నల్లమందు మ్రింగువానికి గురివెంద పరిమాణమెట్లు రుచింపదో అట్లే అతితీక్ష్ణములగు దీపముల కలవాటు పడినకండ్లకు చల్లనివెల్గు హృదయంగమము కాదేమో.

(సి) పద్యములు, పాటలు:—మనుజులొం డొరులతో మాటాడునప్పుడు పద్యములను చదివి పాటలుపాడుట వాడుకలేదుకాన, నాటకమునందుసైతము ఇవి వర్జ్యములని వాదించు సంస్కారు లెంత చెప్పినను, వీనియం దభిరుచి జనులకు కేవల మంతరించిపోలేదు. బంగారమునకు వెలిగారము వన్నె తెచ్చిన తెఱంగున భావగాంభీర్యమునకును గద్యకంటె పద్యగేయము లెక్కువ సాహాయ మొసంగు ననుటకు సందియము లేదు. గేయములు రచియించిన గ్రంథకర్త రాగమునుసైతము పేర్కొనును. కాని పద్యములం జదువుచో నుపయోగింపఁదగు రాగమును గ్రంథకర్త నియమించు వాడుక లేదు. కావున వేషధారి యిచ్చవచ్చిన రాగమునం బాడుచుండును. ఇందు భావమునకుం దగినరాగమునఁ బాడినచో శోభ హెచ్చును. భావముతో మైత్రి లేనిరాగమునఁ బద్యముం జదివిన రసము చెడును.

పద్యములం జదువునపుడు కాని, పాటలం బాడునపుడు కాని, శ్రుతికి హార్మోనియముకంటె తంబూరా వాడుటయు, సహాయవాద్యములం దెరచాటున నమర్చుటయు బాగు. హార్మోనియము గాత్రమున ననుసరించి యుండక గొంతుకను దిగమ్రింగునంత ఘోరరవము కలది. చెప్పెడిముక్కలు వినిపించవు. సభ్యుల భావగ్రహణశక్తి చెడును.

(డి) చిత్రపుతెరలు:—ఇందు సవరణ చేయందగు నంశములు కొన్ని కలవు:

(i) వేషధారులు, తంతులపై నాడింప బడు పశుపక్ష్యాదుల ప్రతిమలుతప్ప చలనమ గలవస్తువులు రంగమునం దుండరాదు. ఇట్ల చలనముగల వస్తువులను తెరలపై నెక్క చుట సత్ప్రదర్శనకు విరుద్ధము. ఎగిరెడుపక్షి ఎంత సేపైన నున్నచోటనే తెరమీఁదనుండుట నృత్యముచేయువా రొక్కరీతిగ గంటలకొల యొక్కకా లెగురవైచియుండుట సహజస మునకు విరుద్ధములగు వైపరీత్యములుగఁ దో చకుండునా? రాత్రి వేళనే సూచించు దీపస్త భములను వీథితెరలపై చిత్రించుటయు బాగ కాదు.

(ii) ఆవరణరేఖ చిత్రలేఖనమున భా సూచనోపాయముగాని సహజసృష్టి ప్రదర నోపాయము గాదు. ప్రతిరూపునకుం జుట్ట కాని యొక యినుపకట్టునలె రేఖ లోకము నుండునా? కావున దీనిని వర్జించినచో చిత్ర ములు రమ్యతరములుగ నుండును.

(iii) వెలుఁగునీడలు:—ఒకవస్తువుమీఁ వెలుఁగు కట్టెదుటనుండి పడవచ్చును; లేదా ఒకప్రక్కనుండి పడవచ్చును. కట్టెదుట వెలు గుండినచోఁ బ్రతిమకుమధ్య నెక్కువ వెలుఁగ (high light), ఇరుప్రక్కల నీడయుం జూ దగు. (చిత్ర. 1.) కుడిప్రక్క వెలుఁ గుండి నెడమప్రక్క నీడ యుండును. (చిత్ర. 2, 3 ఎడమప్రక్కనుండి వెలుఁగు పడినఁ గుడిప్రక్క నీడయుండును. నాటకరంగమున వేషధారులక కప్రక్క వెలుఁగుండదు. కావున వెనుక తెరలపై

1. ఎదుటనుండి వెల్గు: ప్రతిమ మున్ను వెల్గు, ప్రక్కలలో నీడ
భ. ప.

2. ప్రతిమకు కుడిప్రక్క వెలుఁగు, ఎడమప్రక్క నీడ
భ. ప.

3. ప్రతిమకు ఎడమప్రక్క వెలుఁగు, కుడిప్రక్క నీడ
భ. ప.

...పఁబడువస్తువులకు సైతముమధ్య వెలుఁగుంచి ...ళయింపవలయును. ఒకమనుజుఁడు నిలిచి ...యున్నచో వానిపై వెలుఁ గేరీతి పడునో అట్లే ...వెనుకనున్న దృశ్యములపై సైతము పడును. ...నిలో భేదముండిన విపరీతముగఁ గాన్పించక ...ప్పదు. (చిత్ర. 4.)

(iv) దృశ్యములు:—ఎంతకొద్దిబాండాల ...మున్న నాటక సమాజమునకైనను ముందున్న ...తెరకాక అధమపక్షము మూఁడు తెరలును, ...దనుగుణ్యముగ ప్రక్క తెఱలును ఆవశ్యక ...ములు: (1) వీథి, (2) మహాలు, (3) అడవి.

(1) వీథితెరలో ననేకశిల్పవైఖరులను కలగాపులగము చేసి యెక్కింతురు. ఒక్క తెరువు, అందొక్కవైఖరిని నిర్మితము లగుభవనములు, ఇరుప్రక్కల నాభవనముల పార్శ్వభాగములుం జూపవలయు. వెలుఁగుచున్న దీపములు గల దీపస్తంభములం జూపరాదు. ఇయ్యవి రాత్రినే సూచించును.

(2) మహాలు:—ఇది తఱుచుగ నొక దర్బారు సభామందిరాంతరముం జూపును. ప్రక్క ముక్కలపై స్తంభము లుండును. తఱుచుగ నీతెర బాగుగ నుండును. కాని

4. పాత్రమునకు ముందు వెల్గు, వెనుక తెరపై దృశ్యమునకు ప్రక్కవెల్గు: ఇట్టిది యసంగతము.

భ. ప.

స్తంభములపై లతలం జూపుట చిత్రముం జెడఁగొట్టును.

(3) అడవి:—దీనియందు చెట్లు, ముండ్ల తుప్పలు, పుట్టలు మున్నగునవి కలసియుండును. అయినను తెలుచుగ నీ తెరపై తరుమూలములను, అంటుమామిడి తోఁటలో నమర్చి సమదూరమున నాఁటినట్లు, లిఖియింతురు. ఇట్లుకాక లొట్టుమాఱుగా నున్నట్లు వ్రాయవలయును.

ఇంతియకాక, ముందున్న వీథితెర పైకి లాగఁబడియున్న దనుకొందము. తత్సంబంధమైన ప్రక్కముక్కలపైఁ జిత్రములు రెండవ తెరయగు సభామంటపముతోఁ బొందియుండునా? ఈ రెండు పైకి లాగఁబడియున్నచో, వీని ప్రక్కముక్క లరణ్య దృశ్యముతోఁ బొందియుండునా? కావున నేతెర చూపఁబడియున్నదో దానితోఁగలయునట్టి ప్రక్కతెరలు ముందువానికి సైత మమర్పవలయును.

(4) సూత్రధారుఁడు, వినాయకుఁడు, సరస్వతి: — మహారాష్ట్ర నాటకసమాజములలో ముందు సూత్రధారుఁడు వచ్చి కథాసంగ్రహము సభ్యులకుం జెప్పి వినాయకునింగూర్చి కీర్తింప, న దేవుడు ప్రత్యక్షదర్శన మిప్పించి నిర్విఘ్నముగ నాటకము జరుగునని యభయమిచ్చును. తరువాత ఇట్లే వాణియుఁ గటాక్షించును. తరువాత కథాక్రమము జరుగును. ఇది జాతీయాచారమని కాఁబోలు, మన కాలపువారు దీనిని వర్జించిరి! ఎంత శోచనీయము!

పైయంశములను నాటకోద్ధరణకై మన వి చేసినాఁడనుకాని, హేళనకై దురుద్దేశ్యముతో కాదు. కావునఁ జదువరులు వీనిని సరసతతో గ్రహియింతురుగాత.

బృహస్పతి కొకప్రశ్న

చెన్నాప్రగడ పూర్ణచంద్ర రావు గారు

(గీతము)

బ్రహ్మవంశంబునం దుద్భవంబు నంది
భవ్యబృందారకాచార్యపదవిఁ బొంది
బుద్ధిమంతుండ వంచుఁ బ్రసిద్ధిఁ జెంది
క్రతుభుగావళిచే బహూకృతులఁ గాంచి
నీతిశాస్త్రప్రణేతవై ఖ్యాతి వడసి
పాపకృత్యం బటంచు భావమునఁ దెలిసి
స్పతి! సత్యశీలంబు గీటువరిచి
ఇంద్రియగ్రామమును నిగ్రహింప లేక
దర్పకుని బాఱిఁ జిక్కుట తగునె నీకు?
మాతృసమురాలు కాదె నీభ్రాతృపత్ని?
అంతియేకాక నిండుచూలాలు, మమత
యమతఁ బైకొంట శాస్త్రసమ్మతమె? చెపుమ!
తలఁచుకొన్నంత హృదయభేదకము కాదె?
దేవగురుఁడవు కాక సుధీవరుఁడవు
బ్రహ్మకులుఁడవు నీ కుండవలసినట్టి
నవ్యనవనీత మృదులమనఃప్రవృత్తి
కర్కశప్రస్తరనిభంబుఁ గాంచనేల?
"తగదు తగదయ్య ఘోరకృత్యం"బటంచు
గర్భమందున్న యర్భకుఁ డార్భటించి
పతనమగు నీదువీర్యంబు వసుధఁ బడఁగ
గూడఁ దన్నినఁ జెడఁ దిట్టినాఁడ వేల?
పృథివిపైఁ బడ్డవీర్యంబు బిడ్డఁడైన

"నీవు పెంపు భరింపుము నీ" వటంచు
మమతయును నీవు దర్కించి మమత విడిచి
ద్వాజ భరియింపఁజాలక దాని నచట
నొంటి విడనాడి పోవుట యొప్పిదంబె?
ద్వాజుఁడైనట్టి యాభరద్వాజు బాలు
నెత్తి పోషించిరి గదే మరుత్తు లొకట
మమతగర్భస్థుఁడైన డింభకుఁ డతండు
దీర్ఘతముఁ డయ్యెఁగా భవదీయ శాప
కారణంబుగఁ గన్నులు కానరాక
తప్పు నీ వొనరింపఁగఁ దగ దటన్న
నంధుఁడవు గమ్మని శపింపనగునె నీకు?
ఉండు నొక టందు నీచెవి యొగ్గి వినుము
తొల్లి యొకసమయమున జాబిల్లి నీదు
పత్నిఁ బైకొంట తప్పుగాఁ బరిగణించి
యూరువాడలు నేకమై బోరుగిల్ల
ఘోష పెట్టితి వేమయ్య గురువరేణ్య?

* * * *

తరచిచూచినఁ దారాధివరులయందు
లేదుకద భేద మొకలవలేశమైన
లే దటంచును దోఁచెను నాదుమదికి
కలిగనేని విదారించి తెలియఁ జెపుఁడీ!
గురుకులాంగనఁ గూడిన నరసుఁ డొకఁడు
భ్రాతృసతిఁ బొందిన మహానుభావుఁ డొకఁడు.

కొన్ని వరి రకములు

3

గో॰ కోటి జోగిరాజు గారు

మొక్కల వివిధభాగములందలి ఊదారంగు

చాల వరిరకములలో భూమిపై నుండు భాగములు సామాన్యముగ నాకుపచ్చవర్ణము గలిగియుండును. కాని కొన్నిరకములలో మొక్కయందలి కొన్ని కొన్ని భాగములందు ఒకవిధమగు ఊదారంగు గానవచ్చును.* ఈరంగు కొన్నిరకములలో కొన్ని భాగములందును, మరికొన్నిటిలో మరికొన్ని భాగములందును గానవచ్చును. చాలరకములలో ఒకభాగమున రంగు కనబడినయెడల దానితోపాటు మరికొన్ని భాగములందుకూడ రంగుండుట గలదు. రంగుయొక్క లేతముదురులందుగూడ చాల వ్యత్యాసములు గలవు.

౧-వ పట్టికయందు ఏభాగమునగాని ఊదారంగు లేని రకములు చేర్చబడెను. ౨-వ పట్టికయందు ఊదారంగుగల రకములు రంగుగల భాగములనుబట్టి వర్గీకరింపబడెను.

౩-వ పట్టికనుబట్టి, ఈరంగు మొక్కలో నేదేని యొకభాగమునందైనను లేక పెక్కు భాగములందైనను నుండవచ్చునని తెలియును. కాకిరెక్కలు ౨ లోను, బ్రాహ్మణప్రగడ ౨ లోను ఒక్కొక్కభాగమందే యీరంగు గలదు. కొన్నా అనుదానిలో ౧౧ భాగములందు గలదు. ఈరెండు హద్దులలోపల ననేకతరగతులు గలవు.

ఆకుతొడిమయొక్క పంగలో నీరంగున్నయెడల నారంగు కీలమునందును, తుషాగ్రమునందునుగూడ నుండునని యెంచవచ్చును. ఇట్లే ఆకుయొక్క కటిప్రదేశము నీరంగున్నయెడల నచటి వివాసములకుగూడ సామాన్యముగ నీరంగుండునని యూహింపవచ్చును.♦

ఇట్లు కొంతవరకు రంగుండు భాగములకు పరస్ప[ర] సంబంధము గలదు.

కొన్నిరకముల ఆకుతొడిమలలో నీరంగు మిక్కి[లి] దట్టముగ నుండును. ఉ. కొన్నా, నల్లకొణాము… సుడాకట్టా. మరికొన్నిటిలో లేతగ నుండును. ఉ. మోహనభ్రరులు, కొత్తమల్లిసంబా. రంగు దట్టము[గ] నున్న రకములలోనే యది చాలభాగములందుకూడ గా[న]వచ్చును. తొడిమలందువలెనే కటిప్రదేశము, కీలము, తుషాగ్రము మొదలగు నితరభాగముల రంగునందు లేత ముదురు భేదములు గలవు.

ఈరంగునకును, అందలి భేదములకును, రకముల… కర్ర రాలిక, బియ్యముయొక్క ప్రాశస్త్యము మొదలగు లక్షణములకును ఎంతవరకు సంబంధము గలదో, ఇంక పరీక్షింపవలసియున్నది. పెక్కురకములను వివిధ… లగు స్థితిగతులందు పరీక్షించినగాని యిట్టిసంబంధము …దనికాని లేదనికాని నిర్ధారణచేయ వీలులేదు. †

ఆయాభాగములందలిరంగు ఇతరలక్షణములను… యొకేవిధముగ నగపడురకములను గుర్తించుటకు కొం[త] వరకు తోడ్పడును.

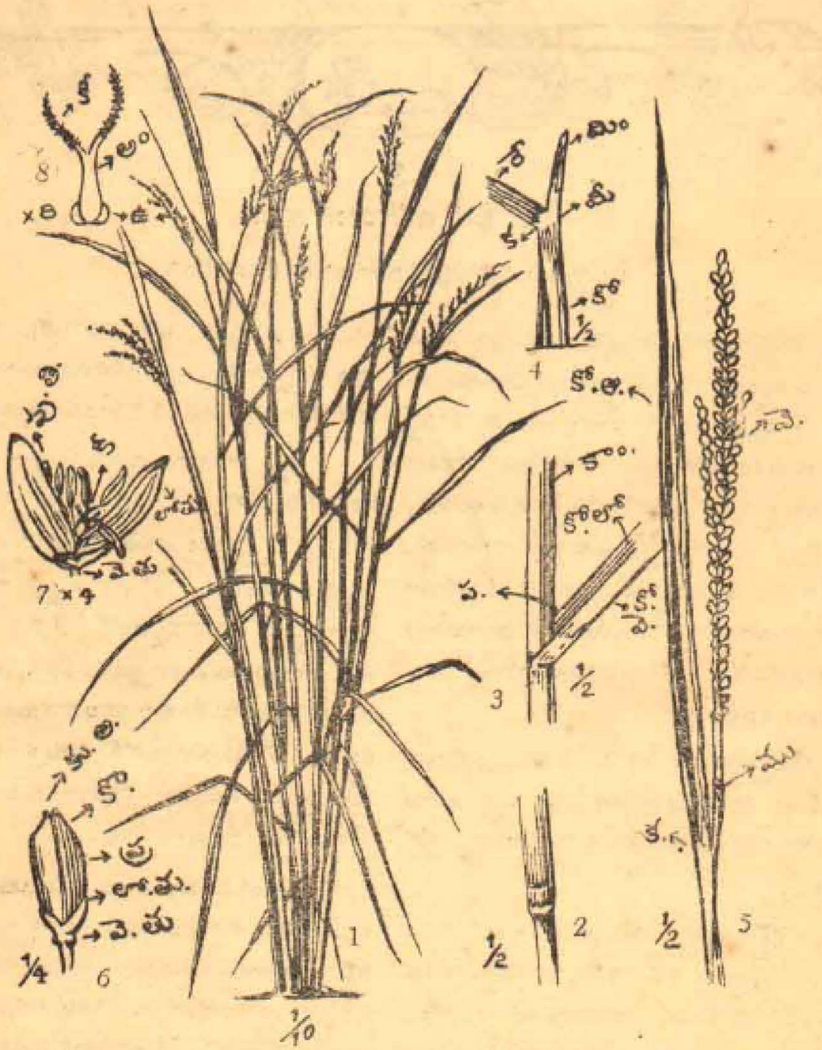
---

* పుట్టువరి మొదలగు కొన్నిరకములలో మొక్కయంతయు నిట్లు ఊదారంగు గలిగి పచ్చునిచేలమున్న ర[క]ముగ నగపడుచుండును.

♦ నవకోటి ౫ ఇందుల కపవాదము.

† నోడి, చేప, ఊక, చిక్కుడు, వంగ, మాలుకోలు మొదలగు మరికొన్ని జాతులందుకూడ కొన్ని[రక]ముల మొక్కలందు ఒకవిధమగు ఊదారంగు గలదు.

క్రిందిపటమునందు వరిమొక్కయొక్క వివిధ భాగములును, వాని పేర్లును చూపబడెను.

వరిదుబ్బు
కాండభాగము
కాండభాగము(తొడి
ము విడదీసినది)
తొ. వె.=తొడిమ వె
లుపలవైపు
తొ. లో. = తొడిమ
లోపలివైపు
కాం = కాండము
పం = పంగ

4. తొడిమ, రేకు
తొ = తొడిమ
రే = రేకు
క = కటి
మిం = మించు
మీ = మీసములు

5. వెన్ను, కోటాకు
వె = వెన్ను
కో. ఆ. = కోటాకు
క = కటి
ము = ముచిక

6. విడువని పూవు
వె. తు = వెలుపలి తు
షము
లో. తు = లోపలి తు
షము [క్రొ-
ప్ర = తుషమునకు ప్ర
క్రొ = ,, క్రొన
తు. అ = ,, అగ్రము

7. విడచిన పూవు
వె. తు=వెలుపలి తుష
ము
లో. తు = లోపలి తు
షము
కే = కేలము
పు.తి=పుప్పొడితిత్తులు

8. అండాశయము
అం=అండాశయము
కీ = కీలము
ఈ=ఈనుముద్రకములు

పట్టిక ౧

వివిధభాగములందు ఊదారంగు గల కొన్ని వరిరకముల పేళ్లు

	ఊదారంగుగల భాగము × అను గుర్తు పెట్టబడెను												
సంగతి	తొడిమ-వెలుపల	తొడిమ-లోపల, లేక పంగ	కాండము (కణుపునకును కణుపునకును మధ్యభాగము)	ఆకుదొక్క కటిప్రదేశము	మీసములు	ఆకుదొక్క అంచులు	మించు	కీలము	కుపాగ్రము	లోపలి తుషములకొనలు	లోపలి తుషముల ప్రక్కలు	వెలుపలి తుషములు	రకముల పేర్లు.
I												×	కాకిరెక్కలు ౨.
II									×				ద్రోహాణాప్రగడా ౨.
III									×	×		×	మోసపురులు, పెద్దకన్నెరాలు ౧.
IV		×						×	×				బసంగి ౩౩, గరికసన్నవరి ౧, ౬, కొత్తమలి సంబా, రసంగి ౨౪, పునాస అట్టగడా, అరలాడ్డీలు, లోగరి, మొహోరో, స్వర్ణాలు ౯.
V	×	×						×	×				కొక్కుచధాన్యం, పేపాణం ౨, లంబా, అరవడాం సంబా ౬, కొరంగుసంబా, నల్ల ఆరెలు, సుచి పేపాణం ౧, ౨, లోగ్రలు.
VI	×		×							×	×	×	కాకిరెక్కలు ౧.
VII				×	×					×		×	కృష్ణకాటుకలు ౧, ౩.
VIII	×	×					×	×	×				కనకసాంబు ౪.
IX	×	×		×	×			×	×				బసంగి ౨౧, ౨౩, ౭౬, ౨౯, హరికెంపర్.
X	×			×	×				×	×		×	ద్రోహాణాప్రగడా ౧.
XI		×						×	×	×	×	×	కాకిరెక్కలు ౪.
XII		×		×	×			×	×	×			కనకసాంబు ౭.
XIII	×	×	×			×	×	×	×				బసంగి ౮౫.
XIV	×	×		×	×			×	×				టొబారాకులు.
XV	×	×		×	×			×	×	×			వనకోట్ల ౩.
XVI	×	×						×	×	×		×	పెద్దకన్నెరాలు ౨.
XVII	×	×		×	×	×		×	×				రత్నసుడి ౧౩, ౧౪.
XVIII	×	×		×		×		×	×	×			బోరిగి.
XIX	×	×		×		×	×	×	×	×			వనకోట్ల ౫.
XX	×	×		×	×	×	×	×	×				నల్లకొణామణి. పునాస అక్కుళ్లు ౧౦, సుడాకట్టా.
XXI	×	×		×	×	×	×	×	×	×			బట్లుమొలకడి, బొడాకొలి.
XXII	×		×		×	×	×	×	×	×	×	×	బసంగి ౫౫.
XXIII	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×		కొన్నా.

పట్టిక ౨

ఏభాగమునగాని ఉదారంగులేని కొన్ని వరిరకముల పేర్లు

...్యార్ సన్నాలు	మహిపాలీ	ధాన్యరాసులు	ఎర్రసిరుమణి
...ల్ ఫకీర్	మొలకొలకులు	దూపీసన్నం	సన్న ఆట్రగడా
...రామభోగం	ముట్టుబయ్యాహుండా	గరుడవాహనాలు	సన్నబయ్యాహుండా
...గారుతీగలు ౧,౨,౩	ముత్తుసంబా	కిచ్చిడిసంబా(G.E.B.౨౪)	సన్నఅక్కుళ్లు
... ౨౭,౪౬,౬౧,౯౦	ముండ్లవరి	సుడారిసన్నాలు	సన్నవరి
...ర్యాహుండా	నగుతశీసన్నాలు	సుమ్మగపరి	సోరుముంఘాతో
...ప్పిలిబుడమ	పాలగుమ్మపరి ౪,౭	సనుపురంసన్నాలు	శ్రీకృష్ణభోగం
...ప్పిలిగంటి	పానియర్లా	హేమసన్నాలు	సుంకిసన్నాలు
...ప్పమణి	పెద్దఅక్కుళ్లు	కలహంసిసన్నాలు	సున్నాపుల్లులు
...మువడ్లు	పెద్దఆట్రగడా	కనకరత్నాలు	సువర్ణముఖీలు
... ౧,౨,౩,౪,౫	పేషాణం	కనకసాంబ ౯,౧౪	తెల్లరాధాప్రయాగ
...కిసాంబ	ప్రయాగ	కదిటాచోంపా	తోచాగాసులు
...సుండాబోలాలో	పునాసఅక్కుళ్లు ౩,౫,౯	కోణామణి ౧౪,౧౫,౧౬	తూర్పుసన్నక్కుళ్లు
...రుబయ్యాహుండా	పునాసకోణామణి ౧,౨	గొండకురంగి	ఐంకేలు
...కనమహిపాలీ	రాధాప్రయాగ	గోసాకడ్డీలు	వావిలపాడుసన్నాలు
...౧.	రామగరుడసంబా [౧౫	కోపిసాంబ	వస్థూణం
...రశీలు	రత్నచూడి ౫,౭,౮,౯,౧౧,	మహారాజభోగం	రౌద్రబక్కాలు

అభివందనము

వెలువోలు సీతారామయ్యచౌదరి గారు (సారస్వతసమితి)

యుష్మదీయార్చనయె దీప్తినొసఁగునను
...ష్మదీయ సేవకుఁడె ధన్యుం డటంచుఁ [చు
... ప్రేమించుటే నెమ్మిఁ గూర్చు ననుచు
...లవిజ్ఞానరాశివై వెలయు దనుచు
...స్వరూపమె శారదానిలయ మనుచు
...పల్కులె సుకవివాఙ్నివహము లని
...బోధలె విజ్ఞాననిధు లటంచు
...బి దాసోఽహ మంచు ధ్యానించి నాఁడఁ
...ఁగి నీతోడ నేస్తంబుఁ జేసినాఁడ.

...మునం దన్యచింతల మసలనీక
...హృదయపీఠి నీమూర్తిఁ బాదుకొలిపి
...తమును నిన్నె చింతన సలిపినాఁడ
...తమును నిన్నె యర్చన సలిపినాఁడ
...తమును నీదు సేవయే సలిపినాఁడ
...రతము నీశ్రేయంబె యభిలషించి
నీచరణదాసుఁడ నగుచు నెగడినాఁడ.

ఇంట నున్న నన్యగ్రామ మేఁగియున్న
నిద్రలో నున్నఁ గలఁ గన్న నీ మహాత్వ
సుస్వరూపంబె కనులకు సోఁకుచుండు
నీ లలితమూర్తియే మది నిలిచియుండు.

* * * *

మించుప్రేమ నిన్ విడక చరించు కతన
నెల్లప్రొద్దు నిన్ గూర్చి ధ్యానించు కతన
యుష్మదీయ సేవాసక్తి నొసరు కతన
నన్యకార్యవిముఖుఁడనై యలరు కతన
సలలితంబుగ సుఖయాత్ర సలిపినాఁడ
నీదు వాక్కుల నించుక నేర్చినాఁడ
విమలసుపథానువర్తినై వెలసినాఁడ.

శక్యమే నిన్ మఱవ మాన్యచరిత, మత్కృ
తజ్ఞతాసూచకాభివందనముఁ గొనుము.

అతిబాల్యవివాహములు

శ్రీమతి ఆ. భాస్కరమ్మ గారు

వివాహబంధన మెవరు తెచ్చిపెట్టినది కాదు; ఒకజాతిలోనే యేర్పడినది కాదు. సృష్టిలో పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము గల సమస్తజీవరాసులలోను నీవివాహపు కేర్పాటున్నది. వివాహమే లేనిచో సృష్టియే లేదు. సృష్టియంతయు వివాహముపై నాధారపడియున్నది. జీవరాసులజీవితమునకు, నభివృద్ధికిని గాలి, నీరు, ఆహారము, నిద్ర మొదలగునవి యావశ్యకము లయినట్లు వివాహముకూడ నొక యావశ్యకమగు విషయము. ఎంత యావశ్యక మయినను భగవంతుడు సృష్టిలో ప్రతిపనికిని కాలము, పొద్దు, మితము నేర్పఱచియున్నాడు. ఏజీవులు స్వభావమునకు విరుద్ధము గాకుండగ దాని ననుసరించి నడచుకొనుచున్నవో వానికే సుఖము, అభివృద్ధియు నున్నవిగాని తద్వ్యతిరేకముగా నడచువానికవి లేవు. ఎంతయజ్ఞానములో నున్నను ప్రతిజీవియు తనకు కావలసినప్పుడే యాహారము దీసికొనుచున్నది; దాహము వేసినప్పుడే నీరు త్రాగుచున్నది; నిద్ర వచ్చినప్పుడే నిద్రించుచున్నది. కడుపు నిండుగా నున్నప్పుడు, ఆకలి లేనప్పుడు, ఎంత మంచిపదార్థము తీసికొనివచ్చి ముందుపెట్టినను దాని కక్కరలేదు. ఎంత మంచినీ రిచ్చినను దాహము లేనిచో నది ముట్టదు. ఎంతయాహారము ముందు పెట్టినను దానికి కావలసినంతమాత్రమే తీసికొనునుగాని మితిమీరి భుజించుటగాని, త్రాగుటగాని యెన్నడును చేయదు. అదేవిధముగనే వివాహవిషయములోగూడ వయస్సు వచ్చువరకు, కాలము వచ్చువరకు వివాహసంగతికే బోదు. వివాహమునకు మోహము బలీయమైన బంధనము; అందము ఆకర్షణయంత్రము. ప్రకృతిశాస్త్రము చూచినచో నవి రెండును లేనిదే వివాహమే లేదు.

వృక్షమునకు మొగ్గ తొడుగుచున్నది. అది క్రమముగా వృద్ధినొందుచున్నది. మెల్ల మెల్లగా రేకులు విప్పుచున్నది. ఇంకను పరిపూర్ణపుష్పము కాలేదు. తుమ్మెద దానివంక కన్నెత్తియును బోదు. ఆతుమ్మెదతో, 'నీ జీవనములో స్వేచ్ఛగా చిత్తమువచ్చినట్లు విహరించుచున్నావు; పూవుపూవువద్దకును బోయి మకరందము గడుపార గ్రోలుచున్నావు. ఇతరపుష్పములనుండి పుప్పొడిని దెచ్చి వానియం దిడుచున్నావు. ఈపూవింకను పసిపాపసుమీ! ఇంకను పూర్ణపుష్పము కాలేదుసుమా! దానివంకకు బోకుమా!' యని చెప్పువారెవరును లేరు. పోయినచో నడ్డుపెట్టువారు లేరు. కాని యది పోదే. దాని కాలేతపూవుతో నక్కరలేదు. ఆపూవు తన నావంక కాకర్షింప శక్తిమంతురా లింకను కాలేదు. మోహమును గొల్పు పరికరము లింకను దానికడ లేవు. అట్టి లేతపూవు వాడుకొనవలసిన దెందుకు? ఆపూవు నిర్భయముగా దినదినప్రవర్ధమానమగుచున్నది; దాని రేకులకు రంగు లేర్పడుచున్నవి; ఎంతమారపువస్తువులనైన నాకర్షింపజాలు పరిమళ ముద్భవించినది; పరిపూర్ణపుష్పవతి యైనది; మనోహరరూపము ధరించినది. ప్రకృతియందలి ప్రతిజీవియు దానిని జూచి యానందించుచున్నది; ఆకర్షింపబడుచున్నది. తుమ్మెదకొమారునకా విషయ మెవ్వరును చెప్ప నక్కరలేదు. దానియొద్దకు బొమ్మని ప్రోత్సాహపరుప నక్కరలేదు. అది యేమూల నున్నదో వెదకికొనుచు బోవుచున్నాడు. దానియందలి మకరందము నాప్యాయముగా గ్రోలుచున్నాడు. తనకాళ్లకును, రెక్కలకును నంటుకొనియున్న యితరపుష్పరజమును తనకు తెలియకుండగనే యాపూవునం దిడుచున్నాడు. అది కొలదిదినములలో గర్భవతియై చక్కనిఫలము నొసగుచున్నది. పశుపక్ష్యా

ములలోఁగూడ నంతే: స్త్రీపురుషజాతులు రెండును పరిపూర్ణ వయోవంతములై ఋతుకాలము వచ్చువఱకును సంబంధము కలుగఁజేసికొనవు.

ఒక్క మానవులుదక్క తక్కినజీవరాసులన్నియు ప్రకృతి ననుసరించి ప్రవర్తించునవే! వానికి విశేష జ్ఞానము లేదు. జ్ఞానమునకు పరిణామము లేదు. సృష్ట్యాదినుండి నేటివఱకొక్కరీతిగా నడచుచున్నది. మానవులు తక్కినజీవరాసుల కతీతులు. జ్ఞానమునం దధికులు. సృష్టికి ప్రతిసృష్టి సేయ సమర్థులు. కావుననే ప్రకృతికి భిన్నముగా ప్రవర్తించుచుందురు. ప్రారంభమున వీరు గూడ పశుతుల్యులే కావున ప్రకృతికిఁ గట్టువడి యుక్తముగానే ప్రవర్తించుచుండెడివారు.

రానురాను మానవజ్ఞాన మత్యద్భుతముగా వికాసమునొంద నారంభించినది. సృష్ట్యాదికిని నేటికిని విపరీతమైన మార్పు గాన్పించుచున్నది. మానవుఁడు ప్రకృతికి లోఁబడియుండుట లేదు. తనబుద్ధిసూక్ష్మతచే ప్రకృతిని జయించుచున్నాఁడు. ప్రకృతిని తనచేత జయించి యిచ్చవచ్చిన ట్లాడించుచున్నాఁడు. స్వాభావికమును వదలి కృత్రిమప్రపంచములో జీవించుచున్నాఁడు. ఆహారవిహారాదులలో నియమము పోయినది. వాని యావశ్యకత యక్కరలేదు. కాలనియామకము లేదు. మితి లేదు. ఆవిధముగనే వివాహవిషయములోఁ గూడ హద్దుమీరిపోయినది. సంఘము చెడిపోవుచున్నది. తక్కిన జీవజంతువులవలె మానవజాతిని సహజస్వభావమునకు వదలివేయుటకు వీలు లేదు. ఆరోగ్యమునకొఱకు ఆరోగ్యశాస్త్రములు, వైద్యశాస్త్రములు, వైద్యాలయములు కావలసివచ్చినవి. స్వేచ్ఛావివాహములవలన ననర్థములు బయలుదేరినవి. అందువలన కట్టుఁబాట్లు కావలసివచ్చినవి. వివాహము జరుగవలసిన పద్ధతులనుగూర్చి వేదములలో సూత్రములను రచించిరి; స్మృతులు వ్రాసిరి, శాస్త్రము లేర్పఱచిరి; ఈగ్రంథములే ప్రస్తుతము మనకు ప్రామాణికములు. మన సాంఘికమతసంయుక్త వ్యాపారముల నన్నిటిని వాని ననుసరించియే నడపవలయును. వానికి వ్యతిరేకముగా నడచినయెడల సంఘబహిష్కారములు జరుగును. ఈగ్రంథములన్నియు చాలా ప్రాచీనకాలములో రచింపఁబడినవగుటచేత చాలమంది ప్రకృతిననుసరించియే యున్నవిగాని తద్వ్యతిరేకముగా లేవు. ప్రకృతిననుసరించియే నియమము లేర్పఱచిరి.

ప్రకృతిరీత్యా చూచినచో ప్రస్తుతము మనదేశములో జరుగుచున్న యీయతిబాల్యవివాహములు పూర్తిగా తద్వ్యతిరేకములు; స్వభావవిరుద్ధములు. ఒకసంవత్సరము, రెండు, మూఁడు, ఆఱు, పది, తుదకు పండ్రెండేండ్ల వధూవరులైనను ఆవయస్సులో వారొకరిచే నొకరాకర్షింపఁబడుచున్నారా? మోహము లంకురించుచున్నవా? ప్రేమలు పుట్టుచున్నవా? మోహపరవశ నగినట్టి యందము లింకను వారికేర్పడ లేదు. ఆకర్షణయంత్రములగు విలాసములు వారెఱుఁగరు. మాతృప్రేమ, సోదరప్రేమ తప్ప తదితరప్రేమ వారికి తెలియదు. పశుపక్ష్యాదులకన్న నత్యధికజ్ఞానవంతులగు మానవులు వివాహవిషయములో దానికి సాధనభూతములగు జ్ఞానత్రయమును బొందకపూర్వమే, వారేమియు నెఱుఁగనికాలములోనే, వివాహములు జరిగిపోవుచున్నవి. ఏవిధముగా నిట్టికార్యమునకు వివాహమను పవిత్రనామము తగియున్నది? ఆబాల్యదంపతు లేన్యాయమును కారణముల ననుసరించి యీవివాహపుఁగట్టుఁబాట్లకు లోఁబడియుండవలయును? అందువలనఁ గలుగు ననర్థములను, కష్టములను ననుభవింప వారెందుకు బాధ్యులు కావలయును? ఇట్టివివాహములు బాలికలు చేసికొనుచు చేసికొను బొమ్మలపెండ్లిండ్లవంటివి కావా? అంత సరదాగానుండి పెద్దవాళ్లు తమ చేతుకొఱకు కిట్టివివాహములను జేయుచో, వారు బొమ్మలపెండ్లిండ్లవలెనే వదలివేసిన చాలన్యాయముగను, నిరాక్షేపణీయముగను నుండును.

ఇక ప్రకృతిని వదలి యీవివాహములు శాస్త్రముల కెంతవఱకనుసరించుచున్నవో చూతము. మనకు ప్రమాణగ్రంథములగు వేదములం దీయతిబాల్యవివాహములెందును గానరావు. అట్టివివాహములే యున్నచో వివాహపుమంత్రములుగూడ తదనుగుణముగనే యుండును గాని నోరైన సరిగా తిరుగని పసిబిడ్డలచే జ్ఞానవంతులగు యువకు లనవలసిన మాటలను చెప్పింతురా? ఆమాటల యర్థ మేమో ఆబాలదంపతులకు తెలియునా? వారేమనుచున్నారో వారెఱుఁగుదురా? వేదములయందలి

వివాహపు మంత్రములే యీ యతిబాల్యవివాహములు వేదవిరుద్ధము లని చాటుచుండ వేఱుప్రమాణము లేమి కావలయును? మనపురాణములయందుఁగూడ నెక్కడఁ జూచినను ప్రౌఢవివాహములే కానవచ్చుచున్నవి గాని యతిబాల్యవివాహము లెందును వర్ణింపఁబడలేదు. మన ప్రాచీనగ్రంథరాజముల నెందును గానరాకుంటఁ జూడ నప్పటివారి వివాహముల నస లెఱుఁగనే యెఱుఁగనట్లు కనఁబడుచున్నది. మన పురాణ, ప్రబంధ, నాటకాదులలో నేగ్రంథముఁ జూచినను పరిపూర్ణయౌవనవంతులగు నాయికానాయకుల ప్రథమసమావేశము, అన్యోన్యాకర్షణము, గాఢానురాగము, విరహము, తదుపరి వివాహము—ఇవన్నియే కాని పసిబిడ్డలయొక్క వివాహవర్ణన లెందును గానరావు. దీనినిబట్టి చూడ నిట్టి వివాహములను శాస్త్రీయము లనుటకంటె శాస్త్రవిరుద్ధములు, అశాస్త్రీయము లనుట యెక్కువసమంజసము. కనుక ఇవి పురాతనములు, శాస్త్రసమ్మతములునుగూడ కావు.

ఆరోగ్యమునకు, ప్రజాభివృద్ధికి ననుకూలములా? నీతిదాయకములా? అనిన మనదేశమునందలి యనర్థములకుఁ గలముఖ్యకారణములలో నిది మొదట లెక్కింపఁబడుచున్నది. ప్రజలలోఁ గల యనారోగ్యములకు, అకాలమరణములకు, పసిబిడ్డలచావులకు, దుర్బలశరీరములకు, అంతములేని వ్యాధులకు నీబాల్యవివాహములే మొదటికారణములు.

బాలబాలికలు మిగుల నజ్ఞానులుగా నున్న కాలములోనే వారికి వివాహములు జరుగుచుండుటచేత కాకతాళీయముగా నొక్కొక్కప్పుడు వారి కనురాగము కుదిరినను కుదురవచ్చును. కాని సర్వసాధారణముగా, నాటికి లోంబడిసంసారములలో, సుఖ మున్నట్లు గానరాదు. తమ కిష్టములేని భార్యలతో కాపురములు చేయలేక పురుషులును, ఇష్టములేని భర్తలతో నుండలేక స్త్రీలును నసన్మార్గప్రవర్తనలకును, నన్యాయములకును దిగవలసివచ్చుచున్నది. బాలవితంతువుల లెక్క మిక్కుటముగుచున్నది. వారికష్టము లమితములు. ఈబాల్యవివాహములు ఒక్క మనహిందూదేశమునందుఁదక్క ప్రపంచమునందలి యితరదేశమందును గానరావు. ఈవివాహములను జూచి యితరదేశవాసు లందఱును నవ్వుచుందురు. ప్రకృతికి, శాస్త్రములకు, ఆరోగ్యనిబంధనలకు, సంఘమునకు, పరులదృష్టికి నింతవ్యతిరేకములుగా నున్న యింతహాస్యాస్పదములైన, దేశమున కనర్థదాయకములైన యీబాల్యవివాహములను మనవారు మూచిమూ[illegible] వదలిపెట్టలేకపోవుట మిగుల శోచనీయము.

బాలికలకు పదునాలుగువత్సరములును, బాలుర[illegible] కిరువదివత్సరములును దాఁటినఁగాని వివాహము చేయ[illegible]గూడ దని యెవరైన చెప్పినను, ఆప్రకార మెవరైన [illegible] చేసినను, ప్రౌఢవివాహవ్యతిరేకవాదు లది పాశ్చాత్య[illegible]మనియు, మనదేశమున కది సరిపడదనియు, మనదేశ[illegible]ముష్ణదేశ మగుటచే బాలబాలికలకు యౌవనము శీఘ్ర[illegible]లోనే యంకురించు ననియు, కావున బాలికలకు పండ్రెండేండ్లును, బాలురకు పదునెనిమిదివత్సరములును అనునియమ ముండిన చాలుననియు కృత్రిమకారణములను చెప్పుచుందురు. పూర్వపుహిందూదేశము కాదా యిప్పటిమనదేశము? అప్పటికంటె నిప్పుడు దేశమున వేఁడి హెచ్చినదా? ప్రౌఢవివాహములు పాశ్చాత్య[illegible]ములా? ప్రాచీనాచారములా? ప్రస్తుతముకూడ మనదే[illegible]ములో ప్రౌఢవివాహములు పూర్తిగా నశింపలేదు. బ్రాహ్మణవైశ్యులలో మాత్రమే యీదురాచారపిశాచము వ్యాపించియున్నదిగాని తదితరజాతులలో లేదు. "మనము కూడ బాలికలకు రెండుమూఁడువత్సరముల వయస్సులో వివాహము చేసినయెడల బ్రాహ్మణులంత గొప్పవా[illegible]మయ్యెద"మని తలంచు అజ్ఞానులుతప్ప తక్కినవారు ఇప్పటికిని ప్రౌఢవివాహములే యొనర్చుచున్నారు. శీతోష్ణస్థితి యొకేదేశములో నున్న కొండలమీఁద నొకరీతిగను మఱికొండలమీఁద నింకొకరీతిగను పనిచేయునా[illegible] ఈ బా ల్య వి వా హ ము లే బా గు న్న వి; [illegible] స్వల్పానంతరవివాహములవలన నెన్నియో యనర్థములు సంభవించు ననుచుందురు. అట్టియనర్థములవలన నేదేశము హీనస్థితిలో నున్నది? మనదేశముయొక్క ప్రస్తుత[illegible] హీనస్థితి యంతయు నీబ్రాహ్మణవైశ్యులలో జరుగు బాల్యవివాహములమీఁదనే నిలిచియున్నది కాఁబోలు! అది తప్పించిన దేశము తలక్రిందై పోవును!

ఈ వివాహములవలన మొత్తముమీఁద సంఘమ[illegible] క్షీణదశలోనికి వచ్చుచుండ, కలుగునష్టములలో ప్ర[illegible]

షులకన్న స్త్రీ లెక్కువభాగస్వాములు లగుచున్నారు. అతిబాల్యవైధవ్యములు, బాలెంతచావులు, పసితనము నుండే సాంసారికబాధలు, రెండవపెండ్లివారికిచ్చి పెండ్లి చేసి నను పురుషులచేతులలోఁబడిన బాలికలయవస్థలు నొంద గలవి స్త్రీలలోనే కాని పురుషులలో లేవు. పురుషుఁడు లుపది, రేఁబది, డెబ్బది వత్సరముల యీడున మూఁ డవ, నాలవ, ఐదవ పదవవివాహము చేసికొనినను పది వత్సరములబాలికనే కట్టుకొనవలయును. ఆమె వెంటనే కాపురమునకు రావలయును. అట్టిబాలికల యవస్థలు చెప్పుట కలవియా? ఒక్కొక్కచోట ప్రాణహానులు కూడ సంభవించుచున్నవి. అట్టిపురుషులకు తమ బాలికల నిచ్చు తలిదండ్రులకైన జ్ఞాన ముండవలయును. అంతపసిబాలికలతో కాపురముచేయు పురుషులకైనను జ్ఞాన ముండవలయును. పశువులకన్న, పక్షులకన్న, కు క్క పిపీలికములకన్న నజ్ఞానస్థితిలోనున్న మానవులతో నిండియున్న యీదేశమునకు మోక్ష మెక్కడ కలుగును? సంఘమును పేరుపురుగువలె నాశనముచేయుచున్న, అస్వాభావికమైన, అశాస్త్రీయమైన, అనారోగ్యకర మైన, అనర్థదాయకమైన, హాస్యాస్పదమైన యీ యతి బాల్యవివాహదురాచారమును మాన్పుట కిన్ని యుపన్యాస ములు కావలయునా? ఇన్నిగ్రంథములు రచింపఁబడ వలయునా? ఇంతమంది చెప్పవలయునా? తుద కితరదేశ యులుకూడ నిందు శాసనము కలుగఁజేసికొనవలయు నా? మనసాంఘికవిషయమున గౌరుగారు బిల్లు తీసికొని రావలయునా? ఆయన మనయజ్ఞానమునకు జాలి నొంది దీనిని మాన్ప బిల్లును తెచ్చిరేకాని దాని నంగీక రించువా రెవరు? ఎవరికి కావలయును? ఆవిషయమై యాలోచించువ రెవరు? మనసాంఘికవిషయములఁ గూడ ప్రభుత్వమువారిశాసన ముండిననేకాని సఫలత నొందుటకు మార్గము లేదు. గౌరుగారు పదునాల్గువత్స రములే మితి మేర్పఱచిరి గాని అసలు పదునాఱు వత్సరములైన దాఁటిననేకాని బాలికలకును, నిరువది వత్సరములైన దాఁటినఁగాని బాలురకును పరిణయము చేయకుండుటయే యుక్తపద్ధతి. ఈవిషయములో పురుషు లశ్రద్ధ వహించినను కష్టములు స్త్రీలకే యెక్కు వగా నున్నవి గనుక స్త్రీలైన పూనుకొని గౌరుబిల్లును పదునాఱువత్సరములకు మార్చి యనులులోనికి వచ్చు నట్లు ప్రోత్సాహమును చేయుదురుగాక! ఈ దురాచార మును సంఘమునుండి పూర్తిగా తొలఁగింతురుగాక! స్త్రీసంఘమును, తద్ద్వారాను దేశమును నుద్ధరింతురు గాక!

రజనీ గానము

శ్రీ. శ్రీ. (కవితాసమితి)

విధసూనవితానశోభితకుజప్ర
శస్త సుప్రమదావనస్థలము సాంద్ర
చంద్రికాసముజ్జ్వల దివ్యశర్వరీ ప్ర
శాంతవేళ సమంచిత సౌఖ్య మొసఁగ!

సమఱచిపోతి నంత; సమస్తభువన
ముదయము తోఁచె నపుడ విస్తారమధుర
నవనిస్వన కల్లోల కలిత లలిత
వకవితావియద్వాహినీ విధాన!

వినూత నోత్సాహదాయక మనోజ్ఞ
మయ సంజనితాధిక సంతసమున
సృష్టిసౌభాగ్య విభవవైచిత్రిఁ గాంచి
పరవశంబున గొంతెత్తి పాడుకొంటి.

స్రవిమలామృతరసపరిప్లావితాభ్ర
ధామసందీప్తపూర్ణ సుధానిధిఁ గని
నర్తన మొనర్చినాఁడ గానస్రవంతి
కానిపిసతరంగానగాహి నగుచు!

ఈఁదుకొనిపోతి మామకహృదయకుహర
జనితభావనాకాధిరోహణ మొనర్చి
కంధరతరంగనివహసంకలితమహిత
గగనసాగర గంభీర గర్భమందు!

శ్రీ కృష్ణవిలాసములు

శ్రీమతి ఆర్. కృష్ణాబాయిగారు, బి. ఏ., యల్. టి., రాజమండ్రి.

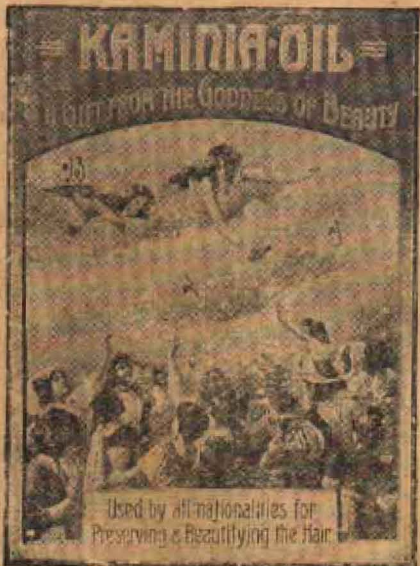
కీ. శే. సర్ పి. రాజగోపాలాచార్యులుగారు

కీ. శే. న్యాయమూర్తి టి. సదాశివయ్యరుగారు

ఏల మీరు కామినియాతైలమునుమాత్రమే వాడవలెను?

(రిజిష్టరు చేయబడినది)

ఎందుకనగా:

కామినియాతైలము వెంట్రుకలకు చాలలాభకరమైనది.

కామినియాతైలము వెంట్రుకలు ఊడిపోవుటను ఆపును.

కామినియాతైలము వెంట్రుకలు పొడవుగాను, దట్టముగాను కాంతిగాను పెరుగుటకు తోడ్పడును.

కామినియాతైలము సువాసనతైలము మాత్రమే కాదు. అయితే వెంట్రుకలు పెరుగుటకు కావలసిన ఓషధులు ఇందులో గలవు.

కామినియాతైలము మస్తిష్కు చల్లదనమును గలిగించి మెదడుకు విశ్రాంతి నిచ్చును.

చదువుడు, ఆలోచించుడు, ఆర్డరును పంపుడు.

కలకత్తాలోనున్న ఫార్వర్డుపత్రిక తెలిపినది:—"ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీవారిచే పంపబడిన అత్తరులు, వాసనతైలములు విభజింపబడి, పరీక్షచేయబడుటవలన అందులో హానికరమైన వస్తువులు లేవని రుజావుపరచబడినది. కామినీయా వాసనతైలమునందు మనోహరమైన అత్తరు చేర్చబడినది. మెదడుకు చలువను గలిగించును."

సి. యు. ఆర్. కార్వెల్లో, ఎస్. పి. సర్జను, పెరా ద్వీపమునుండి వ్రాసినది:— "కామినియాతైలము మిక్కిలి మంచిదనియు, తృప్తికరమైనదని నిస్సందేహముగా కనుగొంటిని. ప్రత్యేకముగా మందును, మస్తిష్క జ్వరలో గుణమును గలిగించును. ప్రస్తుతము వాడుచున్న నా రోగులకందరికిని దీనిని శిఫార్సుచేసితిని."

బుడ్డి 1 కి ధర రూ. 1-0-0   వి. పి. ఖర్చులు రూ. 0-6-0

బుడ్లు 3 కి ధర రూ. 2-10-0   ,,   ,,   ,,   0-12-0

హెచ్చరిక:—ప్రతిపట్టణమునందును, గ్రామమునందును యున్న సుప్రసిద్ధమైన దుకాణములందు కామినియాతైలము విక్రయించబడుచున్నది. మీరు అనుకునట్టి దుకాణమునందు దొరకనిచో అతనిపేరును మాకు తెలుపుచూ, ఆర్డరును మాకు చేరుగా పంపుడు. కొందరు వర్తకులు ఎక్కువలాభమునకై ఆశపడి పేరులేని వర్తకసరకులు గలవి, తక్కువరకముది "శ్రేష్ఠమైనదని" తెలుపుదురు. గనుక అట్టి తంత్రములను నమ్మి మోసపోకుడు. ఎల్లప్పుడును కామినియాతైలమునే పట్టుపట్టి తెప్పించి వాడుడు. ఇతరమైనవాటిని తెప్పించవద్దు.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ,

285, జుమ్మామసీదు, బొంబాయి.

ఆంధ్ర గ్రంథమాల

నెం. 7 తంబుశెట్టివీథి, మద్రాసు.

ఈ గ్రంథమాలయందు విజ్ఞానాభ్యుదయమునకు సాధనములై వివిధ విషయములకు సంబంధించిన గ్రంథములు రెండుమాసముల కొకగ్రంథము వంతున బ్రచురింపఁబడును.

వెలువడిన గ్రంథములు

1. శతకమంజరి (భక్తిసంపుటము): వృషాధిప, సర్వేశ్వర, దేవకీనందన, ఒంటిమిట్టరఘువీర, నారాయణ, కాళహస్తీశ్వర, దాశరథి, రంగశాయి, రామతారక, రామచంద్ర శతకములు పది యిందు గలవు. ఒక్కొక్క శతకమునకు పీఠికయు, పాఠభేదములును గలవు. (ఈ శతకములు విడిగను దొరకును.) ౧-౮-౦
2. బసవపురాణము (ద్విపద): పాల్కురికి సోమనాథుఁడు. అనేక తాళపత్త్రిమాతృకలను బరిశీలించి కూర్చిన మూలము. పాఠభేదములు సూచింపబడినవి. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసిన విపులమగు పీఠిక గలదు. ౨-౮-౦
3. గాంధిమహాత్ముని బెల్గాము కాంగ్రెసు అధ్యక్షోపన్యాసము ౦-౪-౦
4. కమలాక్షి (చిన్న విచిత్రకథ): శ్రీ రాయసం వేంకటశివుడుగారు, యమ్.ఏ., యల్.టి. ౦-౮-౦
5. నీతినిధి: ఇది యొక యుత్కృష్టనీతిగ్రంథము. ఇది తొలుదొల్త రెండువేలేండ్లకు ముందొక భారత పండితునిచే తిబేతుభాషయందు రచియింపబడి పదపడి యనేకభాషల బరివర్తితమై వ్యాప్తిని గన్నది. అనువాదకులు: శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ౧-౪-౦
6. త్యాగరాజస్వామిచరిత్రము (పద్యకావ్యము): శ్రీ పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కృతము. శ్రీరామభక్తాగ్రణియు, గాయకపితామహుడు నగు శ్రీ. త్యాగరాజుగారి చరిత్ర మిందు సరసముగ వర్ణింపబడినది. సందర్భానుసారముగ త్యాగరాజుగారు రచియించిన కృతులును నిందుఁ జేర్చబడినవి ౦-౧౦-౦

7. ధమ్మపదము (వచనము) : బౌద్ధమత ధర్మప్రబోధక గ్రంథ మగు ' త్రిపిటకము ' నందలిది. బౌద్ధమతధర్మతత్త్వము లిందు చక్కగా ప్రతిపాదింపబడినవి. అనువాదకులు: శ్రీ కౌశాంబి రంగాచార్యులుగారు, యమ్.ఏ., యల్.టి. ౦-౧౨-౦

8. భీష్ముడు (అయిదంకముల నాటకము) : నార్వే దేశపు కవిశిఖామణి యగు ఇబ్సను గారి బ్రాండు అను నాటకమున కనువాదము. అనువాదకులు: శ్రీ పొణకా పిచ్చిరెడ్డిగారు, బి.యే. (ఆనర్సు) ౧-౦-౧

వెలువడనున్న గ్రంథము

9. జీర్ణవిజయనగరచరిత్రము : శ్రీ కుంటూరి ఈశ్వరదత్తుగారు, బి.యే. శ్రీ కృష్ణదేవరాయ సామ్రాజ్యలక్ష్మీపీఠ మగు విద్యానగరము (హంపిశిథిలముల)యొక్క ప్రాచీనచరిత్రము, ప్రకృత జీర్ణస్థితియు నిందు వర్ణితము లైనవి.

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, వ్యవస్థాపకుడు.

ఆంధ్ర దినపత్రిక

ఆంధ్రదినపత్రిక	పొరుగూరివారికి	చెన్నపట్నంవారికి
సంవత్సరమునకు	౨౪-౦-౦	౨౦-౦-౦
ఆరుమాసములకు	౧౨-౦-౦	౧౦-౧-౦
మూడుమాసములకు	[illegible]-౪-౦	౫-౪-౦
మాసమునకు	౨-౨-౦	౧-౧౨-౦

వారపత్రిక

వారపత్రికకు సంవత్సరచందా ౪-౦-౦

వారపత్రిక సంవత్సరమునకు తక్కువ కాలమునకు పంపబడదు.

విభవ సంవత్సరాదిసంచిక వెలువడనున్నది

త్వరలో ఆర్డరులను పంపుకొనుడు.

దినపత్రిక చందాదారులకు	౧-౧-౦
వారపత్రిక చందాదారులకు	౧-౪-౨
చందాదారులు కానివారికి	౨-౦-౧
పాతసంచికలు సంచిక ౧ కి	[illegible]-౨-౧
సంచికల సంపుటకు తపాలఖర్చులు ప్రతి ౧ కి	౦-౪-౦

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, నెం. 6, 7 తంబుశెట్టి వీధి, మద్రాసు

వల్లవీ పల్లవి

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య గారు, కవితాసమితి

ఓహరీ! భవదీయ పదయుగ
మోహాటిల్లక యలమికొనియెడు
మోహవల్లులదాటి నీవెటు
పోవఁ గల్గితివో!

నీకునై జగమందు సౌఖ్యా
నీకమును మాదరిని జేరఁగ
నీకఁ దరిగెడు మమ్ము విడి నీ
వెట్లు పోయితివో!

కమలదళనయనా! భవన్ముఖ
కమల పరిమళవీచికల మా
ర్గములఁ దిరిగెడు భ్రమరములనే
కరణిఁబాసితివో!

ముజ్జగమ్ముల నొక్కపరి నీ
బొజ్జలోపల దాఁపఁగల తొలి
యొజ్జ నీవెటుమమ్ము విడివడి
యొంటి డాగితివో!

వలపుమెలపులలోనఁ బడి నీ
వలను మెలఁగెడు వల్లవుల నా
వలకుఁ ద్రోసి కృపానిధీ! యెటు
పాసిపోయితివో!

పండువెన్నెలలోనఁ గన్నుల
పండువుగ నినుఁగాంచి నోములు
పండెనని యుప్పొంగు మమ్మెటు
పాసిపోయితివో!

కజ్జిముబ్బుల తళుకుపిల్లన
గజ్జకబ్బము బెళుకుఁగోరెడు
వెజ్జిగొల్లెతలను హరీ! యెటు
విడచి పోయితివో!

కనుల బాష్పము లురలనీకై
కనలు వనిత లవనితలమ్మునఁ
గనికర మ్మింతైన లేకే
కరణి విడిచితివో!

సరసుఁడవు గావే? భవత్పద
సరసిజములకు మ్రొక్కి ముత్తైపు
సరములను గూర్చితిమి చేకొన
సరగునను రమ్మా!

శ్రీ వట్టూరి శోభనాద్రి రావుగారు

బందరు నోబుల్ కళాశాల బి. యే. విద్యార్థి. ...మవిషయములందు ఎక్కుడు సమర్థుడు. చిన్న ...ండియు, అందు కృషిచేసి అనేక బహూకృతుల నొందినాడు Long Jump, High Jump, Mile Race, Tennis, Badminton, Hockey, Foot-bal' మొదలగుఆటలందు కడుమేధావి. ఆంధ్రదేశమందున్న ముఖ్యపట్టణములలో ప్రతివత్సరము జరుగు పోటీపందెము లందు పాల్గొని గెలుపొందుచున్నాడు. ఇదిగాక మద్రాసునందు జరుగు యం. సి. సి. వారి టూర్నమెంటు లందును, క్రిందటి వత్సరము జరిగిన Olympic Gamesనందును ముఖ్యముగ పాల్గొని, మద్రాసు మెయిల్ మొదలగు పత్రికలచేతను, అధికారులచేతను గొనియాడబడి సత్కరింపబడెను. Long Jump నందు ఇతని record 20 అడుగులు. ప్రపంచము First record 25 అడుగులు మాత్రమే. మరియు నోబుల్ కళాశాలయందు మూడుసంవత్సరములనుండి వరుసగా Championship Gold Medal ను గొనుచున్నాడు. ఈవత్సరము గూడ Olympic Gamesకు పోవ నుద్దేశించుచున్నాడు. వారి శక్తిసామర్థ్యములను వృద్ధిచేసుకొని, కీర్తిని గడించి ఆంధ్రదేశముయొక్క ప్రతిభను ఈ విషయములందు గూడ లోకమునకు వెల్లడిచేయుటకు యీశ్వరుడు వారికి ఆయురారోగ్యముల నిచ్చుగాక. "భూ"

పున్నమజేయి

(ప్రబంధకవి)

...రమందు పొంపెసఁగు నచ్చపువుల్లెలపూవుగుత్తి, ని
ర్జరపరమాన్నమహా నమృతశాలికి మూలపుటుండ, పర్వశాం
తరసముఁ గూర్చుపళ్లెరము, ధాత్రిని బ్రేమయె సూత్రమౌ మనో
విరచితహారనాయకము వింట నెసంగె విధుండు దండియై.

భారతీయ మహిళామండలి

513

...మ్మగారు

శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు
ప్రభుత్వమువా రీమెను
గుంటూరు జిల్లాబోర్డు సభ్యురాలుగా
నియమించిరి.

పు న్న మ ఱే యి

ఉ. అల్లదె పొన్నచెట్టు, కను మద్దియె క్రిందటిమంచ, మందు రం
జిల్లెడి యవ్వఁ గంటె, యదె జింక, గనుంగొను మంచుఁ జంకలన్
బిల్లలఁ దల్లు లూరడిలఁ బ్రేమను బల్కుచుఁ జూపుచుండఁగా,
నల్లనికందు దోఁచె, నిశినాథునిపేరురమందు వింతయై.

సీ. కువలయప్రియమును గూర్చు చల్లనిరాజు వసుధ నింపెడు కీర్తివాహిని యన,
నమృతసేకమున నుష్ణముఁ బాసి, చలువఁ దేఱి, మగిడినట్టి మరీచిక యనఁ,
బ్రొద్దు వెన్నుఁడు విన్నుఁ బూదఁ, దారేందు రంధ్రము లేయఁ, బడు దుగ్ధరాశి యనఁగ
బతి నిండుకళల రా, నతిముదంబున రాత్రి పండుగకై యార్చు పిండి యనఁగఁ
బుడమిమిన్నుల నమరుకప్పురపుఁ బెట్టె - గ్రమ్ముకొనియెడు కర్పూరరజ మనం
జగతిమిద్దియు సుధపూఁతజిగి యనంగఁ - బండువెన్నెల నిండె బ్రహ్మాండ మపుడ

ఉ. కన్నులపండువై యెనఁగి, కమ్మఁగ సోఁకినమాత్ర నెమ్మదిన్
వెన్నయొసర్చి, దేహమున వేఁడిమిఁ బాపి, సుఖప్రదాయి నా
సన్నుతికెక్కి, రాగరససాగరమందు మనంబు ముంచి, యా
వెన్నెల యొప్పెఁ గూర్మిచెలివృత్తిని బూనుచు ధాత్రి నెల్లెడన్.

ఆ. అపుడు మర్త్యులెల్ల నపరిమితానంద-భరితు లగుచు, చమరులభంగి మీఱ
రమృతకరుఁడు చంద్రికామృత మొసఁగఁగ-నవని స్వర్గ మయ్యె ననుచుఁ దోఁప.

...యవిభాతి—

చలువలను జల్లఁగల మలయపవనాంకురము లలసగతి మీఱఁ, కదులలితముగ వీచన్
గలువలునుమల్లెలు మొదలగుసుమరాజిపరి-మళములను,గుమ్మురనఁ బూలుపమరఁగూ...
కెలఁగికలకంఠములు చెలువగుసునాదములు- వెలయఁ సుకుమారతలు నెలకొనఁగఁగూడ...
బలసహితుఁడై కరము చలమున ననంగుఁడపు-డిలజనులపై ననికి మొలఁగుగతిఁ దోఁ...
...లపై భయములెల్లఁ దలఁగి, మార్గముఁ జూప - నమయనిలయములు ...
...యునిరాకకు వేళ యయినదని, గృహము - కై సేసి, భూష...
దుర్భరముగాఁగఁ దమతోంటియలుకలు - సీ...
...శమును బాసి, యతిమాగ...

ఆర్. శివరామశాస్త్రిగారు మదనపల్లి,

...బిరెడ్డిగారు, యం. యల్. సి., అనం...

...నకు సాంబమూర్తిగారు.
...రిపరోత్తమరావుగారు.
...సర్ల శ్రీరామనృసింహంగారు.
శ్రీరాజా వెంకటాద్రి అప్పారావుగారు.
...మద్దిరి అన్నపూర్ణయ్యగారు సీతానగరం.

...ధ్ర రాష్ట్రీయ మహాసభ

౧

...ప్యాతీతమైన భారతదేశసంపూర్ణస్వాతం...త్ర్య" శబ్దనిర్వచనమని స్పష్టీకరించుచు ...సిద్ధాంతమందలి "స్వరాజ్య" శబ్దమున ...క్యమును చేర్చవలయును."

౨

...స్వరాజ్యప్రభుత్వవిధాన నిర్ణయము ...భారతదేశీయమహాసభా సంఘము ...ప్రహాకసంఘము వారును ఇండియా ...ాడి పరిశీలింపవలయును.

౩

...ఖిలభారత కాంగ్రెసు నిబంధనలయందు ...న ప్రతిపాదింపబడెడు తీర్మానములన్ని ...యమువారు ముందుగా ఆలోచించి

(౨) విషయనిర్ధారణసంఘమువారు రద్దు తీర్మానములను పరిష్కరించిన పిమ్మట వర్కింగుకమిటీ మెంబర్లుగా లేనట్టి ఇతరసభ్యులచే ప్రతిపాదింపబడు తీర్మానముల పరిష్కరింపవలయును.

(౩) "విషయనిర్ధారణసంఘమువారి సభలో ముమ్మందుగా చర్చింపబడి, సదరుసభ్యులలోని మూడవవంతు చేనైనను ఆమోదింపబడియుండిననే కాని ఏతీర్మానమును అంగీకరింపకూడదు." అను వాక్యములు 30 వ నిబంధనలోని (బి) క్లాజులోనుండి ఎత్తివేయవలయును.

౪

రాయలుకమీషనును బహిష్కరించుటయేకాక రాబోవు కాంగ్రెసు సభవారు రౌకరౌండుటేబిలు కమిటీని (అన్నిపార్టీల ప్రాతినిధ్యముగల విచారణసంఘమును) ఏర్పాటుచేసి మనదేశపు స్వరాజ్యరాజ్యాంగవిధానమును నిర్ణయముచేసి అఖిలభారత కాంగ్రెసు కమిటీవారికి నివేదింపవలసినదిగా ఏర్పాటు చేయవలయును.

౫

"భారతదేశ స్వరాజ్యసంపాదనకు స్వయంనిర్ణయ మాత్ర ప్రాధాన్యమును స్పష్టీకరించుచు అందుకు భిన్నముగ నియమింపబడిన స్టాట్యూటరీ రాయల్ కమిషనును దేశమునందలి అన్ని రాజకీయపక్షములవారును బహిష్కరింపవలయును.

౬

"మదరాసు పట్టణమున జరుగుచున్న నీలువిగ్రహసత్యాగ్రహమున పాల్గొని చెరసాలయందు నిర్బంధము ననుభవించుచున్న దేశభక్తుల నీసభవారు అభినందించుచు ఆంధ్రదేశమునీ యుద్యమ విజయమునకు అన్ని విధముల తోడ్పడవలయును.

ఆంధ్రసభలు - అనంతపురము - తీర్మానములు

ఆంధ్రమహాసభ

౧

బొంబాయి ఆంధ్రజన సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీగంటి లక్ష్మీనరసింహం, బొంబాయిలో ఆంధ్రవస్తాదు శ్రీబల రాము, నిజాం ఆంధ్రసేవకులగు శ్రీపువ్వాడ వెంకటప్పయ్య, శ్రీమతి మాగంటి అన్నపూర్ణదేవిగార్ల అకాల మరణములకు తమ విషాదమును వెలిపుచ్చుచు వారికుటుంబములకు సానుభూతిని దెలుపవలెను.

౨

కీర్తిశేషురాలైన శ్రీమతి అన్నపూర్ణాదేవిగారి స్మారకచిహ్నమునకు ఆంధ్రమహాజనులు తోడ్పడవలెను.

౩

బొంబాయి, పూనా, నాగపురం, ఖర్గపురం, జెంషెడ్ పురము, తమిళనాడు, బర్మా మున్నగు ప్రాంతములకు వలసకేగిన ఆంధ్రులయందు, ఆంధ్రవ్యక్తిత్వమును స్థిరపరచుటకును, నిజాంరాష్ట్రములోని ఆంధ్రులకును, బ్రిటిషుప్రాంతములోని యాంధ్రులకును పరస్పర మైత్రి, సంబంధబాంధవ్యములు పెంపొందుటకును తగిన కృషి సలుపవలెను.

౪

ఆంధ్రవీరుల జన్మదినోత్సవములను ఆంధ్రమహాజనులు యథావిధిగా జరుపుట ఉచితముకాన అట్టి ముఖ్యవీరులపట్టికను తయారుచేసి, వారి జీవితచరిత్రల సంగ్రహముగ పుస్తకరూపమున ప్రకటించి ఆంధ్రమహాజనులకు అందజేయవలెను.

౫

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము ఆంధ్రులఅభిమానప్రోత్సాహముల బడయగోరునెడల ప్రాచీనభారతవిజ్ఞాన

౬

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు దేశీయభాషలకును ప్రధానస్థానమొసగి... లకు రెండవస్థాన మిచ్చుట యుచితము...

౭

ప్రచారకోపన్యాసముల ... ర్శనోపన్యాసములును విద్యార్థి... చుట ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారి ...

౮

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ కార్యస్థ... పురమునకు మార్చుటయు, రాజమ... అనంతపురములోను ఆనర్సు తరగతులన... లనుండే స్థాపించుటయు, విశాఖప... వారు ఇప్పుడు సలహాయిచ్చియున్న ... తవిద్యల కలకొల్పుటయు ఆంధ్ర... తోడ్పడునుగాన తదనుగుణముగ మ... రిని అంగీకరింపజేయుట ప్రతి ఆం...

ఏ కారణముచేతైనను కావచ్చు... మునకు బదులు మదనపల్లి కోరరా... గాదు.

భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్ధజన... సరించి మదరాసు రాజధాని... ఆంధ్రప్రదేశమును ప్రత్యేకరాష్ట్రము...

స్థాయిసంఘము

(౧) శ్రీబారిష్టరు ఓ. ల... కర్నూలు—అధ్యక్షులు.

(౨) కె. వెంకటరమణా... పత్రి, అనంతపురం జిల్లా కార...

విభీషణునిహితోపదేశము

వేం. పీ. కవులు (కవితాసమితి) 515

అన్న! ఇదేటి న్యాయము, మహాసతి సీతను వీడు మంచు ని
న్నెన్ని విధాల వేఁడిన నొకించుక యొంచవ దేమి చిత్రమో!
కన్నుల నీరు కాలువలుగాఁ బ్రవహింపఁగ నేడ్చుచున్న దా
యన్నులమిన్న, దాన నిసుమంతయు శ్రేయము నీకుఁ గల్గునే!

ఉ. పట్టిన పట్టు వీడ కల భర్తృవియోగిని సీత నిట్టు లి
క్కట్టులు పెట్టితేని, దశకంఠుఁడు క్రూరుఁ డటంచు లోకముల్
తిట్టవె నిన్ను గట్టిగను; దిట్టతనంబును గట్టిపెట్టి ఇ
ప్పట్టున, బోయి యాజనకు పట్టికి రాముని పట్టుఁ గూర్చుమా!

ఉ. నీవిఁక దుష్టరాక్షసుల నీచపుఁబల్కులు విశ్వసింపకే
పావకనాశనార్థ మవతారము నెత్తిన రామచంద్రునిన్
గావుమటంచు వేఁడు కొనినన్ గరుణింపక పోవఁడన్న! స
ద్భావ మెలర్ప నాతనికె భక్తుఁడ వైన నసాధ్యమున్న దే?

ఉ. రాముఁడు దుష్టరాక్షసవిరాముఁడు, సూరిజనౌఘపాదపా
రాముఁడు, పుణ్యధాముఁ, డభిరాముఁడు, నిర్జిత దుష్టశాత్రవ
స్తోముఁడు, భక్తహృత్కుముదసోముఁడు, పూరిత దేవతామనః
కాముఁడు, వాని తోడ నీకిఁక గయ్యము మానుమ! నెయ్యమూనుమా

సీ. ఇంచు కంతైన నీ వెత్తజాలని హరువిల్లు ముక్కలుగఁ గావించె నెవఁడు!
నినుఁ గెల్చు కార్తవీర్యుని బాహులనుద్రుంచు పరశురాముని భంగపఱచె నె
కైలాసగిరి నెత్తఁ గల నిన్నుఁ గట్టిన వాలిని వధియించి వఱలె నెవఁడు!
నీకుడిభుజములై నెగడిన ఖరదూషణాది రాక్షసులఁ దున్మాడె నెవఁడు!
అట్టి రామునితోడఁ గయ్యమున కేలఁ-గడఁగ నెంచితి వకట, నిష్కారణ
సర్వనాశనమున కేల సైఁచెదన్న!-ధర్మమెటనున్న జయ మటఁ దప్ప

గీ. తమ్ముఁడను, నీకుఁ జెప్పఁగాఁ దగినవాఁడఁ-గాను, కాని రామునితోడఁ గయ్యఁ
గాలు ద్రవ్వినసుంతైన మేలు లేదు!-నమ్ము! ముమ్మాటికిదియె ని

సూర్యనారాయణీయము

సంస్కృతాంధ్ర పాండితీమండనులు, సర
తా సంపన్నులు, చతురవాక్కులు,
సిద్ధులు నగు బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని
రు శివరామశాస్త్రిగారు నిజామురాష్ట్ర
గల కుక్కనూరుగ్రామమున నెలకొని
దేశోద్ధారకాంధ్ర భాషానిలయ
జరిగిన తన్నిలయ ద్వితీయ వార్షి
ధ్యక్షత వహించి ప్రాచీనాంధ్ర
యొక్క యౌన్నత్యము, ఇప్పటి
ృతపు విద్యాభ్యాసవిధానము.
దేశవ సీనాడు వెలువడుచున్న పర
స్రము లగు చౌకపారు గ్రంథములవలన
వాఙ్మయాభివృద్ధి, అట్టి పుస్తకములతో
ున్న లెక్కలేని గ్రంథాలయముల
జనము, గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషా
ములవలన భాషావికాసమున కయ్యెడు
టులు, భావకవిత్వము మొదలగు
యములను విమర్శించుచు మిగుల
ను, భావగర్భితముగను నుపన్యసించి
న్యాసమునందలి కొన్ని పట్టు
బలుగ గహించదగియున్న

లదు. వ్యావహారికభాషను గూర్చి యుపన్య
సించుచు సూర్యనారాయణీయమును గూర్చి
యిట్లు చెప్పిరి.

ఈమధ్య ఒక ప్రాచీనపండితులు ఒక సాహసం
చేశారు. వారి పేరు చెప్పకముందు వారిసాహసం చెప్పడం
భావ్యంకాదు. వారు మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి
గారు. వారు తమ పేర ఒక వ్యాకరణం వ్రాశారు. అది
లోగడ వైయాకరణులు అంగీకరించని ప్రాబంధిక భా
షను కొంతవరకు సమ్మతించింది. ఇంకా వ్యావహారిక
భాషను స్వీకరించింది.

నీవెళ్ళా మాట్లాడతావో అల్లా రాయి అనేమాట
అక్షరాల పాశంగా ఏకవీ ఎన్నడూ అంగీకరించలేదు.
కాని కొంత దానికిదగ్గిరగా 'స్కాట్' I wright as
I speak అని అన్నాడు. ఈ వ్యాకరణం అటువంటి
మోతాదులోనేవుంది.

దీనిమీద ప్రాచీనపండితులు సవాల్ చేస్తు
న్నారు. నవీనులు ఇది ఇంకా సంకుచితంగానే వుందని
అనుకుంటున్నారు.

ఇది చిన్నయసూరిగారి వ్యాకరణంకంటె చాలా
తేలిక. చిన్నయసూరి వ్యాకరణం తెలుసుకో
డానికి ప్రాణాయామానికి చేసినంత ప్రయత్నం చెయ్యా
లి. జీవద్భాషలోవుండే వ్యాకరణం ఇంకో డిక్షనరీ
పుస్తకం పట్టకుండా ఉండేటంత తేలికగా వుండాలి.
ఆవిషయంలోనూ ఇది చాలాసఫలప్రయత్నం కలది

దో పోయినా ముందు ముందు ఇది పలన పాఠకవాళ్లోకి వచ్చి ఇంకా వ్యావహారికభాషా వ్యాకరణాలను తోవ తీస్తుంది.

శాస్త్రిగారి పై వాక్యము లీగ్రంథప్రయోజనమును తెలియజేయుచున్నవి.

భావకవిత్వము

మఱియు పైయుపన్యాసమున శ్రీశాస్త్రిగారు భావకవిత్వమునుగూర్చి చెప్పినమాటలు సమంజసముగ నున్నవి. అవి యిట్లు కలవు:

భావకవిత్వము

సంపట్లో పరామిత్యా అని భావకవిత్వం ఒకటి వచ్చింది. ఈ భావకవిత్వం అనేమాట లిరిక్ అనేదానికి తర్జుమా. ఇది సరియగు తర్జుమా కాదని అంటులూ అంటున్నారు. పోనిండి. అకోరూథపసం అని అనుకుందాం. ఈ భావకవిత్వాన్ని పెద్దలంపలూ వికకంఠ్యగా తిట్టుతూవున్నారు. ఎందుకో? భావకవిత్వ మనేముద్రతో బయలుదేరే ఈకవిత్వము ఇంటిల్లిపాదీ ఎవరికీ తెలియడము లేదు. కొన్ని తెలిసేవి ఉన్నవి. కాని అవి తెలియడం లేదు. ఇది గ్రాంథిక భాషే అయినప్పటికీ ప్రాచీనులకు నవీనులకూ సమంగానే తెలుస్తూవున్నది. ఈగ్రాంథిక భాషలో విచిత్రమైన అప్రయోగాలుంటవి. మచ్చుకు ప్రభ్వీణి, వఖోపీళము, నాయకి (నాయికార్థంలో) ఇంకా అర్థానుస్వారకల్పనలు, శకటరేఫకల్పనలు ఇవి తీసివేస్తే ఇబ్బంది లేదు. కాని సృష్టిస్తేమాత్రం విశ్వామిత్రసృష్టే. వైయాకరణంగా తప్పైనా వ్యవహారంలో వుండేమాట వేస్తే అక్షేపించేది లేదు. కొత్తప్రయోగాలు కొత్తఅర్థాలు సృష్టిస్తే ఆసృష్టికి వెంటనే వస్తివస్తుంది. వ్యావహారిక భాష కోరేపండితులైనా అవాసనను తప్పుకోలేరు.

అయితే ఒక్కటి. వాసనమహాడా అతిక్రమింపజేసేటంత కవిత్వం అందులో వుంటే అదీ ఆదరణీయమవుతుంది. ఉపనిషద్భాషలోని వ్యత్యయాలను (నేటికి వ్యత్యయాలు) అతిక్రమించి మనం చదువుకోవడం లేదా? శేమన్నను తోలగించామా? షేక్స్పియరును ఎవరైనా అఃఅనగలరా?

ఇంకా ఈ భావకవులకు తమ భావాలకు స[...]యినభాష లేదు. మనకు బోధపడని ఆభావములోని[...] గుణములను మనము ఎట్లా నిరూపించగలము? [...] రచించే భాష అంతా సాంకేతికంగా కనిపిస్తుంది. [...] ప్పుడు పిల్లవాళ్లు ఇతరులకు తెలియకుండా ఉండేటం[...] కొత్తకొత్త సాంకేతిక – అక్షరాలు, సాంకేతిక భా[...] కల్పించుకొని ఉత్తరాలు రాసుకొనేటందుకు త[...] తాము మాట్లాడేటందుకు ఉపయోగిస్తారు. అట్లానే [...] నిన్నీ వారివారికవులో వారికిమాత్రమే ఉపయోగిస[...] కావలెను. అందటికే ఇది తెలిసేదే అని ఎవళ్లయి[...] ఒకవేళ వాదిస్తారా నిజం గ్రహించడానికి లోకం [...] ఉంటుంది.

ఇందులో ఖండింపదగినవిషయం మరోటివు[...] ఈభావకవుల్లో ఎప్పుడూ తనగొప్పదనాన్నే [...] కోషం; ఎప్పుడూ పదాలతో లేనియేమువ్ర ఏడు[...] ఎప్పుడూ దుఃఖాన్ని విశ్వసించడం. ఈయేమువ్రా, ఈ[...] ఖమూ Perennialmel ancholia. ఇటువంటి Hy[...] chondria ఎంతవసిగా కనుర్పుకుంటే అంతమం[...] మనస్సైనా బాగుపడుతుంది. ఎప్పుడూ తనగొ[...] నాన్నే రాసుకుంటే లోకాని కేమీ మెప్పంలేదు [...] లోకం చెప్పుకోవలసినగొప్పదనాన్ని తామే చెప్పు[...] టున్నారు.

ఆంధ్రకావ్య వాఙ్మయము–భవిష్యత్స్థి[...]

ఆయుపన్యాసము యొక్క ఉపసంహ[...] మున మున్ముందు ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు [...] నున్న దుర్గతినిగుఱించి శాస్త్రిగారిట్లునుడివి[...]

ఉపసంహారము

శ్రీతిరుపతి వెంకటకవులతో ప్రాచీన కవి[...] ఆగిపోతుంది. అందులకు మనం విచారించనక్కఱలే[...] ఇక ఇంగ్లీషు ప్రధానంగా చదువుకొని తెలుగులో క[...] చేసేనవారే కవులు కాబోతారు. ఇక దేశదేశాలూ [...] పట్నాలలో గ్రామాలలో కవితావాసనను సా[...] అనుభవింపజేసి సర్వత్ర కొంతకొంతమంది కవు[...] సృష్టించే ప్రాచీన కవులు ఆగిపోతారు. ఇకము[...]

ఏదో ఉద్యోగ- జవానాలో ఉండి ఏదోపత్రికలకు సరియైన భావకవిత్వము వ్రాసేవారో, లేక ప్రచురణకర్తలకు పుస్తకములు రచించి అమ్ముకొనేవారో మనకు కవులు కాబోతారు. దీనికి మనం విచారింపవలసిన పనిలేదు.

కవులపుస్తకాలు వారిముఖతా విని రాసుకొని యావజ్జీవం దాచుకోవాలిసిన కాలం అసిపోయింది. పండితులవద్ద అట్టే మొట్టికాయలు తినవలసినకాలం తీరిపోయింది. అచ్చుకూటాలు దీక్షనీలు భాండాగారాలు వెలసినవి.

"దీని కీమనము విచారింపవలసిన పనిలే" దన్నారు శాస్త్రిగారు. నిక్కమే. దేనికిగాని విచారించి చేయునదిలేదు. కానున్నది కాక మానదు. కాని ఆంధ్రవాణికి అట్టిస్థితి కలుగకుండ నివారించుటకయి యీనాటి విద్యాధికులు, వారితోపాటు శ్రీమంతులు చాలినంతవఱకు ప్రయత్నింపక యుపేక్షింతురేని యదియాంధ్రవాణిపట్ల వారు కావించు మహాపచారమునకంటె నొండొద్దియు కానేరదనుట సాహసమనగూడదు.

నీలువిగ్రహ సత్యాగ్రహము చెన్నపురి

నవంబరు మాడరన్ రివ్యూ యీవిషయమున ఇట్లు సలహా ఇచ్చుచున్నది.

నీలువిగ్రహమును దీసివేయించుటకుగాని, పగులగొట్టుటకుగాని, లేక విరూపమును గావించుటకుగాని, ప్రయత్నములను జేయుచున్నవారిపూనిక నైతికముగ నుచితమయినదే. కాని యందుకయి జైళ్లకు బోవుట యుచితముకాదని తలంతుము. భారతదేశమునందలి బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు తమగొప్పను, నాగరికతను ప్రకటించుకొనుటకు ఇతరవస్తువులతోపాటు నీలువంటి క్రూరుడు, దుష్టుల్యుడు నగువాని ప్రతిమనుగూడ నుంచుకోతలంతురని అశ్లేయుంచుకొని యానందింపనిండు. సైనికులు నిర్వర్తించిన యుత్కృష్టధర్మజ్ఞాపకచిహ్నమును దీసివేయించుటకయి ప్రయత్నించి చెఱసాలలయందు బాధపడుటకంటె చెన్నపురమున నొకానొకబహిరంగస్థలమున నీలుకావించిన యమానుషచర్యలప్రకటనమును శాశ్వతముగ నేల కావింపరాదు? కేయిగారు రచియించిన సిపాయియుద్ధచరిత్రయందలి కొన్నిపట్టులీపనికి జాలినవి.

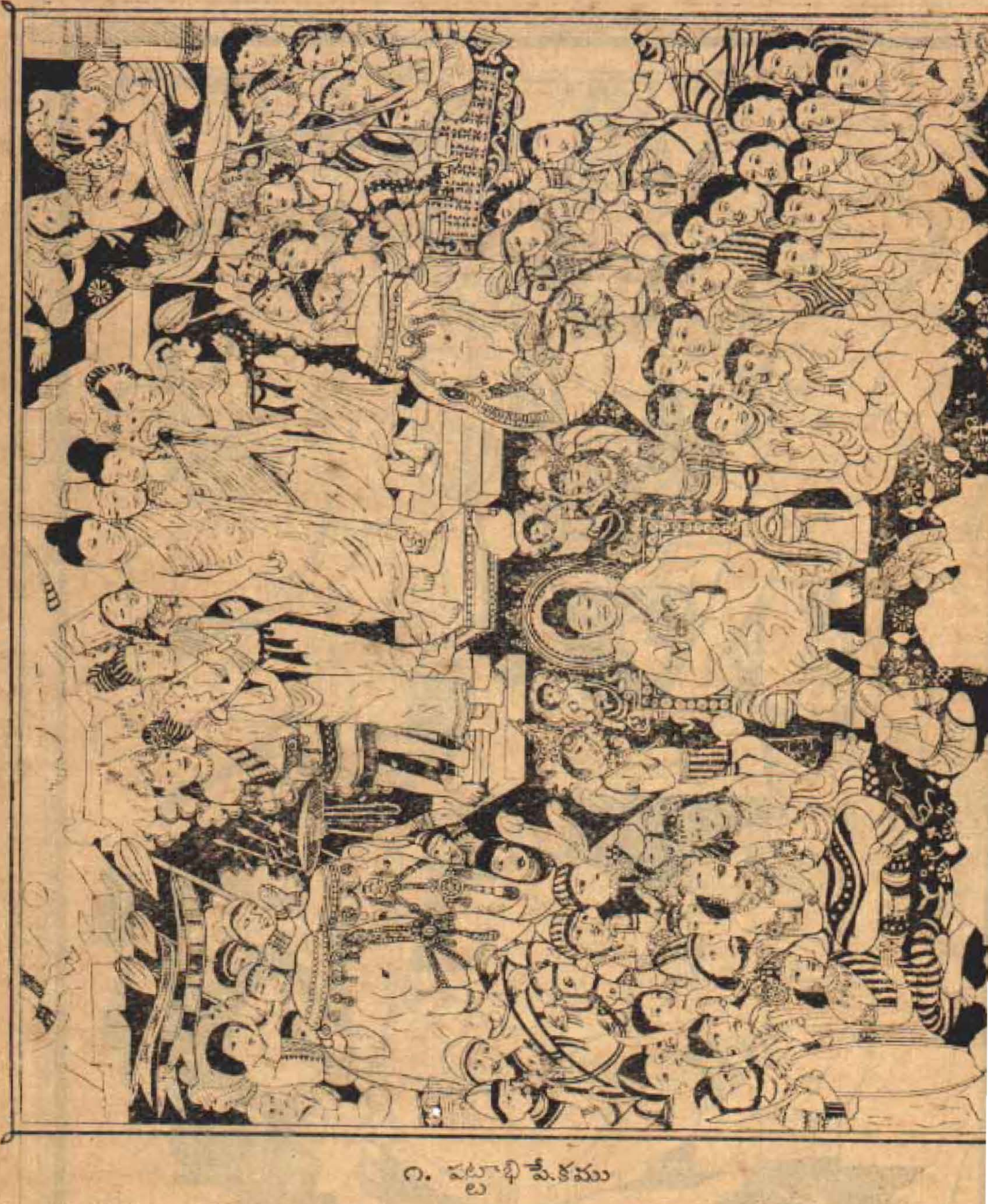
ఈ విగ్రహమును దీసివేయించుటకై చెన్నపురమున దీవప్రచారమును జరుపుచున్నవా రీసలహాను అంగీకరించి తమప్రయత్నమును విరమింపజాలరని తలపవచ్చును.

అజంతాచిత్రములు

౧. 'బుద్ధపట్టాభిషేకము'

గుహాలయము ౧౭

సిద్ధార్థుడు బుద్ధత్వమును పొందినవిషయము చిత్రించుటకు బౌద్ధశిల్పులకును, వ్రాయుటకు బౌద్ధకవులకును శోకపూజ్యప్రకరణము. ఈచిత్రమునందు బుద్ధునిపట్టాభిషేకము నతిగంభీరముగ చిత్రించిన బౌద్ధచిత్రకారుల భక్తి కడుప్రశంసనీయము. బుద్ధుడొక వజ్రస్థాపితసింహాసనమున బోధముద్రను గూర్చుండియున్నాడు. ఆయనశిరముచుట్టును పరివేషము కలదు. పరివేషమున కిరుప్రక్కల దేవశిశువులు పుష్పమాలికల గొనివచ్చియున్నారు. బుద్ధునిపార్శ్వములయందు వామమున 'పద్మపాణియు,' దక్షిణమున వజ్రపాణియు నున్నారు. ఇరువురిచేతులయందును చామరములు కలవు. బుద్ధునిపాదములక్రింద పీఠమొకటి కలదు. చిత్రమున కుడిప్రక్క నేలపై నాసీనులై పదునేడుగురు వృద్ధులును, యౌవనులును అనుయాతులు బుద్ధుని స్తుతించుచున్నారు. వీరు బుద్ధుడు తొలుత జ్ఞానమార్గమునకు ద్రిప్పిన యైనుబదిమంది మహాశిష్యులలో, ప్రముఖులై యుండనోపుదురు. వీరిపైన బుద్ధసందర్శనార్థము వచ్చినవారు నలుగురుపురుషులు అశ్వారూఢులు కలరు. అందొకడు పొరసీకునిదుస్తుల ధరించియున్నాడు. ఎడమప్రక్క బుద్ధదర్శనార్థము నానాదేశములనుండి వచ్చినరాజులును, రాజకుమారులును వసేకులు కలరు. వారివెనుక కత్తులను, కేడెములను ధరించి కొంత

౧. పట్టాభిషేకము

పరివారము కలదు. వారివెనుక అశ్వారూఢులు ఇరువురుపాసకులు కలరు. బుద్ధునిపాదములకడ నిరువురు పూజచేయుచున్నారు.

పటమున పైభాగమున నుండునది బుద్ధుని మరియొక చిత్రము. బుద్ధుని పరివేష్టించి యనేకులు పరివ్రాజకులు చామరముల ధరించియున్నారు. కొందరు చిత్రవి-
ములగు తలపాగల ధరించినవారుకూడ కలరు. కుడిప్ర
నొకగజముపై నొకరాణియు నంజలీబద్ధయై బుద్ధ
ర్థించుచున్నది. ఆయననుచుట్టి యనేకపరివారము
చామరపతాకముల ధరించియున్నది. వారిపైన

౧. సందర్శనము

పురు నాగులు కేలుకన్నుల మోడ్చి బుద్ధుని సేవించుచు న్నారు. ఎడమప్రక్కగూడ నకేకులు గజారూఢులై వచ్చియున్నారు. గజములకుగల యాభరణములమాల్య ములును అతిసుందరములునై యున్నవి. చిత్రమంతయు భక్తిరసాత్మకమయి చాలఅందముగా నున్నది. చిత్రపరి మాణము 11'-6" × 8'-8",

౨. సందర్శనము

గుహాలయము ౧౭

ఈచిత్రమున అధిపుడొక డున్నతాసనమున నొక దిండుమానుకొని తన్ను దర్శించవచ్చిన యొకపరివ్రాజకు నితో సంభాషించుచున్నాడు. రాజదర్శనార్థము వచ్చిన పరివ్రాజకుడు,రాజునకు ఫలముల సమర్పించుచున్నాడు. అతని కొక నరపుగొడుగు కలదు. రాజు వెనుక నొకపని కత్తె జలకుంభమును కలిగియున్నది. వరియొక స్త్రీ చామ రమును ధరించియున్నది. కుడిప్రక్క రాజపత్నియు, నిరువురుపుత్రులును కలరు. పుత్రులలో నొకడు తనతండ్రి యానుకొనియుండు దిండు నానుకొనియున్నాడు. రాజ పత్ని యొకపీఠముపై నాసీనురాలైయున్నది. క్రింద ము గ్గురు రాజానుచరులు పరస్పరము సంభాషించుకొనుచు న్నారు. కుడివైపు క్రిందిభాగమునందు రెండుమహిషములు కలవు. ఎడమప్రక్క ద్వారపాలకు డొకడు ఖడ్గధారియై నిలిచి యున్నాడు. రాజు వెనుక భవనాంతర్భాగమును మఱుగుపఱచుచు నొక తెర కట్టబడియున్నది.

విఘ్నేశ్వరుడుకూడ ఒక దేవుడేనా?

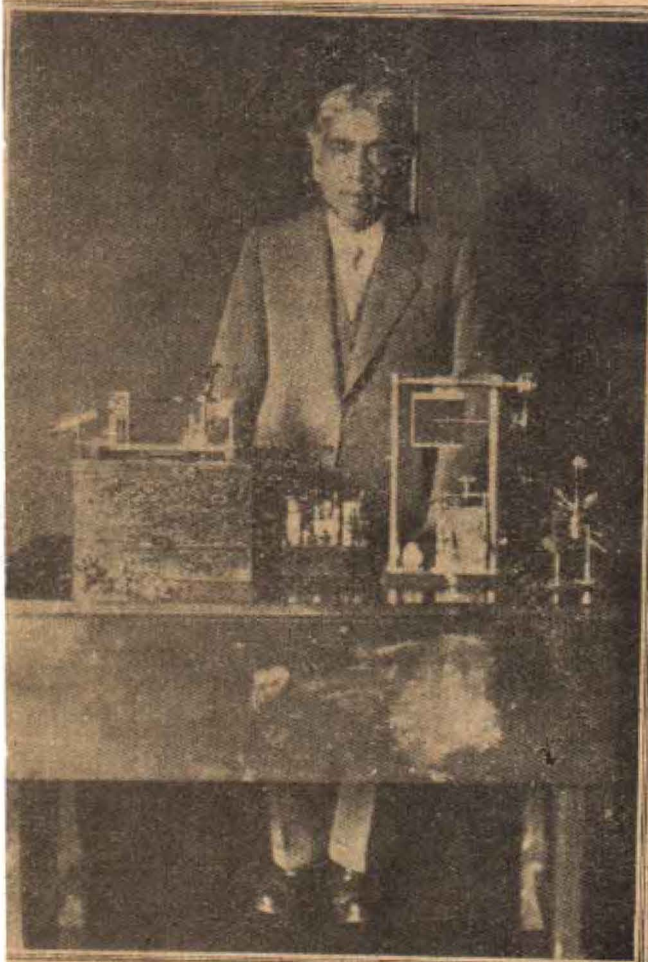
కడచిన భాద్రపదమాస భారతిసంచికలో శ్రీకుందూరి ఈశ్వరదత్తుగారువ్రాసిన 'విఘ్నే శ్వరుడుకూడ ఒక దేవుడేనా?' అను వ్యాస మును జూచి విజయనగరము నుండి శ్రీచే లూరు సూర్యనారాయణరావుగారు 'విఘ్నే శ్వరుడు ఒకదేవుడే' అను పేరున ఒకవ్యాస మును, తెక్కలినుండి శ్రీ యల్లాపంతుల జోగయ్యగారు 'వినాయకతత్త్వము' అను పేరున నొకవ్యాసమును, రచియించి భా ప్రకటనార్థము పంపినారు. మొదటి విఘ్నేశ్వరుడు, రుద్రుడు శ్రీ దత్తు వ్రాసినట్లు ఆదిమనివాసులగు ఒకజాతి కులుగాక పరదైవతములే యని శ్రుతి పురాణాదులనుండి బహుళ ప్రమాణము జూపుచు వారి మాహాత్మ్యమును జాటి రెండవవారు, విఘ్నేశ్వరునికిని, తచ్చిహ్న లకును, తత్త్వమార్గమున సప్రమాణ సర్థనిరూపణమును కావించినారు. రెండు ములును భారతీయులకు సహజసిద్ధ ఆస్తికబుద్ధిని, దైవభక్తిని పెంపొందింప యున్నవి. శ్రీ దత్తుగారి వ్యాసమి లోనిది కాదు. కేవలము లౌకికజ్ఞానజన్య నూహామాత్రముచే కల్పింపబడినది. వెన కొందఱు చరిత్రకారుల ననుసరించి దత్తు పదార్థమును బురస్కరించుకొని ఊహి రచియించిన వ్యాసమును పై రెండు ములు నెదుర్కొనజాలవు. చరిత్రాధార ననుసరించి దత్తుగారి క్రొత్తయూహను ర్థింపగలవ్యాసమునకు 'భారతి' స్వాగత జెప్పును.

—సంపాదక

వృక్షముల హృదయము

జయంతి ప్రభవ శరదృతువు సంచి శ్రీ పుప్పల లక్ష్మణరావుగారు వృక్షముల దయమును వ్యాసమున వృక్షముల హృ సంచలనమును కనుగొనుటకు శ్రీయుత దీశచంద్ర బోసుగారు కనిపెట్టిన యంత్ర

...మును, అదిచేయుపనిని తెలిపినారు. ఆవిషయ ...ా క్రింద నుద్ధృతమైనది.

శ్రీయుత జగదీశచంద్రబోసు గారు

మన దేహమందు హృదయము పనిచేయునపు ...ను కొంత విద్యుత్ప్రవాహముత్పత్తియగుచుండును. ...ములయొక్క హృదయము పనిచేయునపుడు కూడా ...త విద్యుత్ ప్రవాహ ముత్పత్తి యగుచున్నది. ...గారిచే చెట్లహృదయమును నిరూపించుటకును, ...దేహములందు నీరెట్లు ప్రవహించుచున్నదను సమ ...పూర్తి చేయుటకును నిర్మించిన యంత్రమందు ...తిసూక్ష్మమగు ప్లాటినముసూది ఒకటియున్నది. ...ది ఒకప్రక్కకొనకు అతకబడియుండును. ఈప్లా టినముసూదితో సంబంధము కలిగిన, మిక్కిలి సున్నిత మగు యొక గాల్వనామీటరుండును. ఈ యంత్రమునకు బోసుగారు "విద్యుత్ హృదయశోధిని" యని పేరిడియున్నారు. ఈ యంత్రమం దుండు ప్లాటినపుసూది క్రింద చెట్టుయొక్క ప్రకాండమునుంచి మరను మెల్లగా త్రిప్పిన ఆసూది క్రమక్రమముగా కాండలోనికి లోతుగా ప్రవేశించును. అట్లు ప్రవేశించి న ..దు చర్మముక్రింద నుండు వివిధములగు కణసంహతులను (టిష్యూస్) స్పర్శించును. మొదట సూది బహిశ్చర్మమును స్పర్శిం చును. తరువాత మెత్తని గుజ్జువంటి కండరమును దానితరువాత అంతకంటె లోతుగనున్న అంతశ్చర్మమును, దాని తరువాత యింకను లోతుననుండు వివిధ ములగు నరములను, నీటి నాళములను స్పర్శించును. ఇంతవరకు గాల్వనామీట రునందు యెట్టిమార్పును కలుగదు. యంత్ర మందుండు ముల్లు కదలక శాంతస్థితియం దుండును. తరువాత ప్లాటినముశోధిని నర ములను నాళములను దాటి వాటిక్రింద నుండు హృదయ కణములను స్పర్శించును. ప్రాణశక్తిని కల్గి నిరంతరము ముడుచు కొనుచును, తెరచుకొనుచును నుండే కణ ములను శోధిని తాకినవెంటనే గాల్వ నామీటరందుండు ముల్లు అత్యతి వేగ చలనమును చూపును. లయప్రకారము ముందుకును వెనుకకును అముల్లు తిరుగాడు చుండును. జీవములేని కణములందు విద్యు చ్ఛక్తి పుట్టదు. సజీవములైన హృదయకణ ములే విద్యుచ్ఛక్తిని పుట్టించగలవు. హృదయసమానమగు అంగము వృక్షములందు గూడ గలదనియు, మనలో హృ దయమెట్లు రక్తము తోడుచున్నదో, వృక్షముల హృద యము కూడ నట్లె లెఖ్ఖప్రకారము లయనవలంబించి నీటిని, ఆహారరసమును తోడుచున్నదని ఈహృదయశో ధిని యంత్రమువలన మనకు తెలియుచున్నది. ఈగాల్వ నామీటరు నందుండు ముల్లుపై సన్నని వెల్తురు కిరణ మును ప్రసరింపజేసి ఆకిరణమును ఒక తెరపై పరావర్త నము చేసినయెడల బింబము తెరపైపడి చలనము కోటిం

తలు వృద్ధినొంది ముందునకు వెనుకకును తాండవమాడును మానవుల కైశ్వర్యము కలుగ చేయును.

ప్రజాస్వామిక పరిపాలనము

ఆసంచికయందే శ్రీయుత డాక్టరు వంగల శివరాం (యం. ఏ., పి. హెచ్. డి. (హార్వర్డు) యఫ్. ఆర్. హెచ్. యస్. రాజనీతి పండితులు, లక్నో విశ్వవిద్యాలయము)గారు ఆంగ్లమున వ్రాసిన వ్యాసము ననువాదము 'ప్రజాస్వామ్యము విఫలమైనదా' అనుపేర నొక యుత్తమతరగతికి జెందినవ్యాసమున్నది. వెనుకటి ఉత్తమరాజనీతి తత్త్వజ్ఞులు కొందఱియొక్క సిద్ధాంతములను, ప్రపంచమందలి భిన్న భిన్న రాష్ట్రములయందలి వెనుకటి, యిప్పటి పరిస్థితులను పురస్కరించుకొని ప్రజాస్వామిక పరిపాలనమువలని సాధకబాధకముల నందు శివరాముగారు చక్కగాచర్చించి తత్ప్రయోజనములను ఇట్లు వివరించినారు.

ఒకవంశమువారు తమ మేలుకొరకే రాజ్యము చేయవచ్చును. ఒక తెగవారు కూడా అట్లే తమతెగ మేలునే కాంక్షించి పరిపాలింపవచ్చును. ఈరెండు సందర్భాలలోకూడా పరిపాలకవర్గానికి బయటనున్న వారి క్షేమమును భంగముకలుగుతుందికాని అదేవిధముగా ప్రజలే తమక్షేమమునే అభిలషించి పరిపాలిస్తే, అప్పుడు ఎవరి ప్రయోజనాలు (interests) వదలివేసినట్లు? కొన్ని కొన్ని రాష్ట్రాలలో ప్రజాస్వామిక పరిపాలనావిధానములో ఏలోటుపాటులున్నా ప్రజాస్వామ్యమనే ఆదర్శము మాత్రము స్వతంత్రజాతులకూ, పరాధీనజాతులకూ కూడా ఉత్తేజము కలిగింపక మానదు. వేర్వేరు రాజకీయ సంస్థల పరస్పరసంబంధమును నిర్ణయించడానికి నానాజాతిసమితి వంటి నూతనసంఘములకు ఈఆదర్శము మార్గదర్శకమైన వెలుగువలె ఉన్నది. దీనిలో [illegible] కమహత్తు ఉన్నది. ఇది వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవాద[illegible] వ్యక్తులకు మాత్రమే ఆదర్శము కాదు. జాతీయవా[illegible] వలె పరిమిత సంఘమునకే ఆదర్శమునూ కాదు. ఇం[illegible] అన్ని ఉన్నతాదర్శాలూ గర్భితమై ఉన్నవి. [illegible] కంటే తక్కిన రాష్ట్రాలతోనూ, జాతులతోనూ క[illegible] బంధము ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతాలమీద ఆధారప[illegible] యినట్లయితే ఏరాష్ట్రముగాని, జాతిగాని ప్రజాస్వా[illegible] మును ఆంతరంగిక విషయాలలో నిలుపుకోజాలదు.

ఒక అమెరికా దేశీయుని భారతదేశపరిచయ[illegible]

'రెవరెండు ఆర్. యస్. లోరింగు' ఒక అమెరికనుమహాశయుడు కొన్ని నెల[illegible] పూర్వం భారతదేశానికి వచ్చినాడు. అ[illegible] తన్ను సందర్శింపగా చెప్పిన విషయము[illegible] మిల్వాకీజర్నలు' అనుఒకపత్రిక ప్రకటించి[illegible] దాన్ని మాడర్నరివ్యూ (నవంబరుసం[illegible] ఉద్ధరించింది. అందులోనుంచికొంత :

"బొంబాయిలోగాని కలకత్తాలోగాని ఒక [illegible] మహ్మదీయుడు పవిత్రమైన ఆవును చంపుతాడు. అ[illegible] హిందువులు చెలరేగుతారు. వెంటనే పెద్దహత్య[illegible] ప్రారంభమౌతుంది. లేదా, మేళతాళాలతో హిందు[illegible] ఉత్సవంచేస్తూ, మసీదుఎదురుగా ఊరేగుతారు. త[illegible] దుఎదుట మేళతాళాలు వాగడంఅంటే మహమ్మ[illegible] లసహించరు. అందుకని వాళ్లుకత్తికట్టారు. ఇక అన[illegible] విధ్వంసకారియగు ఒకపెద్దపోరాటం రేగుతుంది. అంతఃకలహాలున్నంతవఱకు భారతదేశం తనదేనన్న[illegible] సంతో ఇంగ్లాండు ఆ కలహాలుచూస్తూ, లోలోపల[illegible] కొంటూ కదలకుండా ఉంటుంది." అని 'లో[illegible] అన్నాడు.

నాలుగునెలలపరిచయంలో ఆయనకు భార[illegible] పట్టుగలిగిన అభిప్రాయం ఇది. ౮,౦౦,౦౦,౦౦ మహ్మదీయులూ, ౨,౨౦,౦౦,౦౦,౦౦ హిందువులూ ఈనాటిభారతదేశం బ్రిటీషుబాధకు ఉనుకుతూ[illegible]

క కోపరాశి అని, లోహమయాలైన భారతీయదేవ
ా విగ్రహాలతోను మురుకుబట్టలతోను నిండిఉన్నగది
ో మగ్గంనేస్తూ ఉన్న గాంధిమహాత్మునితో సంభాషిం
వ లోరింగుగారి అభిప్రాయము.

లోరింగు చెప్పితాడు:—"నేను చాలమంది భార
య న్యాయవాదులను, రాజకీయనాయకులను కలుసు
ని మాట్లాడినాను. ప్రపంచయుద్ధంలో వేలకువేలుగ
ారతసేవలను ఉపయోగించుకొనికూడా భారతదేశ
ుపై ఎడతెగకుండా తన అధికారాన్ని సాగిస్తూనే
న్నందుకు వాళ్లందరూ ఇంగ్లాండుపట్ల విరోధభా
న్ని వెలిబుచ్చారు.

"తుపాకి నోటినిచూపి బెదరించి ఇంగ్లాండు సేవ
ను కూర్చుకుంది. తిరుగుబాటు అన్నప్పుడంతా సేవలను
ల్చిపారవేయడానికి వెనకదీసిందికాదు. స్వాతంత్ర్యం
స్తానని చాలామారులు వాగ్దానాలుచేసింది. యుద్ధం
గిసిన తర్వాత వాగ్దానాలమాట వాళ్లలోకలిసిపోయింది
టిషు ప్రభుత్వంఇంకామనని త్రివకూర్చు చేస్తుంది."ఇదీ
ళ్లు నాకు చెప్పింది."

* * * * *

భారతదేశంలో ఇంగ్లాండుప్రభుత్వం నిష్ఫలమైనా
మంటూ 'లోరింగుగారు చెప్పినారు.' "అక్కడ మం
ోట్లున్నాయి బ్రిటీషువారు నడవడానికి. మంచిహో
ళ్లు, భవనాలు (రాజ్యాంగానికి సంబంధించినవి), రైళ్లు
స్తారంగా ఉన్నాయి. ఇవంతా ఇంగ్లండుకోసమే. అక్క
జనానికి ఇగ్లండుసహాయం ఏమీలేదు. రాజ్యాంగానికి
సస్తానం తయారుచేయడానికి విద్యాశాల లున్నా
ు. భారతదేశములో నాటికి తోంభయి
ంది చదువురానివాళ్లు. ఇంగ్లాండు పని
చ్చినంతవరకు రాబట్టుకోవడమేకాని అక్కడి ప్రజల
్షేమం విచారించడానికి కాదు. బ్రిటిషువార్తాపత్రికల్లో
వలరాకపోకల ప్రకటనలనుచూస్తే ఇంగ్లండు అభిప్రా
ం ఏమో తెలుస్తుంది. 'హోంబర్గును, న్యూయార్కును,
ార్సేల్సును' పాద్యేటిడలు 'అనిఉంటవిగాని'ఇంగ్లండు
ాద్యేది' అని ఉండదు. 'హోంవర్డు' (ఇంటినిగూర్చి
యేది) అనిఉంటుంది. బ్రిటిషువారు భారతదేశమును
చూటస్థానంగాగాని, పనిచేయడానికి వచ్చినస్థానంగాని,
తలుస్తారు. ఎప్పుడూ 'ఇంటికి ఇంటికి' అంటూంటారు."

* * * * *

ఈ త్తరభారతదేశంలో పత్తి అపరిమితంగా పండు
తుంది. బొంబాయికలకత్తాలలో పత్తి మిల్లులు చాలా
ఉన్నవి. జనపనార, బొగ్గు, ఇనుముకూడ విస్తారం అ
క్కడ దొరుకుతుంది కాని ఇదంతా బ్రిటిషువారిచేతు
లలో చిక్కుపోయింది. దేశీయులకు రాజ్యాంగంలో
మాటచెల్లుబడిలేదు. పన్నులు విధించడంతా నేనా, నాకా
వ్యాపారాలకు సొమ్మును వినియోగించడం అంతా బ్రిటి
షుప్రతినిధులపనే. రాజ్యాంగసభలోని దేశీయసభ్యులు
స్వదేశాభివృద్ధికొఱకు ఏదయినా సొమ్ము వినియోగించ
వలెనంటే అది అనవసరమాట. అప్పటికి 'పైసానహీ'
అని అన్నాడు ఆయన.

"భారతదేశానికి సంబంధించిన అన్నివిషయాలు
బ్రిటిషుమంత్రాంగంలో పుట్టాలె. ఇర్వినుప్రభువుగారికి
భారతదేశంపట్ల సానుభూతిఉందికాని అధికారంలేదు."

భారతదేశం అంటరానివాళ్లు వదిలేస్తేకాని విము
క్తిని పొందజాలదని ఆయన అన్నాడు.

* * * * *

"పైజాతులనుండి ఒక్కడుగాని క్రీస్తుమతం స్వీక
రించడంలేదు. ఎటువంటి మాలినవారు, దీనవారు మాత్రమే
ఆ మతంలో ప్రవేశిస్తారు. భారతీయులకు ఇప్పుడు మ
తబోధలక్కరలేదు. ఆవిషయాల్లో వాళ్లు సిద్ధహస్తులు.
వాళ్లకు కావలసింది విద్య, విద్యాశాలలు, వైద్యశాలలు,
ఆధునిక యంత్రసముదాయం, పాశ్చాత్యపద్ధతుల నను
సరించిన వ్యవసాయం, పరిశ్రమ ఇవి." ఇది ఆయన
అభిప్రాయము.

పైవిషయం 'ఇంటివారు వేలుచూపిస్తే
బైటివారు కాలుచూపిస్తా'రన్న సామెతకు సరి
పోయింది.

హోర్నియము

'మనోరమ' కార్తికసంచికయందు శ్రీ
మతి గోపాలదేవీకన్య (హిందీప్రభాకర) గారు

హార్మోనియము వ్యాప్తినిగూర్చి వ్రాసినవ్యాసమున ముఖ్యాంశము లిందు పొందుపఱుప బడినవి.

ఈవాద్యమున కిపుడపారమైన వ్యాప్తి యున్నది. కొంచెమో గొప్పయో చదువుకొన్న స్త్రీపురుషులెల్లరు ఈజంత్రమును వాయించుట కుంత నేర్చుచుందురు. ఇది సంగీతమున కెంతవఱ కుపకరించునో ఆరయదగును.

Sunday 'Times' పత్రికలో సర్ మహమ్మద్ ఇక్‌బాల్, M. A., Ph. D. గారు హార్మోనియమును గూర్చి, "వర్తమానమున హార్మోనియము సంగీతమును ధ్వంసముచేసివైచుచున్నది. సారంగి, చితారు మొదలగువానిలోనుండు మార్దవము హార్మోనియములో లేదు" అని వ్రాసియున్నారు.

ఈఅభిప్రాయము సంగీతశాస్త్రజ్ఞులకు సమ్మతమైనది. నిశ్చయముగ ఈజంత్రమున సంగీతమందలి సారస్యసౌకుమార్యములు చెడిపోయినవి. ఇది నేర్చుకొనుటకు చాల సులభమైనదనుట నిజమే: స్వరము పలికించుటకు వీణ మున్నగువానియందువలె శ్రమపడ నక్కఱలేదు; స్వరమున కిది మంచి ఆశ్రయ మిచ్చును. తక్కిన వాద్యములం దీసులువుతనము లేదు. కావున నిది సులభముగదా యని జను లవలంబింతురు. కాని దీనిచేతలో కంఠస్వరములోని స్వాభావిక సౌకుమార్య మణగిపోవును.

వర్తమానమున మహారాష్ట్రమునందును, బంగాళమునందును, మైసూరునందును సంగీతమునకు మంచి ప్రచార మున్నది. అచ్చటివా రీవాద్యము నిష్టగింపరు. వారు, "హార్మోనియ మొక వాద్యముగా పరిగణింతుము కాని దానితో గాత్రము కలిపిపాడుట మే మభ్యసింపము. ఏలయన, దీనివలన విద్య వృద్ధిపొందదు. కంపము, గమకము మొదలగునవి హార్మోనియము పలుకనే పలుకదు. హార్మోనియములో పాడెడివారికంఠమున సూక్ష్మస్వరములు ఉద్భవింపజాలవు. ఏలయన, వారు తొలుతనొక చక్కని వాద్యమున కోమలస్వరములు పలికించి పలుకు టభ్యసింప నేలేదు." అని చెప్పుదురు. సంగీతవేత్త లిప్పటికిని తంబుఱ, వీణ మొదలగునవే సహాయజంత్రములుగా నుపయోగింప నిశ్చయించుచుందురు. ఇవి మన ప్రాచీనవాద్యములు. వీనివలన గలుగు స్వత[illegible] సంగీతజ్ఞానము హార్మోనియమువలన గలుగదు.

సంగీతప్రియులకు ఒక్క విన్నపము: [illegible] మర్మము నెఱిగి ఆనందింపగోరువారు మొదట హార్[illegible] యముతో గొంతుక భగ్నము చేసికొనవలదు. ఈ [illegible] ము కంఠమాధుర్యమును నిలుపనీయదు.

అభ్యాసమునకు ప్రాచీనవాద్యములే [illegible] నుపకరించును. సంగీత జ్ఞానము కలిగి, స్వతంత్ర[illegible] కల్పన మలవడిన తరువాత ప్రక్కవాద్యముగా నిది [illegible] యోగింపుకొనవచ్చును: అప్పుడు భయము లేదు.

భవిష్యత్సమరము

'ఫార్వర్డు' సంవత్సరాదిసంచికలో [illegible] గోపాలుముకర్జీ గారు భవిష్యత్ప్రపంచ[illegible] మునుగూర్చి చర్చించుచు ఇట్లు చెప్పినార[illegible]

కసాయివాడు వధ్యస్థానమునకు పశువులను[illegible] నట్లు ఇప్పటియూరపీయ రాజ్యాంగములు తమప్ర[illegible] ప్రపంచయుద్ధమునకు పురికొల్పుచున్నవి. అన్ని జ[illegible] జనసామాన్యము తన తన జాతికి చెందిన రా[illegible] వేత్తల సామాన్య రాజకీయపద్ధతులకు విరుద్[illegible] ప్రవర్తించిననే కాని దైవసృష్టమగు నీప్రపంచ[illegible] అమంగళకరమగు నీభవిష్యన్మహాపదను నివారింప[illegible] దేదియు లేదు. దీనికి కారణములను ఇక్కడ [illegible] రించి చెప్పనక్కఱలేదు. కాని పాశ్చాత్యరాజ్య[illegible] లకు ప్రపంచశాంతియందుగల అభిరుచి, పట్టుకల [illegible] పులికి శాఖాహారముపైగల అభిరుచి, పట్టుదల వం[illegible] టాలంకారికము.

వానయేల తక్కువగ కురియుచున్న[illegible]

కడచిన యేబదిసంవత్సరముల వాతావరణ వివర[illegible] బట్టి వాన నూటనొకవంతు తగ్గినట్లు తెలియవ[illegible] న్నది. సూర్యరశ్మియందలిమార్పు మొదలయిన శా[illegible] క్తులే యందుకు కారణమని తలచుచుండిరి. కాని [illegible] ద్ధుడగు భారతీయ వాతావరణ శాస్త్రజ్ఞు డొకడ[illegible]

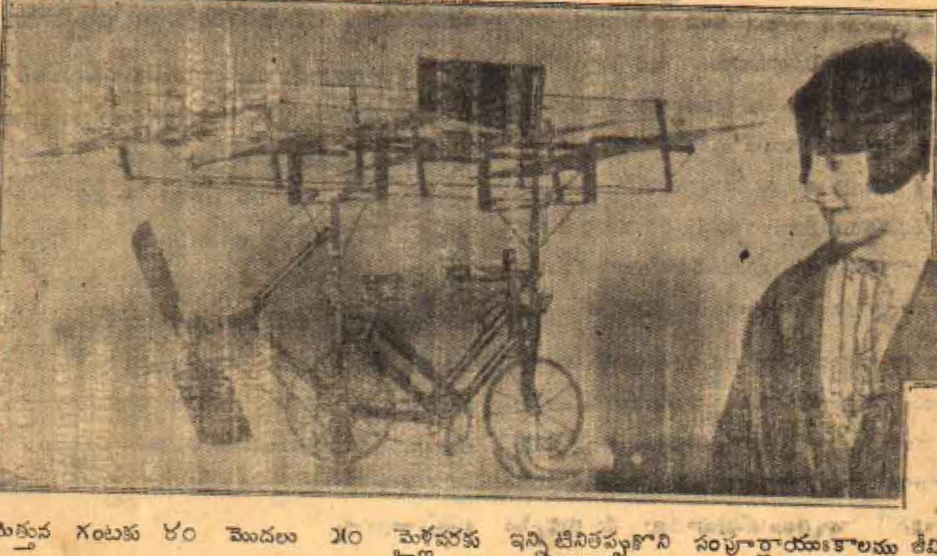
...శ కారణమును సూచించినాడు. అది యుక్తియుక్తము నున్నది.

సముద్రమున ప్రయాణముచేయు కొన్ని ఓడలు బొగ్గుకు బదులు చమురును ఉపయోగించుకొనుచున్నవి. చమురు నీటిపై ఒక అంగుళమున ౧,౦౦౦,౦౦౦-వ వంతుదళసరియైన పొరగా నేర్పడుచున్నది. వానకు ప్రధా కారణమగు ఆవిరి సముద్రపు నీటినుండి యెగయుటకు పొర అడ్డుచగులుచున్నది. కావన వానతక్కువగకురియు న్నది అని యాతడుసూచించిన కారణము.

[టిట్ బిట్సు—౧౯-౧౧-౨౭]

ఆకాశయానమగు సైకిలు

ఇదిభూమిమీదగాక ఆకాశములో ప్రయాణము చేయుటకనుకూలమైనత్రొక్కుడుబండి. ౩,౦౦౦ అడుగు

...యెత్తున గంటకు ౪౦ మొదలు ౫౦ మైళ్లవరకు ప్రయాణముచేయవచ్చునట. మామూలుత్రొక్కుడుబండి లె నేయుండి, యాకాశమున నెగురుట కనుకూలము గానమర్చబడిన రెక్కలు వెనుకచక్రమునకు గొలుసుతో కట్టబడియున్నవి. దీనివిలువ ౬౦ పౌనులు. దీనినినిర్మిం చినవాడు 'వియన్నా' నగరములోని 'మెకేలురోచెస్టరు' అను ఇంజనీయరు. ఇట్టియేర్పాటువల్ల అసహ్యములుగా నుండు రోడ్లమీదప్రయాణము చేయుటచే గలుగు ఇబ్బం దులు తొలగునని యాతని యభిప్రాయము.

[౧౯౨౭, అక్టోబరు ౨౯-వ తేది స్వీయ రుపత్రికనుండి.]

వన్యజంతువుల జీవితకాలము

వన్యములగు పశుపక్ష్యాదులు స్వస్వనియమితజీవిత కాలము సంపూర్ణముగ జీవించుటకు అవకాశములు చాల విరుద్ధముగానుండుటచే కొన్నిమాత్రమే పూర్తిగా జీవిం పగలుగుచున్నవి. లేకున్న వానిలో ననేకములు మను ష్యునికన్న చాలఎక్కువకాలము జీవించును.

రోగముల, ఇతరజంతువుల యుపద్రవముల మాట యటుండ విరుద్ధవాతావరణపరిస్థితులు, ఆహారాభావము, వేటకాండ్రు మొదలయిన శత్రువులనండియాత్రలు, మొద లయినవి వాటియకాలమరణమునకు కారణములగుచున్నవి.

ఇన్నిటినితప్పుకొని సంపూర్ణాయుఃకాలము జీవించునేని అవి యాక్రింద సూచించినన్నియేండ్లు జీవింపగలవు.

జంతువులు	వయఃకాలము-సంవత్సరములు
ఏనుగు	౧౫౦ మొ. ౨౦౦ వరకు
పులి	౧౬-౨ ,,
బోదువ	౧౧౫ ,,
గరుడపక్షి	౧౦౪ ,,
హంస	౧౦౩ ,,

ఖాళ్లు, సముద్రపుబాతు, మాలకాకి, చిలుక, తాబేలు
౨౦౦-౩౦౦ వఱకు

నీటిగుఱ్ఱము	౪౦	,,
ఖడ్గమృగము	౫౦	,,
మొసలి, గోదురుకప్ప	౪౦	,,
శేడిసచేప, గండుచేప	౧౫౦	,,
గఱ్ఱము, గాడిద, అరేబియాదేశపు ఒంటె, ఎలుగుబంటి	౪౦-౫౦	,,
తుక్కుకోడేలు	౧౦-౧౫	,,
అడవిపంది	౨౦-౩౦	,,
ఉడుత	౧౦-౧౨	,,
పెంపుడుకోళ్లు	౧౫-౨౦	,,
గుడ్లగూబ	౬౭	,,

[టిట్ బిట్సు — ౧౯-౧౧-౨౮]

దక్షిణభారతదేశమున హిందీవిద్యాభ్యాసము

భారతదేశమున నెక్కువభాగములయందలి జనులు హిందీమాటాడువారు. వ్యాపార పారిశ్రామికప్రపంచమున చాలవఱకు హిందీభాష వాడుకలో నున్నది. కావున మాతృభాషతో పాటు ఎల్ల భారతీయులకు హిందీభాషను నేర్చుకొనుట యావశ్యకము. చెన్నపురిదక్షిణభారతహిందీప్రచారసభవారు సం. ౧౯౧౮ మొదలు ౧౯౨౮ వఱకుగలకాలముయొక్క కార్యనివేదికను ప్రకటించినారు. దానివలన హిందీభాషాప్రచారాభివృద్ధి విశదమగుచున్నది. ప్రచారగ్రంథమాలయందు ప్రకటితములైన ముప్పదిగ్రంథములలో కొన్నిభాగము అమ్ముడుపోయినవట. వానిసంఖ్య: ౩౦,౯౦౦,—౧,౪౦౦,—౧౦,౯౦౬,—౧౦,౫౯౭,—౨,౪౫౦,—౮,౯౦౦,—౫,౨౭౦ ప్రతులట.

౧౯౨౨ సం. మొదలు, ౧౯౨౮ సం. వఱకు గల ౬ సంవత్సరములలో సభవారు జరిపిన వివిధపరీక్షలలో క్రమముగ ౪౬౪, ౧,౧౩౬, ౬౫, ౯౭౮, ౮౪౦, ౫౪౮ అభ్యర్థులు పరీక్షితులయిరట.

అభ్యర్థులసంఖ్య క్రమముగ తగ్గుమవచ్చినను సభవారు తమప్రచారప్రయత్నమును పట్టుదలతో కావించుచుండుట సంతోషదాయకము.

భారతీయప్రాచీనచిత్రకళ

భారతయుద్ధచిత్రములు: 'అక్బరు' చక్రవర్తికాలమున చిత్రింపబడినవి ఈ సంచికయందున్నవి.

౧. పద్మవ్యూహము. మహాభారతయుద్ధమున అభిమన్యుడు దీనిని భేదించి ప్రవేశించి తుద కందు వంచనచే వధింపబడెను. ఇది 'రాజంనామా' లోనున్న వర్ణనమునుండి తయారుచేయబడినది. దీనిని అక్బరుకాలమున ప్రసిద్ధినిగడించిన 'దస్వంతు' అను చిత్రకారుడు రూపమున చిత్రించినాడు. 'తులసి' అను వర్ణచిత్రకారుడు వర్ణచిత్రమును జేసినాడు. ఇందలివర్ణసామరస్య ప్రకాశము అప్పుడుచిత్రించిన చిత్రమునందువలె నవముగ పొడకట్టుచుండును. చిత్రమునందలి వివరములు స్ఫుటముగా నున్నవి. దీని కిందు చక్రవ్యూహమని పెట్టినారు.

౨. భారతయుద్ధమున పదునేడవదినమున త్రిగర్తదేశాధీశుడగు సుశర్మకును, అర్జునకును ఘోరయుద్ధము జరిగినది. అం దర్జునుడు సర్పాస్త్రమును ప్రయోగించినాడు, సుశర్మ గరుడాస్త్రమును ప్రయోగించెను. సర్పములను గరుడుడు మ్రింగుచుండుట చిత్రమునందగును. రేఖాచిత్రకారుడు: "జసవత్;" వర్ణచిత్రకారుడు: "భోరా."

౩. ధర్మజునితో పోరాడి మద్రపతియగు శల్యుడు నిహతుడైనాడు. శల్యుడు శత్రువుయొక్క ధర్మానువర్తనము నంగీకరించుచున్నాడో యన మోకాళ్లపై సాగిలబడియున్నట్లు చిత్రింపబడినాడు. రేఖాచిత్రకారుడు: "దస్వంత్;" వర్ణచిత్రకారుడు: "భగవాన్"

౪. కాంతేయమధ్యముడగు భీముడు దుశ్శాసనుని జంపి ఆనాటి ప్రతిజ్ఞప్రకారము రక్తమును దోసిటబట్టి త్రాగుచున్నాడు. 'జగన్' అనుచిత్రకారుడు చక్కని యీచిత్రమును చిత్రించినాడు.

౫. ధర్మరాజు అశ్వమేధమునకై విడిచిన అశ్వమును రక్షించుటకై దానివెంట పోవుచున్న అర్జునుని పరస్వతదేశాధీశు డెదుర్కొని అతని రథమును ఆకసమునకు గొంపోయెను. హనుమంతుడు తనవాలమున

రథమును మరల క్రిందికిదింపి అర్జునునకు జయమును గలి గించెను. రేఖాచిత్రకారుడు: "బసవన్;" వర్ణచిత్రకారుడు: 'ఫకోర్ ఛేల.' పైనాల్గుచిత్రములు 'రాజంనామా' లోనివి. అవి సలక్షణముగను, సుందరముగను ఉన్నవి. అన్నిటిలోనను శ్రాణములు చాలఅందముగ చిత్రింపబడినవి.

[ఇండియన్ ఆర్టు అండు ఇండస్ట్రీ జర్నలునుండి]

వ్య వ సా య వి ద్య

ఈ విద్యను ఉన్నతపాఠశాలల యందును, కళాశాలలయందును చేర్పుటనుగూర్చి ఆలోచించుటకు పంజాబు మంత్రివర్గమువారు ఒకసంఘము చేర్పరిచిరట. దేశభాషలయందు విద్యను గరపు మాధ్యమిక పాఠశాలలయందును వ్యవసాయవిద్య లభించునటుల చేయు సాధనము ను విచారణసంఘమువారు దెలుపవలె ననిరి. వ్యవసాయశాఖవారును, విద్యాశాఖవారును కలిసి పని చేసి సాధనముల నరయవలెను. ఎంతవర కట్లు పని చేయుటకు వీలుండునో ఆలోచించి తెలుపవలెను. ప్రత్యేకముం దొకప్పుడు దేశభాషాపాఠశాలలయందును, ఇంగ్లీషును, దేశభాషలను గరపు మాధ్యమికపాఠశాలలయందును, వ్యవసాయవిద్యను దేశభాషయందు నేర్పుట కొకవిధానమును పంజాబు ప్రభుత్వమువారు ప్రవేశ పెట్టిరి. దానివలన 'ప్రయిమరీ', 'వార్నలు' పాఠశాలలకు చిన్నతోటలను వేయుటకు స్థలమును, దేశభాషలోనే విద్యను గఱపు మాధ్యమిక పాఠశాలలకు (మిడిలుస్కూలు) చిన్న పొలములను ప్రభుత్వమువారు చేర్చిరి.

ఇంతవరకు జరిగిన పని ఎంతవరకు ఫలోన్ముఖమును గాంచినదీ, ముం దేమిచేయునదీ నిర్ణయించి తెలుపుటకే పై సంఘము నియమింపబడినది

చెన్న రాజధానిలోగూడ ప్రభుత్వమువారు వ్యవసాయ విద్యను ఉన్నత పాఠశాలలయందును, కళాశాలలయందును నేర్పించు విషయమును గూర్చి ఆలోచించుట అవశ్య కర్తవ్యము. వృత్తివిద్య యను పేరుతో తృప్తి చెందక వ్యవసాయమును ఒకవిషయముగ, పట్టభద్రులగుటలోనే పూర్తిచేసికొను సహాయమును చేయుట లాభకరము. ఇల్లు, ఒడలు గుల్లచేసికొని పట్టభద్రులై ఉద్యోగములు లేక దిక్కుమొుగములతో తిరుగువారికి ప్రాణాధారముగ నుండును. ఇటీవల నిరుద్యోగసమస్యను గూర్చి విచారణసల్పి పట్టభద్రు లగువారు వ్యవసాయము చేయవలె ననిరి. కొంతవరకు పరిశోధనలనుగూడ సల్పిరి. ఆ పరిశోధనములు బలపడినవి. కాని పట్టభద్రులైన తరువాత క్రొత్తగా వ్యవసాయ మన్న నేమియో తెలియనివారిని 'హరిః-ఓం' అని వ్యవసాయము చేసుకొమ్మనుటకంటె పైన ఉదాహరించినట్లు ఉన్నతకళాశాల విద్యతోనే ఒకవిషయముగ నేర్పుటకు పూనుకొనవలెను.

అది యట్లుండ, వ్యవసాయవిద్యను కోయంబత్తూరు కళాశాలలో దేశభాషయందు నేర్పుటకు ఏల ప్రయత్నించలేదో తెలియకున్నది. పంజాబులో జరుగునపుడు ఇచట నేల సాగదో తెలియకున్నది. ఇంత వర కీవిషయమై ఎవరును శ్రద్ధవహించినట్లు కన్పించదు. ఇప్పుడైనను నాయకులు కృషిసల్పెదరు గాక. మన మంత్రివర్గముగూడ అనధికారసభ్యులతో గూడిన విచారణసంఘమును నియమించి వారిసలహాను బడసి ముందడుగువేసెదరు గాక. శాసనసభలో సభ్యు లీపర్యాయము దీనినిగూర్చి చర్చించెదరు గాక!

[జ. సాం.]

భారతదేశమున కృషి పరాఙ్ముఖత

'మనోరమా' కార్తిక సంచికయందు "భారతదేశమున ఘోరమగుకృషినిరాదరము" అను శీర్షిక క్రింద శ్రీయుత పండిత గంగాప్రసాద అగ్నిహోత్రిగా రిట్లు వ్రాసియున్నారు:

పాశ్చాత్యలోకమున ఆవిరి విద్యుచ్ఛక్తి బలములు కని పెట్టినపుడు అచ్చటిజనులు, "మనమిక వ్యవసాయము చేయనక్కఱలేదు: విదేశములనుండి ముడిసరకులు తెచ్చి, మనయంత్రములవల్ల వివిధవస్తువులు తయారుచేసి, అవి యమ్మి డబ్బు గడింతుము; భోజ్యపదార్థములు కావలసిన పరదేశములనుండియే కొనుకొని హాయిగ జీవింపవచ్చును." అని తలంచిరి. కాని ఆక్షుద్రయంత్రములు

ఇంటను, బయటను క్రమముగ ప్రచలితము లైనకొలది, వారి కండ్లు విడినవి. అదనుతప్పక తమకు వలసినభోజ్య పదార్థములను కృషివలన నుత్పత్తి చేసికొనకున్న చో కడుపుమాడి చావవలసివచ్చునని యిప్పుడు గ్రేటుబిటను ప్రజలు పూర్తిగా గుర్తించినారు. స్వానుభవమువల్ల తమ భవిష్యమునకు తగిన యేర్పాటులు చేసికొనుట యె ఱిగినవారికే యీలోకమున సుఖముగను, స్వతంత్రము గను రోజులు గడచుట. తనయన్నవస్త్రములతో నేయు త్పత్తి చేసికొనగల్గుదేశమే ప్రపంచమున సుఖముగ బ్రతుకగల దను రహస్యము పాశ్చాత్యజనులకు పరిస్థితి యెఱుకపఱచినది మొదలు, వారందఱును తమతమ బుద్ధి కోశములను, ధనకోశములనుగూడ వ్యవసాయ ఫలాభి వృద్ధికై మిక్కుటముగ వినియోగించు చున్నారు. ఈ తెలివిగల కార్యమునకు మంచి ఫలము కలిగి క్రమ క్రమముగ పెంపొందుచున్నది. ఈ క్రింది అంకెలవలన వారి కృషియందలి యభివృద్ధి సూచితమగుచున్నది.

ఈ క్రింది పట్టికయందు యూరపులోని ఆయా దేశముల ప్రజలు ఎకరమునకు ౩౭ సేరులు గోదు మలు వల్లగా పండినపంట చూపబడినది:—

దేశము	మణుగులు
గ్రేటుబ్రిటను	౩౭
బెల్జియము	౩౦¾
డెన్మార్కు	౨౮¾
జర్మనీ	౨౬¾
ఫ్రాన్సు	౧౬

భారతదేశములో గోదుమలు ఎకరమునకు పది పదునొకండు మణుగులకు మించిపండవు. మధ్యప్రాం తములలో గోదుమలు ఎకరమునకు ఐదాఱు మణుగులు మాత్రమే పండును. పాతిక ముప్పదియేండ్లక్రిందట భారత దేశమునె,గోవధ నేటియంతటి యుద్ధృతముగ లేనప్పుడు,ఇప్ప టికంటె రెండింతలు పంటపండెడిది. ఏలయన, అప్పుడు సాగునకువలసిన యెద్దులు ఎరువులు [illegible] డివి. ఇప్పుడా రెంటికిని రానురాను లేమియేర్పడుచున్నది. ఏమయినను భారతహితకాంక్షుల దృష్టిమాత్రము తమ భోజ్యపదార్థముల యుత్పత్తివంకకు పోవుట లేదు.

ప్రపంచమున అన్ని దేశములకంటెను జపానుదే నందు సాగుబడికి నేల తక్కువ: తల ఒకటికి పాతికవ ఎకరమునకు కొంచెము మించి కిట్టుబడి యగునేని భారతదేశమున సాగుబడి నేల తల ఒకటికి ఒకయెక పైగా కిట్టుబడియగును. ఐనను ఈకోట్లకొలది భారతీ లు కడుపునిండ తిండియైన నేమో యెఱుగకున్నారు.

ఈపైని పంటల వివరములు దెలిపిన పాశ్చా దేశములయందలి ప్రజలు తమతమ దేశములపంట ఉ వృద్ధిచేసికొన్నారు గాని యది జనులందఱికిని సరిపడ లేదు. కావున నచ్చటి ప్రజలు తమకు చాలినంత ప పండించుకొనుట యెట్లని అహోరాత్రము లాలోచి చున్నారు. ఈస్థితియందు వారిమనోరథము నెఱవేఱవ ను. ఏమనిన, ఈవిషయమున తగినంతగ వారులక్ష్యము చున్నారు. భారతదేశమందలి ధనవంతులైన ప్రభువు జమీందారులు, రైతులు, సాహుకారులును, "మనదే పంటలు దినదినము క్షీణించుచున్న వేలకీమందుగతి యే ను?" అని సుంతయైన గమనింపరు. ఎల్లరును సదా దరి ద్రాక్రందించుచుందురు. ఇంగ్లీషువిద్యచే నశీర్ణముప కొలదిమంది భారతీయులును, నాయకు లయ్యెడి కార్య విలున్నలైన భారతీయ ప్రముఖులును రయితుల కృషి స్కారసమస్య రాగా, "పాపము, వారివద్ద డబ్బు లే ఏమి చేసెదము మఱి? స్వరాజ్యము వచ్చినప్పుడు ర తులకు డబ్బిచ్చి, వ్యవసాయము వృద్ధిలోనికి తీసు త్తుము." అని చల్లగా దాటవేట్టుదురు. ఇట్టివారు నా కత్వము వడపుచున్న యీ దౌర్భాగ్యభారతదేశము ఔన్నత్యము లభించుట యెంతవఱకు సంభవమో ర హింప ఆనాయకులకు తప్ప నితరులకు సాధ్యపడదు.

ఇప్పుడు భారతదేశమున కృషికి అపార నిరాదరము కలుగుచున్నదని యీచిన్న వివరణము స్పష్టపడినది. ఈనిరాదరమునకు ఫలమెన్నడును మం కాదు. భారతదేశముహితము గోరువారు మొదట తదేశపు వ్యవసాయము నాదరించుట [illegible] తమవ్యవసాయమున కభ్యుదయము గూర్చుకొన్ననాడే వారు భారతదేశమును పునరుద్ధరింప గల్గుదురు!

జగత్ ప్రసిద్ధ జాతకులు

(1) శ్రీరాముడు

ఈమహాపురుషుని కాలమునుగురించి చారిత్రకులు, జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు భిన్నాభిప్రాయులైయున్నారు. ఈతనినామము స్పష్టముగను, ప్రత్యర్థియగురావణునినామము సూచనగాను, ఋగ్వేదముయొక్క దశమమండలములోని తొంబదిమూడవసూక్తము చెప్పుచున్నది. కాన ఋక్సూత్రకాలమునకు బూర్వికుడై రాముడుండెనని స్పష్టమగుచున్నది. రామాయణమున రామునిజననకాలఘట్టమున నీక్రిందిశ్లోకములు కలవు.

శ్లో. తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ,
నక్షత్రేఽదితిదైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పంచసు;
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతా విందునాసహ,
ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతమ్
కౌసల్యాఽజనయ ద్రామం సర్వలక్షణసంయుతమ్.

తా. (పుత్రకామేష్టికి ముగిసిన) పండ్రెండవమాసమునకు చైత్రశుద్ధనవమియందు, పునర్వసునక్షత్రకర్కాటకలగ్నమునందు, ఐదుగ్రహములు స్వోచ్చమున నుండగాను, చంద్రగురులు కర్కాటకమున నుండగాను కౌసల్య సర్వలక్షణసంపన్నుడగు జగన్నాథుని కనెను.

పైశ్లోకములకు వ్యాఖ్యాతలు చేసిన యర్థము ననుసరించి రాశిచక్ర మిట్లుండును.

	ర	శు
ల గు చ	రాశి	కు
	శ	

బుధ, రాహు, కేతుల ప్రశంస యిందు కానరాదు. చైత్రశుద్ధనవమినాడెప్పుడును రవి మేషమున నుండినయెడల నాడు పునర్వసు రాదు. నవమినాడు పునర్వసు వచ్చినయెడల మేషమున సూర్యుడుండడు.

కాన పైజాతక మసంభవము గా నున్నది. దీనిని గురించి "మానవసేవ" పత్రికలో నొకప్పుడు నాచే చర్చింపబడెను. ది 28-4-1909 సం. రము వెలువడిన యొక ఆంగ్లపత్రికలో "వాల్టర్ ఓల్డు" దొరగారు రామాయణములోని జాతకమునందుండిన గ్రహస్థితి క్రీ. పూ. 10-2-1761 సంవత్సరమునకు సరిపోయియున్నదిగాన శ్రీరాముడప్పుడు పుట్టియుండును" అని వ్రాసిరనికలదు. "వాల్టర్ ఓల్డు" దొరగారు వ్రాసినగ్రంథ మేదియైనా తెలియదుగాని ఓల్డుదొరగారికి గూడ మేష సూర్య పునర్వసునక్షత్రములు చైత్రశుద్ధనవమి నెప్పుడును కూడవని తెలియునని ఘంటాపథముగా జెప్పవచ్చును. గ్రహపంచక మచ్చస్థానమునందుండగ జనించిన దుర్ముఖి సంవత్సర మేష మాసమున గూడినది. అపుడు జన్మించిన బాలుడొకడు గోదావరిజిల్లా పెద్దాపురముతాలూకా "కిర్లంపూడి" లో నుండెను. నాలుగు గ్రహము లుచ్చస్థానమున నుండగా జన్మించిన పురుషుడిపుడు గోదావరీమండలమునసే రామచంద్రపురముతాలూకా "నరసాపురపేట" గ్రామమున గలడు. కిర్లంపూడిజాతకునిగురించి నాకేమియు దెలియదుకాని రెండవజాతకుని చరిత్రమమాత్రము జ్యోతిశ్శాస్త్రమునకు విరుద్ధముగానే నేటివరకున్నదని స్పష్టముగా జెప్పగలను. దీని నటులుంచి శ్రీరామునిజాతకమునుగురించి విమర్శింతము. రామాయణస్థగ్రహస్థితి ప్రకృతివిరుద్ధముగా నుండెనుగాని, యొకనిబంధన జ్యోతిర్గ్రంథమున నీశ్లోకములు కలవు.

సృష్ట్యాద్యహర్గణము. ౭౧౪౦౨౭౬౭౧౪౫౩

శ్లో. స్వభానవ్దే చైత్రమాసి నవమ్యాం శుక్లపక్షకే,
పునర్వసుగతే చంద్రే లగ్నే కర్కటకాహ్వయే;
స్వక్షేత్రగౌశుక్రచంద్రౌ తుంగే మందేజ్యభూసుతాః,
ఏతే నిరయనాః ఖేటాః మేషగస్సాయనో రవిః;
బుధో మంథే గ్రహస్థిత్యా రామాయణచరిత్రతః,
జ్ఞాత్వా జ్యోతిర్విదః కుర్యుః లక్ష్యలక్షణసంగతిమ్.

తా. స్వభానుసంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమిని, పునర్వసునక్షత్ర కర్కాటకలగ్నమునందు, శుక్రచంద్రులు స్వక్షేత్రములగు వృషభకర్కాటకములందును, శనిగురుకుజులు స్వోచ్చస్థానములగు తులాకర్కాటక మకరములందును నిరయనులై యుండగాను; సూర్యుడు మేషమున

కయినించి, (మీనమున) శుక్రో మురడ్యేగను, బుధుఁడుకుంభమున నుండగను శ్రీరామచంద్రుఁ డుద్భవిలాచెను. ఈతని చరిత్రమును జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు రామాయణమువలనఁ దెలిసికొందురుగాక!

పైశ్లోకముల ననుసరించి రాశిచక్ర మిట్లుండును.

శు		ర బు
ల చ గు	రాశి	శ
	కే	

రాహుకేతువుల ప్రశంస యిందుఁ గానరాదు. రామాయణమున "స్వోచ్ఛసంస్థేషుపంచసు" అనుదానికి పైదుగ్రహము లుచ్చయందుఁ గాక స్వస్థానోచ్ఛస్థానము లలో పైదుగ్రహము లుండెననుభావము పొసఁగియున్నది. శుక్రచంద్రులు స్వస్థానమునను గురుశనికుజు లుచ్ఛస్థానమునను గలరుకదా! రవి మేషమున లేక మే షాయనగతుఁడయ్యెనని స్పష్టపరచుటచే మీనమునసే యుండెనుగానే నాడు పునర్వసూనక్షత్రము వచ్చుట క ష్యంతర మునడు. ఇట్టిగ్రహసంపుటి క్రీ. పూర్వమే కాక పెక్కుసారు లిటీవలకూడ కలిగియుండునుగాని, శ్రీరామునివంటివాఁడుమాత్రము కలుగ లేదుగదా!

(2) శ్రీకృష్ణుఁడు

ఈ మహానుభావుఁడు ద్వాపరయుగాంతమున జన్మించెనని కొందఱును, కలియుగమునసే జన్మించెనని మఱికొందఱును చెప్పుచున్నారు. భాగవతాదులలో నంత స్పష్టముగా నీతనిజాతకము చెప్పఁబడలేదు. కాని యొక నిబంధనగ్రంథమున నిట్లు గలదు.

శ్లో. విధుదధిసిరహోమమధీ
రాశ్వ సృష్ట్యాద్యబ్దసంఖ్యా ప్యాత్,
విజయాబ్దశ్రావణాస్
స్యాష్టమ్యా మర్ధరాత్రరోహిణ్యామ్,
వృషలగ్నే గమరాహో
ర్భౌమబుధౌ చ తృతీయే స్తః,
రవిమందౌ చ చతుర్థే
శుక్ర స్సుతశ్చే ఒష్టమే కేతుః,
ద్వాదశభావే జీవ
శ్చైవం శ్రీకృష్ణజన్మసమయేఽ భూత్.

పైశ్లోకతాత్పర్యముచే జాతక మిట్లుండును:

ల చ రా	గు	
కు బు		
ర శ శు		కే

తా. సృష్ట్యాద్యబ్దసంఖ్య, ౧౯౫౬౯౭౩౮. విజయసంవత్సరశ్రావణ బహుళాష్టమినాఁడు అర్ధరాత్రి రోహిణియందు వృషభలగ్నమునందు చంద్రుఁడును, ద్వితీయమున రాహువును, తృతీయమునఁ గుజబుధులును, చతుర్థమున రవిశనులును, పంచమమున శుక్రుఁడు, ద్వాదశమున గురుఁడు, అష్టమమునఁ గేతువు కృష్ణజన్మసమయమున నుండిరి.

ఈజాతకమున కుచ్చగ్రహ మొక చంద్రుఁడుమాత్రమే. కుజశుక్రులు నీచయందు గలరు. మఱియొకపాఠము "అష్టమే రాహుః" అని కలదు గాని "రాహువు" నొ పొరిచెప్పినమిమ్మటను తిరిగి చెప్ప నవసర ముండదుగా "అష్టమే కేతుః" అనుపాఠము పొసఁగియున్నది. వాక్య మమున రాహువుండినయెడల మూగవాఁడో, నత్తివాఁడో, విరోధములఁ గలిగించువాఁడో యగునని "బృహజ్జాతకాదుల"లోఁ గలదు. కృష్ణుఁడు మూగయును, నత్తియుఁ గాఁ గియుండలేదు కాని, కురుపాండవులకు మహావైరము గలిగించెనని భారతముచేఁ దెలఁపఁబడియున్నది.

(3) ధర్మరాజు

"యుధిష్ఠిరుఁ" డనఁబడు నీప్రఖ్యాతపురుషు జాతక మిట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది.

శ్లో. శ్రీకృష్ణజన్మనః ప్రాగబ్దిత్వతయే వికృత్యబ్దే,
జ్యేష్ఠశితపూర్ణిమాయాంమధ్యాహ్నే సింహాలగ్నే చ;
జ్యేష్ఠాగతేశాంకేకుంత్యాంధర్మాంశతో నృపో జాతః,
ఇందోర్వారే వృషభే రవికుజబుధభార్గవాఖ్యకే జీవః,
మందః కుళీరగస్సౌన్యత్ఫలమఖిలంభారతేన విజ్ఞాతమ్.

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు పుట్టుటకు రెండేండ్లకుఁబూర్వమునకైన వికృతిసంవత్సరజ్యేష్ఠశుద్ధపూర్ణిమా సోమవారమున మధ్యాహ్నము సింహాలగ్నమునందు వృషభమున రవి, కుజ, బుధ, శుక్రులును, కుంభమున గురుఁడును, కర్కాటకమున శనియు నుండఁగా ధర్మాంశమున యుధిష్ఠిరుఁడు జన్మించెను.

రాశిచక్ర మిట్లుండును

ర కు బు శు		కే గు
శ		
ల రా		చ

రాహుకేతువుల ప్రశంస పై శ్లోకములలో గాన రాదు కాని కృష్ణునిజాతకమున మిథునరాశిని రాహువు చెప్పఁబడుటచే నంతకుఁబూర్వము 3 సంవత్సరముల 3 మాసములనాఁడు సింహములో రాహువుండునవియుఁ, కుంభమునఁ గేతువుండునవియుఁ దలఁచి యట్లు వ్రాసితిని. ద్వాదశమున శనియుండుటచేఁ బాపాత్ముఁడగునను కొని జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథములు చెప్పునుగదా; ధర్మజుఁడు పాపాత్ముఁడని భారతమున నీతఁడు నరకలోకముఁ జూచినటులయు, బ్రాహ్మణ, గురుద్రోహములఁ జేయుటచే నీతఁడు "అశ్వమేధముఁ" జేయవలసివచ్చెనని పూర్వమీమాంసాశాస్త్రజ్ఞులు వక్కాణించుటయు పై యోగమునకు సంబంధించియుండునా? మోక్షస్థానాధిపతియగు చంద్రుఁడు నీచత్వము నొందుటకూడ పైనిచెప్పఁబడిన యోగమునకు సంబంధించియే యున్నదిగదా?

(4) అర్జునుఁడు

విజయుఁడనఁబడు నీవీరునిజాతక వివరములు వర్ణింపఁబడెను.

శ్లో. శ్రీకృష్ణజన్మవర్షే కార్తిక్యాం కృష్ణదశమ్యాంతు,
ఇందోర్వారే చోత్తరఫల్గున్యాం సర్వలక్షణోపేతః;
కోదండాఖ్యే లగ్నే శుక్రశిఖీ వాక్పతి స్సుతభే,
మందో వా దశమే లాభే సౌమ్యోవ్యయే భానుః;
ఏవంయథాగ్రహస్థితిర్యదతః శ్రీమాన్మహేంద్రాంశాత్,
పార్థో ఒర్జునఃపృథివ్యాం ఫలమఖిలం భారతేన గమ్యమ్.

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు జన్మించిన (విజయ) సంవత్సరమున కార్తికబహుళదశమీసోమవారమునం దుత్తరానక్షత్ర ధనుర్లగ్నమునందు శుక్రకుజులు లగ్నమునవుండగా గురుఁడు పంచమమునను, శని దశమమునను, లాభమున బుధుఁడు, ద్వాదశమున సూర్యుఁడు నుండఁగా నింద్రాంశవలన నర్జునుఁడు పార్థుఁడై జన్మించెను.

రాశిచక్ర మిట్లుండును

రా	గు	
చ శ	బు	కే ల శు కు ర

రాహుకేతువుల ప్రశంస యిందు లేదు. కాని శ్రీకృష్ణునిజాతకమునఁ జెప్పఁబడుటచేతను కృష్ణజన్మానంతరము మూఁడుమాసముల రెండుదినములకే పార్థుఁ డుద్భవించుటచేతను రాహుకేతువు లంతలో మారువారు కారు గాన శ్రీకృష్ణునిజాతకమున నుండినటులనే లిఖించితిని. సాధారణముగా, రాహుకేతు గ్రహప్రసక్తి పూర్వపుజాతకగ్రంథములలో నంతగాఁ గానరాదు. రాహుకేతువుల కుచ్చనీచలుగాని, స్వక్షేత్రాదికముగాని దృఢముగా నేజ్యోతిష్కుఁడును స్పష్టపరుప లేదు.

ఇంకను ప్రసిద్ధికెక్కిన పురుషులజాతకములను కాలాంతరమున వ్రాయఁగలను.

[పెండ్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి]

ఉత్తరముల ప్రత్యుత్తరములు

సుప్రసిద్ధుడగు అమెరికను వైమానికుడు, కర్నలు లిండ్‌బర్గుగారికి, వారు అమెరికాకు మరలి వచ్చుటకు పూర్వమును, తరువాతను అసంఖ్యముగ వచ్చినజాబులు మొదలగు తపాలును చూచుటలో సాయపడిన కమాండరు గ్రీనుగారు 'పాప్యులరు సైయన్సు మన్‌త్లీ' లో కొన్ని యద్భుతాంశములు వివరించినారు.

ఆనవమనస్కుని పెండ్లియాడ నిచ్చగించు తరుణీమణుల స్వయంవర లేఖలును, గొప్పగొప్ప వ్యాపారోద్యోగముల స్వీకరింప విజ్ఞప్తులును, బ్రహ్మాండమువైన ఆవిష్కార(Inventions) యత్నములు సలుప సాహాయ్యములును అతని తపాలపెట్టె నలంకరించినవి. నమ్మశక్యముగాని సంఖ్య యీజాబులపట్ల ముఖ్యవిశేషము. లిండ్‌బర్గుగారు ప్యారిసునగరమున నడుగుపెట్టినది మొదలు తిరిగి సెంటులూయీ చేరుకొనువఱకు వారికి చేర వచ్చిన జాబులు సుమారు ముప్పదిరెండు లక్షలు. ఇవి గాక, కానుకలయొక్కయు, సన్మానాలయొక్కయు, వర్తక ప్రసరకులయొక్కయు బంగీలు పదునాల్గువేలును, లక్షకంటె వార్తలును వచ్చినవి. ఇన్నియు నతడేమి చేయ వలయును? ప్రతిజాబును చదువుకొని స్వయముగా జవాబు వ్రాయవలెనని యాతడు మొదట సంకల్పించెను; కాని అమెరికా వెళ్లినతర్వాత ఆవెలపు మానుకొనెను. సాంకేతిక లిపిజ్ఞుల (Stenographers) సాయమున దినము నకు రెండువందల జాబులు కొట్టింపవచ్చునని ఒక బుద్ధిమంతు డతనితో చెప్పెను. ఆ లెక్కను ఆ యుత్తరప్రత్యుత్తరలకు జవాబులిడి పూర్తిచేయుటకు దాదాపు నలుబదిరెండేండ్లు పట్టును.

మగవారి జాబులకంటె ఆడువారిజాబు లెక్కువ యుండెను. అందువచ్చిన పద్యము లన్నియు కూర్చినచో తొంబది భారతము లగును—అనగా, పరిమాణమున. నాలవంది ఉత్తరములు వ్రాసిన సొగసుకత్తెలు తమ్ముతడు వలచుననియే ఆశించిరి. అతని కాగోడనయుండియు నెందులకు! "అతడు పలుకాడడు: ఈ యుత్తరముల సంగతి విన్నప్పుడెల్ల నతని విఖ్యాతమైన మందహాసము పెరాముసతోలుకాదును; పిదప నతడు ప్రసంగము మార్చుచుండును." అని కమాండరు గ్రీనుగారు వ్రాసినారు.

సినీమా కంపెనీ లాతని కిచ్చెద
గూర్చి పత్రికలే ప్రకటించినవి. అవని
చేసిన ఆఱువది లక్షల డాలరు లగును.
మున్నది: అతని కొక ఫిల్ములో పాల్గ
ఫిల్ములో నతనికి యథార్థముగ వివాహ
ఇఱువదివేలపౌను లీయజూపినారు.
వరించిన కన్యక నతను మొదటిచూపు
ఆమెకు పతి యగుటపుడును అతని
భావములు పొందుపడునని. కాని, అం
ప్రతిష్ఠను చౌకచేసికొన నొల్ల డాయెన
['ది రివ్యూ ఆఫ్ రివ్యూ

వేసవి—గడియారము

విజ్ఞానమున కొంచెమైన ప్రవే
వికాలమందు 'పెండ్యులము' గాని
హీన్లలు' గాని కొంచెము పెరుగుట
మందముగా తిరుగునని చెప్పుదురు.
సటింగుగారు ఇది వైజ్ఞానికుల పొరబా
వా కీవిషయమై పరిశీలనము చేసి, గ
ప్పుడు మందగించుట తాపక్రమము
హాలమున కాదనియు, భిన్నసమ
హెచ్చుతగ్గుగా నుండుటవల్ల ననియు
కాలమునవైతము శీతప్రదేశములల
ములు మందగించుట లేదు. వేసవిని
క్కువ యుండును; కనుక ఆరో
'బ్యాలెన్సింగ్ హీన్లలు' మీద నొక
ర్పడును. అపార అణువర్షన య
ట కష్టము: అంతసూక్ష్మముగ న
బరువుమాత్రము చక్రమునడక న
చాలియుండును.

సముద్రతీరమున తక్కు
శేము రెక్కువ యుండును గా
మిక్కిలి నెమ్మదిగా తిరుగును.
నాలమట్టును కరిగిపోవుటచే గ

...మను. పటింగుగారు వైజ్ఞానికులను పొరబడవలదని ...ర్థించుచున్నారు.

['మాధురీ' కార్తికసంచికనుంచి.]

ఆడుదానికి మగతనము

"కట్టు, జుట్టు మగవారివలె దాల్చుటవల్లను, ...వలె బలము వినియోగించు కార్యములు సలుపు ... అట్టియాట లాడుటవల్లను స్త్రీలకు పురుషుల ...లు సంక్రమించి, ఆధునిక నాగరకతకు చెంపపె... అని మానవవిజ్ఞానమున నారితేరి పేరుగన్న ... హ్యూగో సేల్‌హీముగారు చెప్పిరి. అంతే ...మానవవిజ్ఞాన మహాసభయం దుపన్యసించుచు ...డిరి:—

...క్రీడినచర్య నడపిన యొక స్త్రీ, నలుబదియేండ్ల ...ప్రాయమున నెల్లవిధముల పురుషునివలె ...నెలువడి . తనకు గడ్డముపై రోమ... పెరుగజొచ్చినవి. గొంతుక మగగొంతుక ...ము మగమొగ మైనది. పిల్ల లామెను ...' అనువారు. రెండుకొత్తాబ్దులకు పూర్వ... ...యుండినచో ప్రజ లామెను తప్పక ...నే తగులబెట్టి యుందురు. ఇట్టి ...కరించిన యే స్త్రీకయినను ఈలక్ష... ...పకే మానవు." అని. ప్రొఫెసరు ...యొక్క కథనమును అనేకోదాహరణ...లున్నవి. ఈవిధముగా ఒక యాడుది ...సమాచార మింకొకటి అమెరి... వచ్చినది. ఈ స్త్రీకి కేవలము ...లయే కాక అంగముకూడ పరి...

...సంవత్సరముల ... పదియేండ్లకు పూర్వము కాశీలోని ... హాస్పిటలునందలి ప్రధాన 'లేడీస ... ...చెము కొంచెము మీసములు నుండె... ...ద మొగము మగపోలికతోనే ...యుండెడిది. కాశీలో నిప్పుడుగూడ నొక స్త్రీ ...యున్నది, ప్రొఫెసరుగారిమాటలకు లక్ష్యము కాదగినది. ఈమె యాచార వ్యవహారములన్నియు పురుషసాధారణ...ములే. తనకు తలపాగయు, మగవారి కాలిజోడును గూడ నామె ధరించియుండును. ఇది యాడుదిరా యనిన నెవ్వడును నమ్మడు: అంత పురుషలక్షణభూయిష్ఠము మగ...నుండు నామె యాకృతి. ఆమె తన పేరుకూడ 'సీతారామ్' అని పెట్టుకొన్నది; పోలీసువారుండి, ఆమె నెఱిగియున్నవారే, ఆమె పురుషు డని భావించు...చుందురు.

['మాధురీ' కార్తికసంచికనుం...]

శ్రీ రాజా రామపాండేయునుగారు

(రామనాథపుర రాజుగారి సోదరులు)

చెన్నపురజాతీయమహాసభా స్వచ్ఛందదళనాయకులుగా ఎన్నుకొనబడినవారు.

భారతి - చతుర్థసంపుటము, భా. ౨.

వ్యాసకర్తల అకారాది సూచి

525

భారతి-చతుర్థసంపుటము, భా. ౨.

వ్యాసకర్తల అకారాది సూచి